

The Project Gutenberg eBook of Eredeti népmesék (2. rész), by László Merényi

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Eredeti népmesék (2. rész)

Author: László Merényi

Release date: April 6, 2012 [EBook #39386]

Language: Hungarian

Credits: Produced by Albert László (This book was produced from scanned images of public domain material from the Google Books project.)

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EREDETI NÉPMESÉK (2. RÉSZ) ***

EREDETI NÉPMESÉK.

ÖSSZEGYÜJTÖTTE

MERÉNYI LÁSZLÓ.

MÁSODIK RÉSZ.

PEST, 1861.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

A HAMUPIPŐKE.

Volt egyszer egy király s ennek egy tuczet gyermeke, ép tizenkettő. Egyik szebb volt mint a másik, csak a legkisebb rít ki a többi közül, csak ez látszott gyenge fakadásnak, mintha élte gyökerén valami féreg rágott volna, - s mivelhogy a patkán a hamuban szeretett sütkérezni: ezért Hamupipőkének nevezték.

Mikor a királyfiak azt a kort elérték, hogy házasodni lehet: elindultak országvilágszerte azon szándékkal, hogy mindaddig mennek, mig olyan törzsre nem találnek, melynek, mint az övéknek, épen 12 hajtása nem lesz; tizenkét virágszál, tizenkét szép leány.

De a Hamupipőkét otthon hagyták; nehogy még csúnyát lássanak vele; nehogy még feleséget se kapjanak, hogyha megtudják, hogy ez is az ő édes testvérök.

Hogy a 11 testvér a szebbnél szebb aranyos szőrű paripákon elvágatott, hogy a Hamupipőkét otthon hagyták makkot sütni: ez sirva-riva kibandukolt a város végére. A város végén egy vén koldús már 77 esztendő óta mindig ott üldögélt, ki az arra járó-kelőktől alamizsnát kért. Hogy a királyfi elténfergett a vén koldús mellett, adott neki alamizsnát kérés nélkül, de elébb köszönt neki, mondván:

- Adjon isten jó napot szegény koldús!

- Fogadj isten királyfi!... Jótét helyébe jót várj; azért mondd meg csak nekem, mért sírsz, mért

-3-

-4-

-5-

-6-

rész, mért folyik a te két szemed könye?

- Hogyne sírnék, hogyne rínék, mikor 11 testvérem országvilágszerte házasodni ment, engem pedig világcsúfjául itthon hagytak; mert attól tartottak, hogyha engem is elvisznek, még feleséget sem kapnak.

- Hahó, királyfi! mondja a vén koldús, nem baj az, csak szerencse! Menj ki csak a te királyi atyád számnélküli ménésébe, vigy magaddal egy lapoczka zsarátnokot s tedd le a ménés kellőközépébe. - Majd kiválik a többi közül egy rongyos csikó, majd felszítja az a tűzabrákot egy szippantásra; te pedig aztán fogd meg azt a rongyos csikót üstökénél fogva, húzz a fejébe kötőféket s vezesd ki a városból. A többi aztán majd magától következik.

A királyfi szépen megköszönte az adott tanácsot s úgy tett, miként a koldús mondta.

Kiment uraatyja számnélküli ménese közé, annak kellőközépén letette a tűzabrákot, s ime! a legroszabb csikó kiválik a ménésből - a többi mind elszaladt - s hangos nyeritással, hogy szinte megkondukt a világ bele, egy szippantásra felszította a tűzabrákot. A királyfi pedig üstökön ragadta, kötőféket húzott a fejébe s kihuzta a ménés közül.

Alighogy kiértek a ménésből, egyszer csak megrázkodik a rongyos csikó s olyan széltől fogantatott, hat lábú tátosparipa lett belőle, hogy csak párját kellett volna keresni. Itt, megszólal a tátosló s azt mondja a gazdájának:

- No édes gazdám! eddig te húztál engem, ezután majd én viszlek téged! Már hét mérföldre vannak tőlünk azok a te jóféle bátyáid, de ha egyet ugrom, kettőt szököm, még el is hagyjuk, ha akarjuk. Hanem még azt is akarom mondani: itt meg itt van egy királyné, ki a boszorkányok seregében szolgál s ennek van 13 leánya. A világ csak tizenkettőről tud valamit, a tizenharmadikról pedig, mert közbe légyen mondva, ez a legszebb, senki semmit. Vagy akartok odamenni, vagy nem, mégis mindnyájan oda értek, mert, mintha a kerek föld minden útja ide vezetne, a vén banya ördögi mesterséggel mind a 11 bátyádat magához gyűjti; de ez nem tesz semmit, csak te kis gazdám arra ügyelj, hogy én valahányszor egyet topantok a hídlásra, te mindannyiszor kijőjj hozzám; különben könnyen ott hagyhatjátok a fogatok fehérét.

Hogy a tátosló befejezte a mondókáját, felszállt a levegőbe, egyet ugrott, kettőt szökött s mindjárt a vén banya vára előtt termett, hova már a vén boszorkány a 11 királyfit e széles világból mind odagyűjtötte; csak akkor csudálkoztak el a királyfiak, mikor így egy rakáson látták egymást. Legutoljára érkezett meg a Hamupipőke; de most már nem a hamuba ülő, tűznél sűtkérező Hamupipőke, hanem széles e világon a legszebb királyfi, ki tündérek királyának is beillet volna, még ott is megérdemelte volna, hogy az első székbe üljön.

Hogy a vén banya várában még messziről meglátták jöni az ékes királyfit, a 12 királykisasszony, a 11 gavallér kíséretében, eleibe ment, fogadják nagy parádéval, hajlongnak előtte s mindjárt az első székbe ültették.

Az ebéd már javában folyt, midőn a tátosló egyet rugott. Hogy meghallotta a Hamupipőke, azonnal letette a kanalat s étlen-szomjan kiment az ólba.

- Mi bajod van kedves lovam? kérdi a tátosparipától a Hamupipőke.

- Nekem semmi, csak nektek ne legyen. Nem hallod-e, hogy a vén boszorkány a nagy kést köszörüli? nektek feni azt! De, mint a szóbeszéd tartja: a ki másnak vermet ás, maga esik bele: ez történik a vén banyával is; mert ő nektek, tizenkét királyfiaknak ásta a vermet, de tizenkét szép leánya esik bele, csak a tanácsomra hallgassatok. Tanácsom veleje pedig im ide megy ki: majd mikor a lefekvés ideje eljön, úgy a 12 szép leány számára, mint nektek 12 királyfiaknak, egy szobában vetnek ágyat; az egyik oldalon, még pedig a balon fekusztök ti, a másik oldalon, még pedig a jobbon fekusznak a vén boszorkány leányai. Mikor a kakas harmadszor kukorékul, már akkor talpon légy s tizenegy testvéredet szintén költsd fel. Költsd fel pedig azért, hogy ki-ki vegyen egy-egy leányt a karjára s szép csendesen aztán a maga ágyába fektesse; ti pedig a leányok ágyába döljete le. Attól ne tartsatok, hogy a leányok fölédrednek, mert álomporos bort ittak. Azért ittak pedig álomporos bort, hogy egyetlenegy se ébredjen fel akkor, mikor édes anyjuk, mint a farkas a báránjakolban, szép csendesen, lábúhgyen bekullog a hálósobába azon szándokkal, hogy mindnyájatok nyakát leszelje. Így aztán a vén banya ki lesz játszva, mert tulajdon édes leányai nyakait vágja el a tiétek helyett. Mikor aztán a vén banya nyugodalomra bocsátotta bűnös testét és elaludt: ti, izibe keljete föl, öltözködjete fel, szép csendesen, egyenkint sompolyogjate ki, s üljete fel az udvaron reátok váró paripákra, melyeket én azalatt fölnyergelek. Aztán illa berek, nád a kert, búcsút veszünk a kapufélfától s itt hagyjuk ő kelmét, a vén banyát a faképnél, mint Sz. Pál az oláhokat.

Ugyis történt. - Mikor a kakas harmadszor kukorikolt: már a Hamupipőke talpon volt s mind a 11 testvérét felköltögette, kik aztán egy-egy leányt karjaikra vevén, lefektették őket a bal-, magok pedig a jobb oldalra döltek le. Itt, jön a vén banya a nagy késsel, kullog mint a farkas s uramfia! mind a tizenkét leánya fejét sorba leszeli, mondván:

- Hej, kigyó-béka egyen meg! varjú-holló hizzon rajtatok! halál legyen a menyasszonyotok, nem az én szép leányaim! Aztán a mint besompolygott, úgy ki is kullogott, lefeküdt s elaludt.

Mikor a vén banyát elnyomta a buzgóság: elaludt, már a tizenkét királyfi talpon volt, kik fölkapván a fölnyergelt paripákra, búcsút vettek a kapufélfától.

Itt lelkiem teremtette! a vén banya úgy hajnal felé bemegy a hálósobába, hogy ki-ki vigye el

a vőlegényét s im! vérbe-fagyba ott találja 12 szép leányát, a halálnak eljegyezve. Imhogy sóbálványnya nem változott ijedtében, imhogy a guta meg nem ütötte! De a vén banya sem rest, megnyergeli az aszapot, ráül mint valami paripára s utána a tizenkét királyfinak! De ezek már ekkor árkon-bokron túl voltak, túl a vén banya birodalmán is, ha nem többel is, legalább egy bakarasztal.

S ezer volt a szerencséjük, hogy egy bakarasztal megelőzheték a vén banyát, mert ha ezer lelkők lett volna is, mégis gonoszul vesztek volna.

-11-

A vén banya birodalma határáról im ezt kiáltotta a Hamupipőke után:

- No várj, te ebfajzotta Hamupipőkéje! megfosztottál 12 leányomtól, de még háromszor jössz el hozzám, tudom, hogy megkeserülsz! s ezzel hazament.

Hogy nem lett a házasság idős: a 11 testvér hazafelé fordította a kantárszárát, a Hamupipőke pedig oda sem hederített a bajnak s ment a maga útján.

Csak megyen, csak megyen, egyszer megszólal a tátosló, mondván:

- Hallod-e, kedves gazdám!

- Mit parancsolsz édes lovam?

- Nem egyebet, mint azt, hogy most megyünk keresztül a vén banya birodalmán, azért sehol, de sehol se tekints le a földre, hanem mindig csak a fülem közül nézz el.

Csak mennek, csak mennek, egy darabig, csak megállta a Hamupipőke, hogy nem nézett le a földre, de mégis letekintett s meglát ott egy aranypatkót.

- Ejnye, be szép aranypatkót látok! fölvegyük-e, vagy ott hagyjuk?

- Ugy-e megmondtam, hogy ne tekints le! most már az is baj, ha fölveszszük, az is, ha nem, de mégis inkább vegyük fel.

-12-

Fölvették az aranypatkót.

Csak mennek, csak mennek, egyszer hogy, hogy nem, újra letekintett a Hamupipőke, s meglát a földön egy aranykacsatollat.

- Ejnye, be szép aranykacsatollat látok! fölvegyük-e, vagy ott hagyjuk?

- Ugy-e, megmondtam, hogy ne tekints le! most már ha fölveszszük is baj, ha nem veszszük is baj, de mégis inkább vegyük fel.

Fölvették az aranykacsatollat.

Csak mennek, csak mennek, egyszer a királyfi, hogy, hogy nem, újra letekintett s meglát a földön egy aranyhajszálat.

- Ejnye, be szép aranyhajszálat látok! fölvegyük-e, vagy ott hagyjuk?

- Ugy-e, megmondtam, hogy ne tekints le! most már az is baj, ha fölveszszük, az is, ha nem, de mégis inkább vegyük fel.

Fölvették az aranyhajszálat is. Így már volt a királyfinak: aranypatkója, aranykacsatolla és aranyhajszála. Mind a hármát jól eltette a kebelébe.

Mentek, mendégéltek aztán hetedhét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl, egyszer utjuk mégis véget ért. Véget ért pedig a napnyugoti király birodalmában, még ott is a kellőközepében egy tengernyi nagy város előtt, melyben ép annyi torony volt, a hány nap van egy esztendőben. Mondom, hogy ideértek, a város végén leszállt a tátosló a földre, megrázkodván, ismét oly rosz csikó lett belőle, melyen két lat húst még késhegygyel sem lehetett volna csípni, s aztán azt mondja a gazdájának:

-13-

- Hallod-e, kedves gazdám!

- Mit parancsolsz, édes lovam?

- Nem egyebet, mint azt, hogy itt vagyunk már, a hová régóta igyekeztünk. Ebben a tengernyi városban lakik a napnyugoti király, keresd fel őt s kérdezd meg tőle, hogy nincs-e nála valami szolgálat. Majd megfogad ő téged ígás lovak kocsisának, te pedig szegődj be hozzá, de én rólam se felejtkezzél el, ha mindjárt a béredből kellene is leengedni.

Ugyis lett. - A királyfi beszegődött a napnyugoti királyhoz ígáslovak kocsisának.

Itt, mi kerül a dologból, mi nem, két hét alatt az ígáslovakat úgy meghizlalta, hogy még a hintóslovak se voltak különbek; pedig nem mult el oly istenadta nap egy is, hogy a korcsmában ne hegedültette volna magát; pedig az abrakot fényes nappal, mindenki szeme láttára ide hordta; pedig lóvakarót, kefét és törlóruhát senki, de senki sem látott a kezében; egész nap dinomdánom, a lovaknak felebotját sem hajtotta. Ez nagy szeget ütött a többi kocsis fejébe, ezért szüntelen árulkodtak a király előtt, hogy ilyen részeges, olyan részeges az ígáslovak kocsisa; hogy szüntelen a korcsmában hegedülteti magát; - de a király mindezekre csak azt felelte: „Hogy bánja is ő akármit cselekszik az ígáslova kocsisa, csak a lovak legyenek jóhúsban; azok pedig jobb húsban vannak mint a hintóslovak, mert ugyan rugják a hámfát; azért azt rendelem: mai napságtól fogva

-14-

az igáslovak lesznek a hintóslovak, a hintóslovak pedig az igáslovak. Ha tetszik ti is cselekedhettek így, csakhogy aztán hiba ne legyen a rétes körül!”

A hintóslovak kocsisainak se kellett több, vérszemet kaptak és a szülést ők is a korcsmába kezdték hordani; de biz itt másképp ütött ki a dolog, mert a hintóslovak lesoványkodtak, s mint mondtam, ezek lettek az igáslovak. Ezért a kocsisok igen igen haragudtak a hintóslovak kocsisára, már mint a mi Hamupipókéknkre s ha lehetett volna, még egy kanál vízbe is elölték volna; ezért őt szüntelen szemmel tartották s reá éjjel-nappal vigyáztak.

Igy történt egyszer, hogy egy igás kocsis megleste, hogy mit cselekszik a mi Hamupipókéknk. Benéz a kulcslyukon, hát látja, hogy a zabos hambárra egy aranyhajszál van kitéve, melynek a fénye oly nagy volt, mintha az a tündöklő nap süttött volna... Ahá! gondolta magában, hát ezért nem kell a gyertya, ezért vándorol annak az ára a korcsmába! Ennek se kellett több, másnap reggel beállított a király elébe s bementa neki, hogy a hintóslovak kocsisának ilyen, meg ilyen aranyhajszála van, mely mint milliom gyertya, vagy mint maga ama tündöklő nap, oly fénynyel ég.

A királynak se kellett több, rögtön hivatja a parádéslovak kocsisát. Hintóslovak kocsisa állj elő!

Előáll a parádéslovak kocsisa, s a király szép szóval im ezt kérdi tőle:

- Hát fiam azt hallottam, hogy neked ilyen, meg ilyen aranyhajszálad van, mely úgy fénylik, mint ama tündöklő nap?

- Mi türes-tagadás felséges uram, nekem igen is van egy olyan aranyhajszálam, melyet jártomban-keltemben itt meg itt találtam.

- No fiam, ha van, kocsist az nem illet meg, azért add elő.

- Ha már olyan nagyon fartat felséged, hát im itt van. Azzal a Hamupipóke kiveszi a kebeléből az aranyhajszálat s odaadta a királynak.

A király a kezébe veszi az aranyhajszálat, csak nézi, csak nézi, hol a hosszát méri az öléhez, hol tündöklő színére tekint, gondolván magában, hogy valjon milyen lehet ennek a viselője, ékes hordozója, ha már egy szál haja is ilyen szép!... Az a egy szál aranyhaj egészen megbabonázta, egészen megigézte, de még az esztét is majd elvette; ugyannyira, hogy annak ékes viselője iránt erős szerelemre gerjedt s tüstént kihajtott a szívéből a szerelem virága, de a mely még most csak gyászszal virágzott, csak bút hozott a fejére; - de ezt nem árulhatta el egy kocsis előtt, azért szemöldökét, hogy szinte birkóztak egymással, haragosan összevonván, a hintóslovak kocsisa felé fordult s erős kegyetlenül ráparancsolt:

- Hallod-e te ilyen, meg olyan beste fia! ha te nekem ennek az aranyhajszálnak ékes hordozóját el nem hozod: ha ezer lelked volna is, mégis kegyetlen halállal mulsz ki!

Ennek hallattára rászállt a bubánat a Hamupipókére s mint valami fekete lepedő, egészen beterítette, egészen beborította, és ekkor ép úgy nézett ki mint a szomorúfűz, vagy tán még ennél búsabban; - ugyannyira, hogy mikor az istállóba bebandúkolt, még a tátoslova is megszánta, még ennek is megesett a szíve rajta s azt kérdi tőle:

- Mit búsulsz kedves gazdám; mi a bajod?

- Hej, kedves lovam, nagyobb az én bajom, mint a Sz. Gellért-hegy! s jobban nyomja a szívemet, mintha az feküdnék rajta! Mikor a király maga elé hivatott, elvette tőlem az aranyhajszálat s a dolog farkául azt mondta: hogyha én annak a tündöklő aranyhajszálnak ékes hordozóját el nem hozom, ha ezer lelke volna is, mégis gonosz halállal halok meg.

- Kedves gazdám! válaszolt a tátosló, sose szomorkodjál azért olyan nagyon! inkább menj be a királyhoz s kérj tőle egy véka aszott-tüzet, meg egy véka kölest.

A mi Hamupipókéknk, visszamegyen a királyhoz s kér tőle egy véka aszott-tüzet, és egy véka kölest. A király adott neki, csakhogy aztán itt legyen a szép leány; a Hamupipóke pedig a tátosabrákot jó lova elébe öntötte s az, egy szippantásra az aszott-tüzet, a másokra pedig a kölest szitta fel.

- No kedves gazdám, szólt a tátosló, most húzz ki a városból!

A szegény Hamupipóke a rossz csikónak még rosszabb kötőfékét a tátosló fejébe huzta, vonczolja ki a városból, mint kutya a d...; úgy hogy, a ki elő-utó találta, mind kinevette, mind kikaczagta. Valahogy nagy nehezen mégis kiérték a városból. A város végén megrázkódik a rossz csikó s olyan aranyszörű, hat lábú tátosló lett belőle, hogy csak párját kellett volna keresni!

A Hamupipóke aztán felülvén jó tátoslovára, mentek mendegéltek hetedhét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl, levegői uton, mint a hogy csak a legsebesebb röptű madár repülhet, vagy tán még ennél is jobban, egyszer mégis megállottak s megszólal a tátosló mondván:

- Hallod-e, kedves gazdám!

- Mit parancsolsz, édes lovam?

- Nem egyebet, mint azt, hogy most sétál a selyemréten az aranyhajú királykisasszony 12 szobaleányával együtt. Körülötte a Szellő cziterázik ezüsttollal aranyhurokon; a szebbnél szebb, szemérmes szobaleányok pedig gyöngyharmatot szednek aranyputtonyokban; - de ezekkel

nekünk semmi dolgunk, csak az aranyhajú királykisasszonnyal. Majd fel ismered te őt mindjárt, majd megmondja azt neked a te szived, hogy melyik az a gyöngyadta ékes virágszál, de különben is egy fejjel mindeniknél nagyobb s gyenge nyomait hosszú aranyhaja boronálja be, hogy azt senki, de senki meg ne lássa. Majd ha leszálok, kapd el aranyhaját, tekerd a kezedre háromszor s emeld föl magadhoz a nyereg kápába.

Ugyis lett. - A Hamupipőkének szive nyilallása azonnal megmondta, hogy melyik az aranyhajú királykisasszony. A királyfi aztán megkapta selyempuha aranyhaját, kétszer, háromszor a kezére tekervén, az ölébe emelte az ékes virágszált s madárnál sebesebb repüléssel elszálltak arra, a merről jöttek.

A 12 szobaleány se holt, se eleven nem volt, csak nagy sokára ocsúdtak fel s ekkor lohalálában rohantak a vén banyához, a sötétség királynéjához, ki azt a szép csillagot szülte, hogy oda az aranyhajú királykisasszony!

-19-

A vén boszorkány sem rest, előrántja a piszkafát, ráül mint valami paripára s utána a Hamupipőkének! de nem érhetette utol, mert már ez akkor árkon-bokron túl volt, túl a vén banya birodalmán is, ha nem többel is, legalább egy bakaraszttal. S ezer volt a szerencséje, hogy átléphette a határt, mert a vén banya már majd lehágta a sarkát. Ha pedig lehághatta volna, ha ezer lelke lett volna is a Hamupipőkének, mégis gonoszul mult volna ki!

Most már mit tehetett a vén banya? mit egyebet, mint visszafordult, de még sem állhatta meg szó nélkül, hogy utána ne kiáltson illetéknépen:

- No, várj te ebfajzotta Hamupipőkéje! megfosztottál 12 leányomtól, most viszed a tizenharmadikat, de még kétszer jösz el hozzám, hiszem azt az egyet, hogy megkeserülsz!

Hogy felocsúdott a királykisasszony a nagy ijedtségből: első kérdése is az volt:

- Kinek viszesz; magadnak-e, vagy másnak?

- A napnyugoti királynak, válaszolt a Hamupipőke.

-20-

- Sose' leszek én az övé, ha mindjárt tenyerébe teszi is a lelkét!... ha mégis magadnak vinnél!

- Magamnak is viszlek, másnak is viszlek; csakhogy szivem szép szerelme nem lehetsz te még az enyim!

Mentek, mendegéltek aztán hetedhét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl hét napig s csak heted napra mondhatták azt: itthon vagyunk.

A napnyugoti király alighogy megpillantotta a tündérszépségű királykisasszonyt, tetszett személye személyének s tüstént meg akarta ölelni, de az elfordult tőle, mondván:

- Hahó, király, nem addig van az! nem leszek én a tied mindaddig, míg az én huszonnégy öltözet biboros-bársonyos ruhámat ide el nem hozod!

- De szivem, hogy hozzam én azt el?

- Majd elhozza az, a ki engem ide hozott?

- Hintós kocsis állj elő! kiáltott a király, addig le se szerszámozd a lovadat, de még a helyed se melegedjék meg, míg az aranyhajú királykisasszony 24 öltözet biboros-bársonyos ruháját ide el nem hozod!

A szegény Hamupipőke még jóformán ki se fujta magát, de még az ülőhelye se melegedett meg, mikor újra útra kellett kelnie. De előbb lova tanácsára, kért a királytól két véka aszott-tüzet, két véka kölest, melyeket az két-két szippantásra oly tisztára felszított, mintha a föld nyelte volna el. A ros csikót aztán a Hamupipőke megint kihúzta a városból, az emberek nagy multságára, magának pedig nagy bosszúságára.

-21-

Hogy kiértek a városból, megrázkodik a rongyos csikó s olyan tátosló vált belőle mint a peták.

- No kedves gazdám, ha te eddig engem húztál, eztán majd én viszlek téged, csak ülj fel a hátamra!

Ezzel a Hamupipőke felülvén jó tátoslovára, mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen, egyszer csak megszólal a tátosló:

- Hallod-e kedves gazdám!

- Mit parancsolsz édes lovam?

- Nem egyebet, mint azt, hogy most jól ide figyelj arra, a mit mondok, mert az életeddel játszol. Hát csak azt akarom mondani: hogy most terigeti, száritgatja a 12 szobaleány a 24 öltözet biboros-bársonyos ruhát, melyeket a vén banya könyeiben mosott ki és átkával szappanozott, azért oly tiszták; - a boszorkány pedig a kürtő alatt a tűzlóczán ül, s annyira a bubátnak adta magát, hogy sem étele, sem itala, csak magát eszi. Majd mikor én hirtelen, mint egy denevér, lecsapok, te rögtön kapd meg a legszélő ruhát. A többivel aztán ne gondold semmit, majd utánunk jön az mind, mint a parancsolat. Csak arra ügyelj, hogy egyszerre kapd el a szélő ruhát, mert már másodszor hasztalan nyulnál utána.

-22-

Ugyis lett. - A tátosló, mint a denevér, hirtelen lecsapott a selyemrétre, a királyfi pedig

szerencsésen, egy kapásra elragadta a szélső bitoros-bársonyos ruhát és a többi aztán, mint a parancsolat, mind azután az egy után ballagott.

A 12 szobaleány sem rest, rohan lóhalálában a vén banyához, hogy oda a huszonnégy öltözet bitoros-bársonyos ruha.

De még a vén banya sem volt rest, a kürtő mellől ízibe előrántja a lapátot, maga alá csapja, megnyergeli, mint valami paripát s utána a Hamupipőke után; de, mint a két utolsó kerék soha el nem érheti a két első kereket: úgy a vén banya sem előzhette meg a Hamupipőkét; de mégis a faparipa ördögi kézben egy paraszthaj szállal gyorsabb volt, úgy annyira, hogy mikorra a határra értek, im hogy a nyomába nem hágott a tátoslónak, im hogy a sarkát le nem taposta, de mégsem taposta le! mert a Hamupipőke egy bakaraszttal előbb járt, pedig a vén banya hatalma csak eddig terjedt; ezért az kénytelen volt visszafordulni. De mégsem állhatta meg szó nélkül, hogy, asszony módjára, utána ne kiáltson a Hamupipőkének ilyeténképen:

- No várj te ebfajzotta Hamupipőkéje, megfosztottál 12 leányomtól, a legkedvesebb, legszebb szememvilágától a 13-iktól, s huszonnégy pár bitoros-bársonyos ruhámtól; de még egyszer eljössz hozzám, tudom hogy itt is hagyod a fogad fehérét!

-23-

A Hamupipőke felebotját sem hajtotta az efféle beszédnek, hanem ment a maga útján hazafelé. S mindaddig ment, míg heted napra azt nem mondhatták: itthon vagyunk s átadta a királynak a 24 öltözet bitoros-bársonyos ruhát.

A király a nagy örömtől lelkendezve beszalad a tündérszépségű, aranyhajú királykisasszonyhoz s azt mondja neki:

- No szivem szép szerelme! teljék szived kívánsága, itt van a 24 öltözet bitoros-bársonyos ruha! de most már csak enyém vagy?! - Ezzel a király meg akarja ölelni a világszép aranyhajú királykisasszonyt, de az elfordult tőle, mondván:

- Hahó, királyfi, nem oda Buda! mindaddig nem leszek én tied, míg te nekem a szépszóló aranykacsát el nem hozod!

- De szívem szép szerelme, hogy hozzam én azt el?!

- Majd elhozza az, a ki engem idehozott!

- Hej, parádés kocsis állj elő!

A szegény Hamupipőke helye még jó formán megse melegedett, midőn hallja, hogy újra híják.

- Jelentem alásan ittvagyok; mit parancsol felséged?

-24-

- Azt parancsolom, felelt a király, vesztél volna az anyádban, azt parancsolom: le se nyergelj, meg se pihenj, se ne egyél, se ne igyál, de még lélekzetet venni se állj meg addig, míg a szépszóló aranykacsát el nem hozod!... Ha nem mondom is, ugyis tudod a dolog vastagabb végét!

Itt, kimegyen nagy búsan a mi Hamupipőkénk az ólba s jó lova kérdi tőle, hogy mit búsol.

- Hogy ne búsulnék, válaszolt a Hamupipőke, mikor a király azt a parancsolatot adta ki: addig megállásom se legyen, míg a szépszólású aranykacsát el nem hozom!

- Ha csak ez a bajod, ennél kisebb gondod is nagyobb legyen, csak eredj be a királyhoz, kérj tőle három véka aszott-tüzet és három véka kölest.

Bemegyen a mi Hamupipőkénk a királyhoz s kér tőle három véka aszott-tüzet és három véka kölest. A király adott neki, melyet ő jó lova elébe öntvén, az azt három szippantásra oly tisztára felszította, mintha a föld nyelte volna el.

Hogy a Hamupipőke jó tátoslovát megabrakolta, újra kihúzta az ólból a rossz csikót, melyen két lat húst még késhegygyel se lehetett volna csípni, s vonczolja kifelé a városból mint kutya a d.... -

Hogy mégis valahára, nagy ügygyel-bajjal kiértek a városból, hogy senki sem látta: itt lelkem teremtette, megrázkódik az a rossz csikó, melyen két lat húst még késhegygyel sem lehetett volna csípni s olyan tátosló lett belőle, hogy csak párját kellett volna keresni!

-25-

A mi Hamupipőkénk is rápattan jó tátoslovára, mentek mendegéltek hetedhét ország ellen mint a forgósél és mint a gondolat.

Csak mennek, csak mennek, egyszer megszólal a tátosló, mondván:

- Hallod-e, kedves gazdám!

- Mit parancsolsz, édes lovam?

- Nem egyebet mint az: hogy ha az életed szereted, jól ide fülelj arra, a mit mondok. Most van ép az aranykalitkában a szépszólású aranykacsa kiakasztva az ajtóra; ép most fürdik a verőfényben. Ha majd, mint a denevér, vagy mint a karvaly a galambra, lecsapok: az egyik kezeddal hirtelen kapd meg az aranykalitkát, a másik kezeddal pedig tüstént fogd be a szépszólású aranykacsa száját, hogy el ne kiálthassa magát; mert ha elkiálthatja magát, az lesz nekem is, neked is a halálmadár-kiáltás.

Ugy is történt. - A tátosló hirtelen, mint az áradat, lecsap a földre, a Hamupipőke pedig a jobbkezevel szerencsésen lekapta az aranykalitkát, baljával pedig váltig igyekezett befogni a

szépszólású aranykacsa száját; de minthogy a balkéz mindig ügyetlenebb mint a jobb: a szépszólású aranykacsa is elkiálthatta magát. Azt kiáltotta pedig fennszóval: gazdasszonyom, visznek!

Hej, a vén banya sem rest! kiugrik a szénvonóval, még pedig oly gyorsan, hogy a szegény tátoslónak annyi ideje sem maradt, hogy felszállhatott volna a légi útra. Hej, a tátosló is összeszedi magát, kinjába, mit, mit nem cselekedett, a hátulsó lábával olyan csomó földet rugott a vén banyára, hogy még azt sem mondhatta: bá! s tüstént szörnyethalt, tüstént kilehelte gonosz páráját. – Most igazán, egész a diófaig a Hamupipőkéjé volt; szép csendesen hazafelé fordította a kantárszárát.

Heted napra hogy hazaértek: átadta a királynak a szépszólású aranykacsát.

A király lelkendezve futott be a csodaszép aranyhajú királykisasszonyhoz s azt mondja neki:

– No szívem szép szerelme! teljék szived kívánsága: itt van a szépszólású aranykacsa! de most már csak az enyim vagy?! Ezzel meg akarja ölelni, de a csodaszép aranyhajú királykisasszony elfordult tőle, mondván:

– Hahó, király, nem addig van az! nem leszek én addig a tiéd, míg nekem az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménest el nem hajtod!

– De szívem szép szerelme, ki hajtja azt el?

– Majd elhajtja az, a ki engem ide hozott!

– Hej, parádés kocsis állj elő! A szegény Hamupipőke még jó formán ki sem fujta magát, midőn hallja, hogy ismét híják.

– Jelentem alásan, szólt a Hamupipőke, itt vagyok! mit parancsol felséged?

– Azt parancsolom, vesztél volna az anyádban! – azt parancsolom: hogy se ételed, se italod, se megállásod ne legyen addig, míg az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménest ide el nem hajtod! különben már ugyanis tudod a dolog vastagabb végét!

A Hamupipőkének ismét hosszú útra kelletvén mennie, lesz-e ennek valaha vége? csak a jó isten tudja! de elébb jó tátoslóval 4 véka aszott-túzzal és 4 véka kölessel megabrakolta, mely azokat 4 szippantásra úgy felszította, mintha a föld nyelte volna el. A rosz csikónak aztán fejébe huzván a még rosszabb kötőféket, ennél fogva kivonczolta a városból, mint kutya a d....

Hogy a város végére értek, megrázkodott a rongyos csikó s olyan hat lábú, aranyszőrű tátosló vált belőle, hogy csak párját kellett volna keresni. Megszólal aztán a tátosló s azt mondja a gazdájának:

– No édes gazdám, ha te engem eddig húztál, majd eztán én viszlek téged, csak ülj fel a hátamra!

Felül a tátosló hátára a Hamupipőke s mentek, mendegéltek levegőí úton hetedhét ország ellen, egyszer a Feketetenger partján megszólal a tátosló, mondván:

– Hallod-e, kedves gazdám!

– Mit parancsolsz, édes lovam?

– Nem egyebet, mint azt: nézd csak, amott legel a selyemréten az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménes; de mielőtt ebbe a nagy fába belevágnánk a fejszénket, elébb olyan nagy gödröt áss, a melyből még a fülem hegye, de még a kis körömöm se lássék ki.

A Hamupipőke elment, keresett valami rosz kopacsot, s ezzel, mint mikor a gyermekek földimogyorót ásnak, elkezdte a földet kapargatni.

Csak nézi a tátosló, csak nézi, hogy mit csinál az ő kedves gazdája! végre nem állhatta szó nélkül kérdvén:

– Mit ásol, kedves gazdám?

– Hát, lóvermet, édes lovam!

– Sose lesz az idő; csak láss a magad dolga után! A tátosló aztán maga látott a dologhoz; egyet rúgott, még pedig akkorát, hogy a porából tüstént forgószél kerekedett, a rúgás helyén pedig akkora gödör támadt, hogy mikor a tátosló beleugrott, még a füle, még a kis körme sem látszott.

– No édes gazdám, készen van már a lóverem! csak erre a fára, mely fölötté terül el, mászsz fel, s mind addig ott maradj, míg én hangos nyerítéssel háromszor nem csalom át a szilaj ménest és háromszor vissza nem fárasztom. Azért csalom át pedig háromszor, hogy hagy förödjének meg a Feketetenger vizében, hogy hagy züljön el a szilaj tűz, különben az ördög se birna velök, még az se lenne a csikósuk. Te pedig, majd mikor az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménes már harmadszor úszsza át a Feketetengert, s a vezérlő már a szárazon lesz: ugorjál a hátamra a fáról; – de jólvigyázz, hogy el ne vétsd, mert ha ezer lelked volna is, mégis szörnyet halnál; az egész ménes rajtad menne keresztül.

Ugyis történt. – A tátosló kiállt a Feketetenger partjára s olyan nagyot nyerített, hogy szinte

megkondult bele a világ! Meghallja ezt az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménes, mint a felhőszakadás, mint az áradat, bele egyenesen a Feketetenger vizébe és ki, egyenesen a partjára. De, hogy ím semmit sem láthattak, mert a tátosló a lóverembe ugrott, onnan pedig, még a füle, de még a kis körme sem látszott, mint a legsebesebb forgószél, visszafordult a ménes. Így a tátosló az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménest háromszor csalta át, az háromszor fordult vissza s úszta keresztül azt a tengernyi vizet; de járt is az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj lovak oldala, úgy mint a fúvó, mikor fujtatnak; szájaikon és orrlyukaikon jött is a különbnél különféle színű, kék, piros és zöld láng, még pedig oly nagyon, mint a kötél, mint a karom vastagsága. S mikor a szilaj ménes már harmadszor fordult volna vissza és már-már a vezérlő a parton volt: a tátosló a gödörbül kiugorván, a Hamupipőke a fáról szerencsésen a hátára esett. De most a tátosló sem várta be az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménest, hanem nagyot nyerítvén, lóhalálában rohant előre, a szilaj ménes pedig mindenütt a nyomába. Szaladnak, szaladnak, döbböngött alattuk a föld, és mindaddig szaladtak, míg heted napra a napnyugoti király birodalmába haza nem értek.

-30-

Alighogy hírét vette a király az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménes megérkeztének: nagy lelkesedve szalad a csodaszép aranyhajú királykisasszonyhoz, mondván:

- No, szívem szép szerelme! teljék szíved kívánsága: itt az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménes; de most már tán csak az enyim vagy?! s ezzel a csodaszép királykisasszonyt meg akarta ölelni, de az elfordult tőle, mondván:

- Hahó, király, nem addig van az! nem leszek én a tiéd mindaddig, míg te azt az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménest meg nem fejed és a tejébe meg nem fürdöl!

-31-

- De szívem szép szerelme! ki fogja azt megfejni és ki fog abba megfürödni?!

- Majd megcselekszi azokat az, a ki engem ide hozott!

- Parádés kocsis állj elő!

- Mit parancsol felséged?

- Azt parancsolom, vesztél volna az anyádban! - azt parancsolom: hogyha te az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménest meg nem fejed és a tejébe meg nem fürdöl: ha ezer lelked volna is, mégis gonoszul mulsz ki!

Itt a Hamupipőke hallván a parancsolatot, nagy búsán kibandúkolt az ólba. Meglátja a tátosló az ő szive szomorúságát, megszánta s ezért azt kérdi tőle:

- Mi bajod van; mit búsulsz, kedves gazdám?

- Hogyne búsulnék édes lovam, mikor fejvesztés alatt ezt, meg ezt parancsolta a király, válaszolt a szegény Hamupipőke!

- Hacsak az a bajod, kisebb gondod is nagyobb legyen annál, hanem menj be a királyhoz s mondd meg neki: hogyha már így van a dolog, hagy hajtsak én esztrengát és hagy nézzem én a te szomorú halálod, mikor a zubogó-forró kanczatejbe ugrol.

A Hamupipőke e kéréssel bemegy a királyhoz, az pedig azt megadta. Ugy is lett. - Itt a tátosló bemegy a szilaj ménes közé a kókerítésbe, hova ezek be voltak zárva, megfogja üstökénél a legszilajabbat, nagyobb biztonság okáért oldalba teremti, mire az úgy megjuhászodott, oly szelid lett mint a bárány. Aztán az esztrengalyukhoz vezet, hol már pórén, egy ingre-gatyára vetkőzve, lába közé fogott zsajtárral, ott ült a Hamupipőke s fejte a kanczatejet a 100 akós kádba. Így a mi Hamupipőkénk a tátosló segítségével mind az egész ménes kanczáját megfejte.

-32-

Mikor ez is megvolt, kivezeti a Hamupipőke a rosz csikót még rosszabb kötőféken, hogy hagy nézze az ő szomorú halálát, midőn a kanczatejbe ugrik. Itt lelke teremtette! a tátosló egy szippantással az egyik orrlyukán szítta fel a 100 akó kanczatejet, a másikon pedig egy lehelettel visszaeresztette. Háromszor szítta így fel, háromszor eresztette vissza íme! harmadszorra a zubogó-forró lótej lágymeleggé, széles e világon a legjobb fürdővé változott; ugyannyira, hogy mikor a Hamupipőke beleugrott, nemhogy megfőtt volna, de még ki sem akart jöni belőle. Eddig is szép volt a Hamupipőke, de most hétszerte szebb lett.

A napnyugoti király, meg a csodaszép aranyhajú királykisasszony ott álltak, úgy az ablaknál. A világszép kisasszony eddig is szerette a Hamupipőkét, de most hétszerte jobban; csakugy reszketett érte; a szerelem-hideg lelte. A király most újra meg akarta ölelni a csodaszép aranyhajú királykisasszonyt, de az elfordult tőle, mondván:

-33-

- Hahó, király! nem addig van az, nem oda Buda! nem te fürdöttél meg a kanczatejben, hanem a parádés kocsis! majd ha te is megfürdöl, akkor leszek én a tiéd!

Mit volt mit tenni a királynak, levetkőzött, hogy majd leugrik a kanczatejbe és megfürdik. De mielőtt beleugrott volna, azt mondja a parádés kocsisnak:

- Édes fiam! vezesd ki azt a te rosz csikódat, hogy hagy lássa az én szomorú haláloamat is mint a tiédet!

A Hamupipőke kivezette a rosz csikót s oda állította a 100 akós kád mellé. A tátosló ismét háromszor szítta fel a kanczatejet, ismét háromszor eresztette vissza, íme! az a helyett, hogy hidegebb lett volna, hétszerte forróbb lett; ugyannyira, hogy mikor a király bele akart ugrani, mielőtt beleért volna, csupán a forró párából is tüstént szörnyet halt.

Itt aztán az aranyhajú királykisasszony, meg a mi Hamupipókéknak megölelték, megcsókolták egymást mondván:

- Én a tied, te az enyim, ásó-kapa sem választ el egymástól.

Aztán olyan lakzit laktak, melynek a hire hét világra szolt. Az aranyszőrű-aranypatkójú szilaj ménes pedig a fejés által annyira megjuhászodott, annyira megszelidült, mintha mindig pályván nevelték volna, mintha mindig marokból etették-itatták volna: ezért hatot a legszebbek közül hámba fogtak s ezen mentek az esküvőre.

A mi Hamupipókéknak, meg a világszép aranyhajú királyasszony nagy boldogan még most is élnek, ha meg nem haltak.

A NÁDSZÁL KISASSZONY.

Volt egyszer egy király s annak két süldő fia. Itt a király az öregebbik fiát elküldte házasodni. El is ment az házasodni s elvette a nádszál kisasszony nénjét. Hogy hazavitte a feleségét: a király meglegedett választásával. Elküldi a kisebbik fiát is, hogy házasodjék meg; de erre az azt felelte: hogy neki nem kell mindenféle rossz oldalborda; hanem az ő feleségének kell, az egész föld kerektségén a legszebb virágnak, a leggyönyörűbb világszép kisasszonynak lenni.

Egyszer a két királyfi vadászni ment. Visszajövet azt mondja a kisebbik a nagyobbiknak:

- Ugyan édes bátyám, valamit kérdenék tőled?

- S mi lenne az édes öcsém?

- A biz nem egyéb, csak az, hogyha haza megyünk, kérdezd meg a feleségedet: van-e még nálánál szebb?

- Ha csak az a bajod, mondja az öregebbik, az nem nagy summa; hisz ép itt szembe jön a feleségem!

- Ugyan szívem aranyos rubintja, nem felelnél egy kérdésemre: te nekem legszebb vagy, de van-e még náladnál szebb a világon?

Most az egyszer a királyné úgy tett, mint a ki nagyot hall; nem felelt semmit, csak a fejével vágott, csak a szemével intett, hogy: csitt! szót se többet!

No ez abba marad. Itt a kisebbik királyfi mit, mit nem cselekedett, szépen belopódzott a bátyja hálósobájába. Itt estve, hogy nyugalomra bocsátkozott az egy pár cseléd, az öregebbik királyfi, meg a felesége, egyszer csak megszólal a királyfi s kérdi a feleségét:

- Ugyan szívem szive, mond meg nekem, hogy miért nem feleltél kérdésemre az imént?

- Azért nem feleltem kedves férjem, mert az öcséd előtt kérdeztél; nem jó volna azt neki megtudni, hogy van még nekem egy hugom, ki az egész föld kerektségén a leges legszebb leány; de el is van rejtve három nádszál középsőjében: ezért világszép nádszál kisasszony neve alatt ösmeretes, - a másik két nádszálban pedig két szobaleánya tartózkodik.

- De hát azt nem mondanád meg édes feleségem, hogy hol van elrejtve az a három nádszál, a világ melyik zugában vagy szegében?

- Hahó férjem, messze van az ide? annyira van az ide, mint innen oda, s onnan vissza; no, de ha kérdezted, megmondom: hallottad-e hirét a Feketetengernek?

- Nem hallottam biz én!

- No, ha nem hallottad, hát halld most. A Feketetenger hetvenhetedik szigetében, ott is a kellőközepén van elrejtve az a három nádszál; de oda halandó ilyen állapotban, nem mehet el, hacsak valami bűbáj, ördögi mesterség, tündéri segítséggel nem, de, ha mégis valami csoda által oda eljuthatna, még akkor sem hozhatná el; mert egy az: hogy a Feketetenger szigetein olyan sötétség van, hogy a kanál is megállna benne; más az: hogy a világszép nádszálkisasszonyt egy vén banya őrzi, kinek az élte csak addig pislog, míg azt a három nádszált le nem vágják: ezért az úgy őrzi azokat, mint a kétszeme világát, vagy még ennél is jobban. De, ha valaki azt onnan el tudná hozni, az lenne széles e világon a legboldogabb ember; mert a szigetek megvilágosodnának, maga pedig oly feleségre tenne szert, kire még a csillagos ég is mosolyogva nézne!

Mikor a királyfi mindezeket, tövéről hegyére úgy fülhegyről meghallotta: azon az úton, a melyen bement, kijött a szobából. Aztán fölnyergelvén legjobb s legkedvesbik lovát, vetett a szerdásba egy kis elemózsiát, elindult e széles világba a világszép nádszál kisasszony keresésére.

Ment, mendegélt heted hét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl, egyszer egy gunyhóra bukkant. A gunyhóban lakott egy vén asszony, köszön neki:

- Adjon isten jó napot édes öreg anyám.

- Ha öreg anyámnak nem szólítottál volna mindjárt megettelek volna! hát hol jársz itt ezen az idegen földön, hol még a madár sem jár?

- A Feketetenger hetvenhetedik szigetében diszló világszép nádszál kisasszonyt keresem: nem hallott-e róla valamit édes öreg anyám?

- Mi tőrés-tagadás édes fiam, én nem hallottam; minek tagadnám, se' károm, se' hasznom benne; hanem itt a szomszéd völgyben, a bérczen át, a szálason fel, kerek erdő alatt, dombtetőn lakik a néném. Hacsak az nem tud róla valamit, úgy senki a világon. Hej, Miczi, állj elő! vezesd el ezt a királyfit a nénémhez.

Megyen a királyfi a Miczi után, mely nem volt egyéb, mint egy nagy bajuszú kis egérke, egyszer elérnek egy keresztútra, hol a Miczi egyet czinczogott s a középső útra mutató, hazaszaladt. Megyen a királyfi az igaz úton, el is érte a másik gunyhót, melyben a középső testvér lakott. Köszön neki a királyfi:

- Adjon isten jó napot édes öreg anyám.

- Ha öreg anyámnak nem szólítottál volna, mindjárt megettelek volna! hát hol jársz itt ezen az idegen földön, hol még a madár sem jár? -41-

- A Feketetenger hetvenhetedik szigetében, ott is a kellőközepén diszló, világszép nádszál kisasszonyt keresem: nem hallott-e róla valamit édes öreg anyám?

- Mi tőrés-tagadás édes fiam, biz én nem hallottam, minek tagadnám, se' károm, se' hasznom benne; hanem itt a szomszéd völgyben, a bérczen át, a szálason fel, kerek erdő alatt, dombtetőn lakik a néném. Hacsak az nem tud róla valamit, úgy senki a világon. Hej, Piczi, állj elő! vezesd ezt a királyfit a nénémhez.

Megyen a királyfi a Piczi után, mely nem volt egyéb, mint egy galambfehér mókuska fekete nagy bajusszal s hosszú bojtos farkkal, egyszer elérnek egy keresztútra, hol a Piczi egyet czinczogott s a középső útra mutató, hazaszaladt. Megyen a királyfi az igaz úton, el is érte a harmadik gunyhót, melyben a legidősb testvér lakott. Köszön neki:

- Adjon isten jó napot édes öreg anyám!

- Ha öreg anyámnak nem szólítottál volna, mindjárt megettelek volna! hát hol jársz itt ezen az idegen földön, hol még a madár sem jár?

- A Feketetenger hetvenhetedik szigetében, még ott is a kellőközepén diszló világszép nádszál kisasszonyt keresem: nem hallott-e róla valamit édes öreg anyám? -42-

- Hahó királyfi! eléb elkopnék a te lovad lába térdig, s eléb elnyúznál te tizenkét pár vasbakancsot, míg oda eljuthatnál! mert egyedül csak olyan paripán lehet oda eljutni, mely sárkánytejet szopott, zsarátnokot evett s tűzlángot ivott; - hanem van a te tirkodban egy többől nőtt három aranyhajszál, melyről eddig magad sem tudtál semmit, jöszte ide, hogy szakítsam én ki azokat.

A királyfi lehajtotta a fejét, az öreg asszony pedig kiszakasztotta az egy többől nőtt három aranyhajszálat.

- Látod fiam, ez a három aranyhajszál csodaszer, melyeket egy tündér ajándékozott felnevelő apádnak, minthogy igen szép ember levén, beleszeretett, kitől te létlén módon örökölted. Ne, itt van, a kezembe adom ezzel a kolincsmadzaggal együtt. Eredj fel aztán erre az irdatlan magas hegyre, mely a gunyhóm előtt az eget támasztja. Mikor felértél a tetejére, a kolincsmadzaggal csapd meg háromszor az egy többől nőtt három aranyhajszálat: majd előtted terem a te tátos paripád, mely selyemréten nevededett, sárkánytejet szopott, zsarátnokot evett s tűzlángot ivott.

A királyfi szépen megköszönte a hozzája való szivességet, fölment aztán arra a nagy irdatlan hegyre, mely az eget támasztotta. Hogy felért a tetejére, elő vette az egy többől nőtt három aranyhajszálat s a rossz kolincsmadzaggal megcsapta háromszor. Ime! egy tüzes felhő, mint a kilőtt nyíl, nyargalt feléje, iszonyú csörömpölés-csattogással, mintha egy ménes lett volna elébe fogva, s ott, mint a peczek, megállt a feje fölött. Ime! a tüzes felhőből hármassal nyeres hallatszott, minek hallattára, mint valami harang, háromszor kondult meg a világ! s kiugrott belőle a tátosparipa és mint az áradat, mint a felhőszakadás lecsapott a gazdája mellett, orrlyukából fujván a különbnél különbféle piros, kék s zöld lángot. A rossz kolincsmadzaggal pedig olyan nyeregszerszám lett, hogy a sok bojtól, brilliant csattól s arany-ezüst kivarrástól még a földje sem látszott. -43-

- Hipp, hopp, itt vagyok kedves gazdám! ne légyen azért a te dolgaidnak hátramaradása: ülj fel azért a hátamra s hogy menjek veled? ugy-e mint a legsebesebb forgószél, vagy mint a gondolat, vagy a hogy a madár repülhet?

- Csakúgy édes lovam, hogy se én bennem, se te benned hiba ne essék.

- De mielőtt elindulnánk a hosszú útra, mondja a tátosló, azt is akarom mondani: minthogy abban a szigetben oly nagy sötétség uralkodik, hogy még a kanál is megállna benne: eléb el kell mennünk a Nap fényes pitvarába s onnan egy égő sugarat hozni.

Mikor beszédét emigy befejezte a tátosló, felszállt a levegőégbe, mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen, egyszer a föld kapujához értek, hol két szakálas farkas állt istrázsát. Ezek a szakálas farkasok utjokat állták s vámot kértek. A vám pedig nem volt egyéb, mint két font hús -44-

jó tátoslovából. Ugyde, ha a két font húst jó tátoslovából kimetszette volna, ez csak féltátos lett volna: így az ő utjok soha véget nem ért volna.

Kapja a királyfit mit, mit nem cselekedett, elővette csillagos bicskáját s két font húst a maga tulajdon husából, a jobbik bonczából kerekített ki, - aztán odadobta a szakálás farkasoknak s azok csakis így eresztették által.

Mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen, egyszer mégis elérkeztek a Nap fényes pitvarába, hol is jó tátoslovát megkötötte egy gyémánt oszlophoz, maga pedig a tűzfördőben megfordított, az aranytörüközőbe megtörüközött s a fényes pitvar oldalában, mint valami tükörben tetétől-talpig meglátván magát, megfésülködött az aranyfésűvel.

Itt, lelkem teremtette, mi kerül a dologból mi nem! bezzeg megharagudott ezekért egy szolgálélek a Nap szolgálatában, még a szemöldöke is egymással birkozott! Bezzeg volt a királyfinak: ne mulass! mert, nem hogy égő, világító sugarat kapott volna, hanem a szolgálélek egyetlen lehelletével, mellynek a zivatar fia sem lehetett, úgy elfújta maga elől, hogy földet hetvenhét mértföldig sem érzett a lába alatt, s még ekkor is egy nagy irdatlan setét lyukba esett.

-45-

No szegény királyfi, vagy látod többé vagy nem a Nap fényes tekintetét, verőfényes arcját! Megyen, mendegél a királyfi ezen irdatlan sötét lyukban, tapogatózva mint a vak. Ha egyet lépett, kigyóra hágott; ha a kezével tapogatózott, varancsos békát fogott; ha körül tekintett, mindenünnen csak veres szemű férges, csuszó-mászó állatokat látott. Csak megyen, csak megyen, egyszer zúgó víznek omlása, vasbakók ütése ütötte meg a füle dobját, még pedig akkorákat ütött rajta, hogy majd beszakasztotta. Itt, ezen a helyen készítették az istennyilát. Csak megyen, csak megyen, egyszer egy nagy vaskapuhoz ért, mely ép nyitva volt, de egy nagy ebadta százfejű sárkány állt őrt, mely senkit, de senkit sem eresztett be. Mihez fogjon most; hova tudjon a lelke lenni? Itt lelkem teremtette mit, mit nem cselekedett, kipked-kapkod, egyszer egy varázsfuruglya akad a kezébe. Előveszi a szépszólású varázsfuruglyát, belefúj amugy keservesen, hogy még a könyei is potyogtak, s oly siralmas nótákat huzott rajta, hogy még az a nagy erős állat, maga a százfejű sárkány is megjuhászodott: veres taréja lekonyulván, borzas pikkelyei szépen egymásra lapultak. Lehentergett aztán a földre, s ott szűkölt, ott vajudott mint a kutya, mikor gazdáját ismét láthatja. Ezt látva a királyfi, neki bátorodott, neki ment egyenesen a sárkánynak, rá lépett, végig ment rajta, s az az irdatlan vadállat még sem bántotta, csak a lábát nyalta, csak a farkát csóválta, s keresztül engedte menni.

-46-

Hogy bement a vaskapun, egyszerre oszlani kezd a sötétség; de nem is csoda! mert egy gyöngyadta ékes hajadon jött elébe, bibor-bársonyköntösben, ki senki sem volt egyéb, mint maga a fényes Nap legkedvesebb, legszebb leánya a - Hajnal. Itt az égi virágszálnak megtetszett a szép királyfi; de föl is vette maga mellé szárnyas lovára, keresztül repülván az ég boltívén, vitte, vitte, egyszer elértek a beretvahidhoz. Hogy ide értek, ezen, mintha létlen lovuk lett volna, úgy átvágtattak, hogy sem a ló körmének nem esett baja, sem a beretvaél nem csorbult ki az érczpatkótul.

Átmenvén a beretva-hidon, a rézerdőbe értek, hol ép a Nap favágóival találkoztak, kik vasas szekéren iszonyú csörömpölés, zúgás-csattogással fát vittek a konyhára.

Innen az ezüsterdőbe értek, hol szépenszóló ezüstfehér madárcák vidámították az arra járókélőket. Az ékes hajadonra, az ég virágára is rászállt vagy kettő s ott danoltak a fülébe szebbnél szebb nótákat. Az ezüstoffák háromszor hajoltak meg a Nap leánya előtt.

-47-

Innen az aranyerdőbe értek, hol szépenszóló aransárga madárcák vidámították az arra járókélőket, s itt-ott leverték az aranymakkot a fájáról. Az aranyfák háromszor hajoltak meg a Nap leánya előtt.

Az aranyerdő kellőközepén terült el a Hajnal kertje. A kert kellőközepén állott a Hajnal rezidenciája, rezes tetejével.

Hogy ideért az ég virága, egyszerre a gyöngyvirágok megrázzván piczi csengetyűjüket, csengetni kezdtek s ennek hallattára egyszerre, mint a raj özönlött elő a sok csillag s körül ragyogták az ég virágát csillagragyogással.

Az ékes hajadon csak egyet intett, íme! bíborfelhőcskék úsztak elő, mind meg annyi égi tömlő, melyek a kiterjesztett erősségben csolnakul szolgálnak. - Beleült a Hajnal egybe, de eléb biborpalástjával beterítette s maga mellé ültette a királyfit is. Hogy pedig a királyfi le ne billenjen, magához ölelte, de az nem merte vissza ölelni; mintha ő lett volna a leány, nem ő a legény.

Csak eveznek, csak eveznek a levegő égben, egyszer megunták már a mulatságot, megkötötték ezért az égi tömlőt ahhoz a fához, melynek gyémánt a virága, ezüst a levele, s arany az almája. Aztán leültek egymás mellé párosan az aranyalmát termő fa alatt levő aranylóczára. Alig ülnek itt egy keveset, midőn a Nap leánya intésére, hamarabb a kimondott szónál, ott terem egy aranyos pillangó s rózsalevélen maszedett mennyei mézet hozott.

-48-

Mindketten hozzáláttak amugy magyar miskásan az evéshez, s midőn jóllaktak, égető szomjuság fogta el a királyfit, égetvén torkát a maszedett mennyei méz.

Egyszerre, hamarabb a kimondott szónál, ott termett egy szemérmes csillag, hozván ezüsttálczát, ezüsttálczán aranykancsót, aranykancsóban bájitalt.

Alig ivott a királyfi az aranykancsóból: tüstént azon szempillantásban, mintha ketté vágták

volna, enyhült szomja.

Mikor aztán szomjukat, éhségüket ekkép enyhítették, a Nap leánya egy intésére cziterát hoztak elő a szemérmes csillagok, melyen a Hajnal az aranyhúrt ezüsttollal verte s játszott rajta oly gyöngyörves szebbnél szebb nótákat, hogy a ki azt hallotta, ha mindjárt tulajdon édes apja feküdt volna is a terítón, mégis tánczra kerekedett volna.

Itt, elkövetkezik a lefekvés ideje is: ezért a királyfit kézenfogva, keresztül vezették hetvenhét szobán, végre a fürdőszobába értek. A szoba közepén állott egy nagy aranykád, aranykádban harmatvíz s ehhez habszappany a puszpáng fa asztalon.

A királyfi megfordult a harmatvizben, megmosdott a habszappannyal s megtörülközött az aranytörülközőbe.

-49-

Mikor mindezekkel készen volt, megrántott egy folyóka zsinort s a harangvirág csengő hangjára, ott termettek a szemérmes csillagok. Ezek göndör haját kibontották, kagylófésűvel megfésülték, minden szátra egy-egy igaz gyöngyöt huztak s aztán két foncsikba fonták.

Eddig is szép volt a királyfi, de most hetvenhétszer szebb lett, hát még mikor ráadták a biborbársony köntöst, akkor kellett volna csak megnézni!

Mikor egészen készen voltak, bevezették a Nap leánya szobájába. Aztán leültek egymásmellé az aranylóczára s beszélgetni kezdtek; szó, szót szült, beszéd, beszédet ért s ha kivilágos kiviradtig beszélgettek volna is, még sem fogytak volna ki belőle. Aztán összeölekeztek, összecokolodtak. Az első csókra oly fehér lett a Nap leánya mint a fehér rózsa; a másodikra oly piros, mint a piros rózsa; a harmadikra pedig oly kimondhatlan színű, mintha a két rózsát, a fehérét, meg a pirosat, összekeverték volna.

Aztán lefeküdtek a virágnyszolyára s a Nap leánya aranyhajával, mint valami selyemlepedővel, betakarta a királyfit.

Reggelre kelve, a Nap leánya megajándékozta a királyfit égő sugárral, melyet, mint valami pántlikát, karikába tekert, szelenczébe zárt s aranyhaja szálára kötve a királyfi nyakába akasztott.

-50-

Aztán nagy könyhullatások, forró ölelések s édes csókok közt váltak el egymástól; a Nap leánya szárnyos lován az égboltivére repült, a királyfi pedig folytatta a maga utját. - Mint mondám, már volt neki szigetes világosító égő sugara.

Csak mennek, csak mennek, egyszer megszólal a tátosló, mondván:

- Hallod-e kedves gazdám!

- Mit parancsolsz édes lovam?

- Nem egyebet, mint azt, hogy jól felkösd a gatyádat; mert a három nádszálát egy csapásra kell levágnod; mert már másodszer hasztalan vágnál, mivel azzal csak a saját nyakad szelnéd le. Ha egy csapásra szerencsésen levághatod: a sziget egyszerre megvilágosodik s tiéd a világszép nádszálkisasszony két szobaleányával együtt; de még ekkor is csak úgy lesz az a tiéd, hogyha a három nádszálát mindaddig, míg csak vizet nem érünk, fel nem hasítod, mert ha felhasítod, mindhárom azonnal, tüstént azon szempillantásban szörnyet hal.

A királyfi égre-földre ígérte, hogy akképpen cselekszik. - Heted napra a Feketetenger szigetére értek, de itt oly sötét volt, hogy a kanál is megállott volna benne; de a királyfi is elővette az aranyhajszálon függő ezüstszelenczét, felnyitván annak tetejét, egyszerre megvilágosodott az utja, még pedig oly tündéri mesterséggel, hogy csak neki világított; ő mindent láthatott, de őt egy teremtet lélek se. Mikor odaért, hol a három nádszál virágzott, mindhárom fejjel a királyfi-felé fordult s földig meghajtották előtte magukat.

-51-

Csak hajlongnak, csak hajlongnak, mikor legjobban hajlongnának, a királyfi sem volt rest, a kivont meztelen karddal egy csapással izibe leszelte mindhármat s azok az ölébe borultak. A három nádszál tövéből pedig fekete vér bugyborékkolt fel s keserves jajszó hallatszott, mintha valakinek a szívébe döfték volna a meztelen kardot.

Oda is döfték, a vén banya szívébe; mert az a fekete vér, a vén banya vére, az a keserves jajszó, a vén banya halálos sohajtása volt, ki csak addig élt, míg az a három nádszál a lábán állott. - Mihelyt a vén banya kiadta a lelkét, egyszerre az égő aranysugár, mintha puskából lötték volna ki, kirepült az ezüstszelenczéből s az egész sziget megvilágosodott.

Aztán a királyfi felülvén jó tátoslovára, ment, mendegélt hetedhét ország ellen, mint a hogy csak a legsebesebb röptű madár szállhat, egyszer fölébredt benne a kíváncsiság: hogy valjon van-e a nádszálban valaki; hogy valjon milyen lehet az?

Mondom hogy fölébredt benne a kíváncsiság, mely úgy furta az oldalát, mintha vasfűrűvel furták volna, itt mit, mit nem cselekedett, csillagos bicskáját kivette a zsebéből, s felhasította a legkisebb nádszálát, a melyben volt a világszép nádszál kisasszony kisebbik szobaleánya.

-52-

Hogy felhasította a nádszálát, az ölébe hullt egy gyönyörűséges gyöngyadta szép leány, kinek első szava is ez volt:

- Víz, víz, csak annyit is, a mennyit egy fecske a szájába vesz, midőn a fiait itatja; mert mindjárt meghalok!

De hogy im a királyfi, egy csepp viz nem sok, de még annyit sem tudott adni: a szép leány, mint a kettétört virág, elkezdett halványodni, mindig halványabb, halványabb lett, míg utoljára a halál halványsága fogta el s fejét a királyfi keblére lehajtván, meghalt.

A királyfi annyira szánta-bánta bűnét, hogyha lehetett volna, saját vérén váltotta volna meg, de már nem lehetett: azért jó tátos lováról leszállt a földre, kardjával egy sírt ásott s bele temette a szép leányt. Fejfául a felhasított nádszalat tűzte le, ebből pedig egy fekete rózsaszál nőtt ki, mely gyással, feketével virágzott.

A még fel nem hasított két nádszálból keserves sirás-rivás, keserves jajszó hallatszott, mintha valaki a testvérét siratta volna; de a királyfit is elfogta a nagy szomorúság, gondolván magában: e virágzó hajadonnak én okoztam szomorú halálát, e szép virágszál én törtem le s én tűztem a halál kebelére; de, ha a lelkét kisírta volna is, még sem használt volna az már semmit: azért, felülvén jó tátoslovára, tovább ment.

-53-

Csak mén, csak megyen, egyszer a királyfiban újra feltámad a kíváncsiság, furta az oldalát, mint ha vasfuruval furták volna, hogy valjon van-e a másik nádszálban is ily szép leány; hogy valjon az így járna-e? Végre nem állhatott tovább ellent az ördög furójának, újra elővette csillagos bicskáját s felhasította a másik nádszalat is.

Ime! belőle a világszép nádszál kisasszony nagyobbik szobaleánya hullt ki, mondván:

- Vized, vized, csak annyit is, mennyit egy kis fecske vesz a szájába, midőn fiait itatja; mert mindjárt szörnyet halok!

De, hogy im a királyfi, egy csepp viz nem sok, de még annyit sem tudott adni: a szép leány, mint a ketté tört virág, elkezdett halványodni, mindig halványabb, halványabb lett, míg utoljára a halál halványsága fogta el s fejét lehajtván a királyfi keblére, meghalt.

Mit volt mit tenni a királyfinak, leszállt a földre, kardjával egy sírt ásott s bele fektette az ékes hajadont; de mikor ráhúzta a földet, azt gondolta a királyfi, hogy maga fekszik ott a sírban, magára húzza a földet. A szép leány fejéhez fejfául oda tűzte a felhasított nádszalat, ebből pedig egy rózsaszál nőtt ki, mely feketével, gyással virágzott.

-54-

A még fel nem hasított nádszálból, melyben maga a világszép kisasszony volt elrejtve, keserves sirás-rivás, keserves jajszó hallatszott; de a királyfi sem volt különbül, őt is nagy szomorúság fogta el; volt már neki két halottja, két szép virágszál, kiket erőnek erejével ő szakasztott le, ő tűzte a halál kebelére; de rá is szállt a bubánat, fekete szárnyával egészen beterítette s hasztalan vitte jó tátoslova úgy, mint a hogy a legsebesebb röptű madár szállhat, mert vele repült az.

Mentek, mendegéltek aztán hetedhét ország ellen, egyszer a királyfiban újra feltámad a kíváncsiság, furta az oldalát, mintha vasfuruval furták volna, hogy valjon milyen lehet az ő leendő élteparja; milyen a világszép nádszál kisasszony?

Már nem állhatott ellent az ördög furójának, annak a nagy kíváncsiságnak, a harmadik, a legutolsó nádszalat is elővette, hogy most mindjárt felhasítja; de, hogy im az oktalan állatnak sokszor több esze van, mint az okosnak: itt, a tátosló hirtelen hátra nyult, kikapván a királyfi kezéből a nádszalat, többé mindaddig oda sem adta, míg csak egy tó partjára nem értek.

-55-

Mikor a tó partjára értek, felhasította a királyfi az utolsó nádszalat s ime! kihullt abból oly gyönygyadta világszép kisasszony, hogy miolta a világ fenáll, sem az előtt, sem azután, sem azóta nem szült anya olyant, kinek első szava is ez volt:

- Vized, vized csak annyit is a mennyit egy kis fecske szájába vesz, midőn fiait itatja; mert mindjárt meghalok!

A királyfi megittatta, a világszép kisasszony pedig azonnal jobban lett. Aztán összeölekeztek, megcsókolták egymást, mondván: én a tiéd, te az enyim, ásó kapa se választ el egymástól, - s ekkor olyan szép volt az egy pár cseléd, mintha két csillag, az ég legszebb két csillaga ölekezett volna; mintha két virág, a kerek föld legszebb két virága csókolkozott volna.

- Hallod-e szivem szép szerelme, mondja a királyfi, míg én haza megyek üveges aranyos hintóért, mász fel addig erre a fűzfára, majd eltakar az téged; de te addig, míg az én szemem ismét nem gyönyörködik a te nézésedben, senkihez, de senkihez egy árva szó nem sok, de még annyit se' szólj.

Ugyis lett. - A királyfi haza ment üveges aranyos hintóért, a világszép kisasszony pedig felmászott a fűzfára, mely őt egészen elrejtette.

Itt, mi kerekedik a dologból, mi nem, míg a királyfi odajárt, honnan, honnan nem, egy rákászó cigányleány vetődik a fűzfa alá, ki a vízben meglátván a nádszálkisasszony gyönyörves árnyékát, illegette-billegette magát, két kezét a csipejére tevén, szót szolt.

-56-

- Eszem a lelkét, be szép árnyékom van nekem, beillenék egy király kisasszonynak is!

- Tied bizon a... majd megmondom hogy micsoda! szolalt meg a fáról az aranyos madár aranyos hangján.

A cigányleány erre föltekint a fára, hát ott látja ülni a világszép királykisasszonyt, kinek nézésére még az a fényes nap is megállt volna az égen.

A cigányleány nem szólt semmit, hanem ízibe lerántotta a fáról fehér lábánál fogva a világszép kisasszonyt, lehúzta róla bibor-bársony köntösét s aztán csupaszon beletaszította a vízbe. A világszép kisasszony nem fűlt bele, mert megrázkodván, egy aranyos tollú víziréczévé változott, s ott uszkált a tó vizén, - a cigányleány pedig jól roszul magára húzta a bibor-bársony köntöst, mely úgy állt rajta, mintha gereblyével, vasvillával hányták volna rá s aztán nagy begyesen felül a fára; de itt se ült sokáig, mert hogy im meglátta az aranyos víziréczét, leugrott a fáról s elkezdte dobálni.

Csak hajigálja, csak hajigálja, úgy annyira hogy a keze is elfáradt, de egyszer sem tudta meghajítani, mert az aranyos vízirécze azonnal lebukott a vízbe, mihelyest egy kő röpült feléje. A cigányleány végre megunt a mulatságot s abba hagyván, felmászott a fűzfára s várta a jó szerencsét.

-57-

De nem sokáig kellett azt várnia, mert nem sokára aztán megérkezett a királyfi nagy parádésan az üveges, aranyos hintóval, hogy majd hazarepíti az aranyos madarat; de a cigányleánynak is volt ám esze; mert addig le nem jött a fáról, legalább ő azt mondta, míg a királyfi azt az aranyos víziréczét, mely ott uszkál a tó vizén, le nem lövi, hogy hagy igyék ő annak piros véréből, hagy egyék ő annak gyenge húsából.

A királyfi tehát ízibe előrántotta a nyilát, czéloz, hogy majd agyonlövi az aranyos víziréczét; de biz annak piros véréből nem ihatott a cigányleány, s nem ehetett gyenge husából; mert a nyilvessző soha sem ment hegygyel a víziréczének, hanem mindig a tollával fordult feléje, az pedig ha találta volna is, még sem lett volna halálos.

De, minthogy a királyfi már minden nyilvesszőjét kilövdözte, minthogy estve is lett: a mulatságot abba kellett hagyni s a szekérrúdját hazafelé kellett fordítani. - Otthon, mint már mondtam, előre feldicsekedett, hogy mily szép feleséget hozott: azért, hogy annál nagyobb legyen a meglepetés, a mátkáját fátyollal letakarva vezette be az összegyűlt násznép elébe.

-58-

Itt, a királyfi nagy fityre lefágyolozza a világszép kisasszonyt s a násznép előtt ott állt a kordoványpofájú cigányleány. Az összegyűlt vendégek azt sem tudták nevensenek-e vagy bosszankodjanak.

De, minthogy az ember a szájából s....t nem csinálhat: papot, hohért, s vaskalapot hivattak; a pap összeadta, a hohér seprőzte s az istennyila kerülgette, de soha meg nem ütötte.

Itt a cigányleányból lett királyné gondolta: no ez abba nem maradhat, hogy a világszép nádszál kisasszony éjnek idején fölkeresi királyi férjét: azért ennek az italába minden istenadta estve álomport kevert, mitől a királyfi úgy aludt mint a juhászbunda.

Ugyis lett. - A világszép nádszál kisasszony megrázkodván, kis madárrá változott s úgy éjfél tájban rászállt a királyfi ablakára. Kis szájával koczogtatja, veregeti s az ablak magától felnyilván, berepült rajta.

Itt, megrázkodik a kis madár s oly világszép királykisasszonnyá változott, hogy anya olyant sem azelőtt, sem azóta, sem azután nem szült.

Oda megyen a királyfihoz, szólítgatja, de nem hallja, költögeti, de nem ébred, ráborul s végig hosszig siratgatja, de nem érzi, nem érzi azt a forró könnyeket, melyek majd elégetik az orcáját! hanem ott feküdt mozdulatlanul mint egy darab fa.

-59-

Végre így szólt hozzá édes madár nyelven:

Király királyfia,
Szivem lelkem ifja!
Édes ajkad néma,
Nyisd meg egy-két szóra;
Szép szeretőd,
Gyöngy ibolyád,
Vigasztalására.
Még kétszer eljövök,
Többet el nem jövök.

De a királyfi nem ébredt fel, pedig az óra éjfélután egyet ütött: ezért a világszép kisasszony megrázta magát, kis madárrá vált s kirepült az ablakon. Az ablak magától becsukódott utána.

A királyfi inasa ezeket mind jól hallotta, mert ébren volt, de mégis hogy reggelre kelve fölébredt, azt gondolta, hogy az egész csak álom volt: ezért nem merte elbeszélni a királyfinak, hogy mit látott; hanem azt határozta el magában, hogy még elvárja a következő éjszakát is s ha a szép leány madáralakban újra megjelen, akkor bizonyos hogy nem álom, akkor elbeszéli a királyfinak, hogy mit látott.

Itt, elkövetkezik a másik estve is, a királyfinak újra álomport adott be a felesége, ettől pedig az úgy elaludt mint a juhászbunda.

Mikor az óra ép tizenkettőt ütött: az ablakra száll a kis madár, koczogtatja, veregeti kis szájacskájával s az ablak magától felnyílt előtte, magától csukódott be utána.

-60-

Itt, megrázkodik a kis madár s oly szép leánynya változott, hogy olyant anya, sem azóta, sem azelőtt, sem azután nem szült.

Odamegyen a világszép királykisasszony az alvó királyfi ágyához, szólítgatja, de nem hallja, költögeti, de nem ébred, ráborul, végig hosszig siratgatja, de nem érzi, nem érzi azt a forró könnyeket, mely majd elégette az orcáját! hanem aludt, mint egy darab fa.

Végre így szólt hozzá édes madár nyelven:

Király királyfia!
Szivem lelkem ifja!
Édes ajkad néma,
Nyisd meg egy-két szóra;
Szép szeretőd,
Gyöngy ibolyád,
Vigasztalására.
Még egyszer eljövök,
Többet el nem jövök.

De, hogy im a királyfi nem ébredt fel, hogy az óra éjfélután egyet ütött: a szép leány megrázkódott, kis madárrá vált s kirepült az ablakon. Az ablak magától becsukódott utána.

Ezeket mind jól hallotta a királyfi inasa, mert nem aludt, ébren volt s most már, hogy bizonyos volt benne, hogy nem álom: reggelre kelve azt mondja a királyfinak:

- Fenséges királyfi! mondanék én valamit fenségednek, ha valami bántódásom nem lenne?
- Oh jó Jancsi, mert így hiták az inast, már hogy lenne neked bajod, csak beszélj!

- Hát tegnapelőtt éjszaka, úgy éjfél tájban, egy kis madár szállt az ablakra, kis szájával megkocogtatta, megveregette az ablakot s az magától felnyílván előtte, berepült rajta. Hogy berepült, megrázkódott s oly szép leánynya változott, hogy úgy néztem rá, mint valami oltárképre s féltem tőle, hogy megígéz; a szép leány aztán odaborult fenségedre, szólítgatta, de nem hallotta, költögette, de nem ébredt, végig hosszig siratgatta, de tán nem érezte fenséged azt a forró könnyeket, végre édes madárnyelven így szólt:

Király királyfia,
Szivem lelkem ifja!
Édes ajkad néma,
Nyisd meg egy-két szóra;
Szép szeretőd,
Gyöngy ibolyád,
Vigasztalására.
Még kétszer eljövök,
Többet el nem jövök.

Ez ismétlődött tegnap éjszaka is; de felséged egy árva szó, nem sok, de még anyit sem szólt, hanem ott feküdt mint egy darab fa, pedig, elhigyje felséged, oly szép leány volt, hogyha kilettem volna terítve is, ha mindjárt a deszkán feküdtem volna is, mégis fölkeltem volna!

- Igaz-e ez Jancsi?
- Olyan igaz, mint hogy az a fényes nap süt az égen!
- No Jancsi, mondja a királyfi, van-e kedved 100 ftért egy poflevest eltartani?
- Pénzért nem, hanem felségedért szívesen, akár 100-at.

- No, ha eltartod, majd mikor a feleségem ismét oda akarja adni az álomporos bort, mert ezt kellett beadni a kutya lelkűnek, azért nem ébredtem fel: csapd le a világot, mintha csak úgy ügyetlenségből ütöttem volna le, - én pedig az alatt szépen kiöntöm az álmosbort a földőbe, az asszony pedig azt gondolja, hogy megittam.

Ugyis lett. - Mert mikor eljött a fürdés ideje, Jancsi a cserepcsikba csiptetett gyertya világát, mintha megtörölni akarta volna, szépen eloltotta, a királyfi pedig az alatt a fürdővizbe szépen kiöntötte az álomporos bort, a cigányleánynya lett királyné pedig az gondolta, hogy megitta; de azért úgy vágta pofon a szegény Jancsit, hogy még a szeme is szikrázott; de Jancsi azt csak olybá vette, mintha egy szép leány csókolta volna meg, csakhogy jöttemetett az urával.

Itt tizenkettőt üt az óra, a királyfi tette magát mintha aludt volna, pedig oly ébren volt mint jó magam, la! mondom, hogy tizenkettőt ütött az óra, a kis madár az ablakra szállt, kis szájacskájával megveregette, megkocogtatta. Az magától felnyílt előtte s berepült rajta. Itt megrázkódik a kis madár, oly szép leánynya változott, hogy olyant anya, sem azelőtt, sem azóta nem szült, hogy még a csillagos ég is mosolyogva nézett rá.

Mikor ráborult a királyfira, mikor végighosszig siratgatta, átkarolta a királyfi, magához szorította. S hogy többé kis madárrá ne váljon, hogy többé el ne repüljön: másnap a birodalmában levő hercegeket, grófokat s igazság tevőket összegyűjtötte, eleiből vezette kézenfogva a világszép nádszálkisasszonyt s azt kérdezte tőlük: mit érdemel az olyan személy, ki ilyen egy pár cselédet el akar választani egymástól.

Hogy ím a cigányleány azt gondolta, hogy saját kordovány pofájáról van szó; ízibe felkiáltott:

- Azt érdemli felséges királyférjem, hogy vasszegekkel bélelt hordóba kell befenekelni s aztán

-61-

-62-

-63-

az ország legmagasabb hegyéről leereszteni.

-64-

- No ebadta r... kimondod magadra az ítéletet!

A cigányból lett királynét nyakon csípték, oly hordóba fenekelték, mely vasszeggel volt bélelve s az ország legmagasb hegyéről leeresztették.

AZ ARANYHAJÚ KERTÉSZBOJTÁR.

-65-

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember, s ennek egy tucsat gyermeke. – Erről a szegény emberről igazán ellehetett mondani: csak a teste-lelke, kebelén kenyere, hátán a háza. Már a legnagyobb fiaskája 13 éves volt, ezt tehát a saját szárnyára eresztvén, odadta hidónak egy oly becsületes, jómodú emberhez, kiről még az irigyei is csak jót tudtak mondani.

-66-

-67-

Minthogy a gyermek jól viselte magát „kedves kis-szógám“ volt a titulája; de megis érdemelte, mert a keze alá adott marhának úgy gondját viselte, mintha tulajdon jószága lett volna. Ha a szántásból, vagy ha az erdőről hazajött, addig a maga szájába egy falatot sem tett, annyit se mint a körmöm feketéje, míg a lovakat ki nem fogta, be nem kötötte, meg nem etette-itatta, – de még a megevő falatját is kettétörte s feleközepét a lovának adta.

Itt, hire futamodik a mi Jancsinknak, hogy mily jóra való emberséges ember; de nem is adta volna őt oda a gazdája egy vaklóért sem; úgyanyira, hogy tiz gazdája is akadt volna, ha keveset nem mondok, kik minden szempillantásban elfogadták volna, de egyhez sem ment.

-68-

Nem ment pedig azért, mert lakott a Jancsi falujában egy ördögös molnár, kinek a malmában minden istenadta éjszaka a boszorkányok jártak örölni, konkolyt, csermolyát és vadlencsét s ezeket a szegény emberek lisztjeibe keverték: azért oly fekete ezeknek a kenyerek; de ezt egy teremtettt lélek se tudta, még maga a pap sem, már pedig ez csak irástudó, okos ember, – hát mondom ez az ördögös molnár igézte, ez babonázta meg a mi Jancsinkat; úgyanyira, hogy mikor eljött az új esztendő, ehhez szegődött be a mi „kis szogánk“ szinte hidónak.

- No édes fiam, mondja az ördögös molnár, az istállóban van két ló, csak azokra legyen neked minden gondod, csak azokat keféld, csak azokat vakargasd, egyébire semmire se.

Három hétig csak megvoltak ők együtt szép csendesen, de a negyedikre kelve, midőn a molnár templomba akart menni, benyt az istállóba s azt mondja a mi Jancsinknak:

- Hallod-e kedves szolgám!

- Mit parancsolsz kedves gazdám?

- Nem egyebet mint azt, hogy amott a padláson van 100 köböl zab, ha te addig azon mig én a templomban leszek e két sarlóhátú lovat meg nem hizlalod oly kövérré, hogy a víz is megálljon a háta közepén: no lesz neked ne mulass!

-69-

Közbe légyen mondva, a molnár egyik lova, a szürke, tátos volt, de erről Jancsi mitsem tudott.

Hogy elment a molnár a templomba, ráborul a mi Jancsink a szürkére, zokog keservesen, hogy még a vakolat is potyogott a falról. A tátosló megszánta az istenadtát s azt kérdi tőle:

- Mit sírsz, mit rísz kedves gazdám oly keservesen?

- Hogyne sirnék, hogyne rinék édes lovam, mikor a gazdám azt parancsolta: hogy míg ő a templomban lesz, titeket oly kövérré hizlaljalak, hogy még a víz is megálljon a hátatok közepén!

- Ha csak az a bajod, vigasztalja a tátosló, kisebb gondod is nagyobb legyen annál! hanem láss a dologhoz ízibe s hozz elénk annyi zabot, a mennyi csak belefér a vályúba; – majd ha kérdi tőled a gazdád, hogy meghizlaltad e a lovakat, csak az legyen szód és mondásod: én a mit tettem, megtettem, s addig megállásom sem volt, míg a vályút színig tele nem hordtam; de azt nem tudhatom, hogy valjon a kelmed zabja bir-e olyan tulajdonsággal, hogy a lovat azonnal meghizlalja.

-70-

Ugyis lett. – Jancsi a lóvályut színig hordta azzal a jóféle zabbal, melytől a ló oly jó kedvet kap, mint az ember a jó bortól s aztán felebotját se hajtotta a parancsolatnak.

Itt, hazajön a molnár a templomból, első dolga is az volt, hogy egyenesen az ólba rontott, hol is első szava az volt, állj elő Jancsi, megtetted-e azt a mit parancsoltam; kövérek-e a lovak?

- Én, felelt Jancsi, a mit tettem, megtettem; addig megállásom sem volt, míg a lovak előtt a vályut színig nem hordtam; de azt nem tudhatom, hogy valjon a kelmed zabja bir-e olyan tulajdonsággal, hogy a lovat azonnal meghizlalja?

A molnár egyszeribe látta, hogy kivel van dolga, egy szó, nem sok, de még annyit sem szólt, azt is lassan mondta, hanem bement egyenesen a malomba.

Itt, elkövetkezik a másik vasárnap is. Az ördögös molnár újra a templomba készült, de mielőtt elment volna, beállit Jancsihoz az ólba s azt mondja neki:

- Hallod-e kedves szolgám!

- Mit parancsolsz kedves gazdám?

- Nem egyebet, mint azt, hogy látod-e amott az udvaron van egy nagy rakás 100 szekérre való szemétdomb, - ha te azon azt a két sarlólátú lovat oly kövérre meg nem hizlalod, hogy a víz is megálljon a háta közepén, akkor jobb lett volna neked nem születni, akkor ne várj haza, mert lesz ne mulass!

-71-

Azzal a molnár elment a templomba, Jancsi pedig ismét ráborult a szürke hátára és sírt keservesen, hogy még a vakolat is potyogott a falról.

- Mit sírsz, mit rísz kedves gazdám, kérdi a tátosló!

- Hogyne sirnék, hogyne rinék, mikor az a kutyának való gazdám azt parancsolta: hogy míg ő a templomban lesz, titeket oly kövérre hizlaljalak az udvaron levő, 100 szekérre való szeméttel, hogy még a víz is megálljon a hátatok közepén, különben jobb lett volna nekem nem születni s haza ne várjam, mert lesz ne mulass!

- Ha csak az a bajod, mondja a tátosló, kisebb gondod is nagyobb legyen annál! hanem menj be egyenesen az ördögös molnár kamrájába, - ne, itt van ez a három levelű lóhere, meg ez létlen gyermek kisujja, majd ezek előtt nyitás nélkül felpattan a vas-závár s magától kinyilik az ajtó. - Eredj be rajta, ott találsz három kád pénzt. - Az egyikben van: vert-arany, a másikban vert-ezüst és a harmadikban réz-pénz, - végy a melyikből tetszik annyit, a mennyit csak elbirsz s aztán vidd haza ágrólszakadt szegény szüléidnek; hanem csak egyszer fordulj, mert másodszor késő lenne. Felnevelő apádtól, szülő anyádtól és édes testvéreidtől pedig búcsúzz el, mert vagy látod őket valaha, vagy soha; ki tudja hogy hol lesz a mi utunknak vége, vagy valahol, vagy sehol!? Mikor ezt megtetted, jőjj ide vissza, menj be az ólba, a lóvakarót, keféit és törölt tedd az abrakos tarisznyába, kösd össze s te már ekkor engemet az udvaron találsz fölnyergelve, fölszerszámozva.

-72-

Jancsi, a mint lova parancsolta, úgy cselekedett. - Magához vevén a három levelű lóherét, meg a létlen gyermek kisújját, egyenesen a kamrának tartott. A kamra nagy vas ajtaján három irdatlan vas-závár volt, s mind a három mint a parancsolat magától lepattant előtte, magától kinyilt a nagy vasas ajtó. Jancsi bement rajta. Itt, mint jó lova monda, három kád pénzt talált; az egyikben volt: vert-arany, a másikban: vert-ezüst és a harmadikban: réz-pénz. A mi Jancsinek mind a háromból szedett annyit a mennyit csak elbirt; de mégis volt annyi esze, hogy a vert-aranyból rakott legtöbbet a zsákjába. A három kád pénzt egy nagy ebadta lánczos, fekete kutya őrizte. Ez ugy vigyorgott, ugy csattogta össze a fogait; de belőle még sem lett kutya-étek. De csak ne lett volna nála a létlen gyermek kisujja, tudom sohse' evett volna az isten kenyereből!... Mikor teleszedte a zsákját a három kádból, a hogy jött, ugy vissza is ment. Utána magától becsukódott a vasajtó; de a lánczos fekete kutya mindegyre vonított, mint a hogy szoktak a kutyák vonítani, mikor valaki halálát érzik.

-73-

Hogy hazavitte Jancsi a sok pénzt, keserves zokogások között elbúcsúzott nemző apjától, felnevelő anyjától és édes testvéreitől. Mikor ezen is túlesett, lohalálába sietett vissza az ólba és a lóvakarót, keféit, törlóruhát az abrakos tarisznyába tette s hurkolt vetett rajta.

Mikor ezzel is készen volt, már ekkor a szürke az udvaron várakozott reája, de már többé nem a sarlólátú szürke, hanem a zsarátnokat evő, aranszörű tátosló, még pedig egészen felszerszámozva; aranyzabla a szájában, bársony nyereg rajta, bársonnyergen selyemtakaró, selyemtakaró kék földjén aranycsillag, aranycsillag gyémánttal kipitykézve; ughogy a szegény Jancsi alig ösmert reája és alig mert volna ráülni, de a lova szólította meg s csak aztán kapott fel a hátára.

Mentek, mendégéltek aztán levegői uton, mint a legsebesebb forgósél, egyszer csak égni kezd a Jancsi jobb képe:

Csak ég, csak ég, egyszer már nem állhatta szó nélkül:

- Ejnye, kedves lovam, be ég a jobb képem!

- Tekints csak hátra, kit látsz magad után jóni?

- Végünk van! az ördögös molnár lohol utánunk; mingyárt utol ér!

- Ej, dehogy ér; csak a lókefét vedd ki a tarisznyából s hajtsd el!

-74-

Elveti Jancsi a lókefét, melyből tüstént azon szempillantásban olyan sűrű erdő kerekedett, mint a milyen sűrű volt a lókefe.

Csakugyan az ördögös molnár loholt utánuk kutyafuttában. - Hej, hamis magyar volt ez a molnár! alkalmasint, mikor kicsi volt, ördöghájjal, kigyómájjal kenték meg az alfelét; mert alighogy a templomból hazajött, szaladt egyenesen az ólba: nincsen szürke, nincsen a széltől fogantatott, sárkánytejet szopott, zsarátnokat evő tátosló!... szalad a kamrába, sok híja a pénznek! a lánczos fekete kutya most is csak úgy vonított, csak úgy szükölt. Azonnal tudta a molnár, hogy hányadán van a dolog! a szerdásba hajítja a zsindelezőt s utána a hidó után! de már ekkor ezek árkon-bokron túl voltak.

Csak szalad, csak szalad, már már utoléri - ördögös ember levén, sok állt hatalmában - ha Jancsi el nem hajítja a zsindelezőt.

De most mit tegyen; hogy menjen keresztül a sűrű vadon erdőn? kapja a lelkét, mit, mit nem

cselekedett! hirtelen előrántja a zsindelezőt s utat vágott magának; de mikorra keresztül vághatta magát, már ekkor Jancsi újra túl volt árkon-bokron.

-75-

Ujra égni kezdett a Jancsi bal képe. Csak ég, csak ég, egyszer már nem állhatta szó nélkül.

- Kedves lovam, be ég a bal képem!
- Tekints csak hátra, kit látsz magad után jóni?
- Végünk van; nyomunkban az ördögös molnár!
- Ej, dehogy van; vesd el csak a lőtörlőt!

Elveti Jancsi a lőtörlőt, melyből olyan nagy tenger keletkezett mint a világ!

De, hogyim a molnár, molnár volt, még pedig az is ördögös, sok állt hatalmában: kapja a lelkét, most is mit, mit nem cselekedett, beleugrott a tengerbe s ízibe tultette magát a szárazra.

Itt, harmadszor is égni kezdett a Jancsi képe, de már ekkor az egész orczája. - Csak ég, csak ég, egyszer már nem állhatta szó nélkül, ezért megszólal:

- Kedves lovam, jaj, be ég az egész képem!
- Tekints csak hátra, kit látsz magad után jóni?
- Végünk van; nyomunkban az ördögös molnár!
- Ej, dehogy van; csak vesd el a lóvakarót!

Elveti Jancsi a lóvakarót, melyből olyan sűrű vaserdő kerekedett, mint a milyen sűrű volt a lóvakaró.

Odaér az ördögös molnár a vaserdőhöz, belevágja a zsindelezőt, hogy majd utat nyes magának; de most az egyszer cserbehagyta jó zsindelezője, mert kettétört. Most mit tegyen; hova tudjon a lelke lenni; keresztül menni nem tudott, visszamenni nem akart, mert tudta, hogy már otthon az ördögök várakoznak reá s számon kérik az elveszett pénzt?! kapja a lelkét, mit, mit nem cselekedett, felakasztotta magát a vaserdő egyik fájára. A vasfa pedig, mintha puskából lőtték volna ki, elkezdett vele szaladni s meg sem állt a pokol kapujáig.

-76-

Igy szabadult meg Jancsi az ördögös molnártól s aztán szép csendesen folytathatták a magok útját.

Mentek, mendegéltek aztán hetedhét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl, még az üveghegyeken is túl, egyszer egy gyönyörű szép kert aranykerítéséhez értek. Ez volt pedig a Hajnalkert, az Igazak lakhelye, tündérkirályfiak és tündérkirálykisasszonyok mulató helye.

A Hajnalkert aranykerítésénél megállott a tátosló s azt mondja a gazdájának:

- Hallod-e kedves gazdám!
- Mit parancsolsz, kedves lovam?

- Nem egyebet, mint azt: menj be ebbe a gyönyörűséges gyöngyadta kertbe, majd találsz ott sok mindenféle fura dologat, miket halandó szem még nem látott! A kert kellőközepén vagyon egy olyan almafa, melynek gyémánt a virága, ezüst a levele, arany az almája. Szakíts ez almafáról három szép aranyalmát; de egyébhez semmihez se nyulj. Az almafa tövéből buzog fel a hétszinű napforrás. Meríts ebből a forrásból a kalapoddal s igyál belőle. Mikor ezt elvégezted, mosakodjál meg a hétszinű napforrásban s törülközzel meg az aranytörülközőben. Ez meglevén, a mint bementél, ugy jőjj vissza.

-77-

Bemegyén a mi Jancsink a Hajnalkertbe, hogy itt mit látott, mit nem, azt ember-nyelv ki nem mondhatja! A merre csak ment, mindenütt csinált utak tekergöztek aranykavicscsal kavacsolva. A csinált uton tündérkirályfiak és tündérkirálykisasszonyok futkároztak. A tündéreket szépenszóló ezüstfehér madárkák mulatgatták, melyek oly szelidek voltak, hogy még a mi Jancsinkra is rászállt vagy három, s ott danolgattak a fülébe szebbnél szebb notákat, hogy örömeiben csakúgy repetett a szíve, imhogy el nem szállt, imhogy szárnya nem támadt. A szépenszóló ezüstfehér madárkák brilliantos körtve- s aranyalmafákon ugrándoztak. Ezek alatt terült el a selyemréte. A selyemréten tengernyi virág. A tengernyi virágon dongó-bongó méhecskék aranyszárnyakkal. Az aranyszárnyú méhecskék rózsa-tányérkákra gyűjtötték a virág-íz, a színmézet, melylyel aztán kéretlenül édesítgették az Igazak ajkait; de, hogy legyen a szomjat is mivel oltani, erre szépenszóló ezüst-szárnyú lepkék voltak rendelve, melyek piczi aranyputtonyokban hordozgatták az ég italát, melyet virágtökekről szüreteltek.

-78-

A mi Jancsink ajakára is kéretlenül rászállt egy aranyszárnyú méhecske, mely virággal, színmézzel édesítette meg száját s tüstént, azon szempillantásban, mintha kettévágták volna, lecsillapult éhsége. Majd egy ezüst-lepke szállt hozzá, mely szépenszóló ezüsthargon megkínálta, hogy igyék gyöngyvirág poharából, melyben égi ital volt, melyet virág tökékről szüreteltek. Jancsi, hogyim szomjas volt, ivott a gyöngyvirágpohárból s tüstént, azon szempillantásban, mintha ketté vágták volna, enyhült szomja s olyan jó kedve kerekedett, mintha a világ legjobb borából ivott volna, hogy szinte dalolni akart, hogyha nem szégyenelte volna magát azelőtt a sok tündérkisasszony előtt, kik a selyemréten fehérítették az a gyöngyadta patyolat-vásznat, melynek mását szem nem látta, nyelv ki nem mondhatja. Mig a patyolat-vászon megszáradt, s ujra belemárthatták volna a fehér forrásba: addig a tündérkisasszonyok czikáztak, tánczoltak és

labdázta az aranyalmákkal.

Csak labdázna, csak labdázna, de egy tündérisasszonynak elveszett az aranyalma; a mint a pajtásának akarta hajítani, elgurult messze messze, ép a Jancsi lábánál állott meg s ez fölvette. Sírva-ríva keresi a szép tündérisasszony az aranyalmát, – keresi a selyemfűben, de nem találja, – keresi a csinált úton, de nem találja. Addig, addig keresi, míg nem egyszer nagy sokára fölveté szemeit, hát látja, hogy egy szép idegen ifjú a másvilágról integet feléje, s annál van az aranyalma. Mintha szárnya lett volna a tündérisasszonynak a mi Jancsinkhoz repült s nagy hálálgatások között, eléb szépen megköszönvén, elvette tőle az aranyalmát.

- No szép ifjú – mondja a tündérisasszony – jótét helyébe jót várj; szivességért szivességet; mit kívánsz én tőlem tündérisasszonyok királynéjától?

- Nem kívánok én egyebet, felelt a mi Jancsink, csak azt, hogy vezess el engemet ahhoz az almafához, melynek gyémánt a virága, ezüst a levele, arany az almája.

Itt a tündérisasszony csak egyet intett s azonnal ott termett a szélhintó. Beleültek kettecskén. Vitte őket a szélhintó paripái csendes ringatással, sebes nyargalással, mintha tátoslovak lettek volna belefogva s csak hamar elértek a kert kellőközepébe, hol diszlett a Hajnalkert ékessége, a gyémánt virágú, ezüst levelű, aranyalmájú almafa. Ennek a tövéből fakadt fel a hétszinű napforrás.

No, itt kiszálltak a szélhintóból s most Jancsi köszönte meg a tündérisasszony szivességét, vagy legalább meg akarta köszönni, de az mint álomlátás, mint pára tűnt el, mondván: köd előttem, köd utánam hogy senki se lásson! Aztán a mi Jancsink levette a kalapját a fejről, kiverte a portól s belemerítvén a hétszinű napforrásba, ivott belőle. Mikor szomját illetésképen enyhítette, megmosdott a napforrásba, megtörűközött az aranytörűközöbe s ime! ettől az arcza: tündöklő szépségűvé, a haja: aranyhajjává változott és testben úgy megerősödött, hogy egyesegyedül három emberrel is megbirkózott volna! úgyannyira, hogy mikoron meglátta magát az aranyalmát termő fa gyémántkérgében, alig ösmert magára s kérdezte magától: én vagyok-e én, vagy nem?! Mikor ezzel is készen volt, szakított az almafáról három szép aranyalmát, melyeket a csuhujjába tett, s aztán a mint bement a Hajnalkertbe, úgy ki is jött.

- No kedves gazdám, mondja neki a tátosló, most illünk mi egymáshoz; te én hozzám, én te hozzád; hanem ülj is fel a hátamra s menjünk oda, a hová már régóta igyekeztünk.

Felül Jancsi a tátosló hátára, mentek, mendegéltek aztán hetedhét ország ellen, egyszer mégis megálltak egy nagy terepély hársfa alatt.

- Hallod-e kedves gazdám! megszólal a tátosló.

- Mit parancsolsz kedves lovam?

- Nem egyebet mint azt, hogy amott van ni! a spanyol király rezidenciája, ide is meglátszik rezes teteje. Menj be a királyi rezidenciába s szegődjél be ott akárminek, ha mindjárt kályhafűtőnek is. Van a királynak három leánya, egyik szebb mint a másik, de mégis legszebb a legkisebbik... híjába, az ujjunk sem egyforma!... A három aranyalmát add el a legkisebb királykisasszonynak. Egyet egyet három csókért; mert a ki csókot vet, szerelmet arat. De, hogy szép aranyhajad-, tündöklő orczádról rád ne ösmerjenek: tekergesd be a fejedet kapczával, de az arczod is fend be, hogy az olyan szurmos legyen, mint a ki három napig szüretel. De mikor a Hajnal felszáll az égre, már akkor talpon légy, bontsd ki szép aranyhajadat s fésüld meg a verőfényen e kagylófésűvel. Arra pedig vigyázz, hogy egy teremtett lélek se lásson meg, nehogy árulód legyen. Én pedig azalatt itt leszek ebben a hársfavárban: azért, ha valami bajod esnék, csak idejőjj, s üsd meg háromszor a hársfa oldalát a kötőfékkel, én azonnal segítségére leszek.

Itt, keserves könyhullatások között elvált a kapczás fejű kedves lovától s bement a királyi rezidenciába. Beköszönt a királyhoz e szózat szerint:

- Adjon isten jó napot felségednek!

- Fogadj isten szolgálégény, hát mi járatban vagy? kérdi tőle a király.

- Szolgálatot keresek.

- Ép jókor jöttél; a kertészemnek bojtárra van szüksége. Ha kedved tartja, megfogadlak.

Ugyis lett. – A kapczás fejű beszegődött a spanyol királyhoz kertészbojtárnak. Mikor elvégezte a dolgát, úgy vasárnap délután, azzal mulatta magát, hogy az aranyalmával játszott; ott hentergette a kert kellőközepén levő kerek dombon; felhajította a tetejére s ha legurult, ujra feldobta.

Itt, mi kerül a dologból, mi nem, a három kisasszony meglátja az aranyalma tündöklő ragyogását a rezidencia ablakából, lemennek a kertbe karonfogva, mintha csakugy sétáni mentek volna csupa parádéból.

- Hol tettél szert erre az aranyalmára? kérdi a legnagyobb királykisasszony.

- A Hajnalkertben szakasztottam arról az almafáról, melynek gyémánt a virága, ezüst a levele, arany az almája.

- Add nekem, kéri a legnagyobb királykisasszony, adok érte egy tarisznya pénzt.

- Mit csináljak én a pénzzel, csak a bajom gyűlne meg vele! felelt a kapczás fejű.

- Add nekem, kéri a középső, adok érte különbnél különb huszonnégy öltözet ruhát.

- Minek lenne nekem a szép ruha; nem illet az meg egy kapczás fejű kertészbojtárt!

- Add nekem, kéri a legkisebb, a mit kívánsz azt adok.

- Ha meg nem sérténém a felséges királykisasszony személyét, három csókért odadom.

A legkisebb királykisasszony minden szó nélkül odahajol a kertészbojtárhoz, hogy majd megcsókolja háromszor; de, hogyím az orczája olyan szurmos volt, mint a ki három hétig szüretel: főlebb tolt a kapczát s ime meglátta naptündöklésű homlokát, melylyet aztán meg is csókol háromszor.

A legkisebb királykisasszonyé lett az aranyalma; három csókért, szerelem három zálogaért magához váltotta; de a legnagyobb királykisasszony szépszóval, kéréssel és fenyegetéssel elcsalta tőle.

Itt, elkövetkezik a másik a vasárnap is, a kapczás fejű újra a másik aranyalmával játszott; hentergette a kert kellőközepén levő dombon.

Csak hentergeti, csak hentergeti, addig addig játszik vele, míg a három királykisasszony ismét a kertben termett, mintha csak úgy sétálni mentek volna csupa parádéból.

- Hol vetted az aranyalmát? kérdi tőle a legnagyobbik.

- Hol vettem? a Hajnalkertben szakasztottam arról az almafáról, melynek gyémánt a virága, ezüst a levele, arany az almája.

- Add nekem, kéri a legnagyobb királykisasszony, adok érte egy aranyszőrű paripát.

- Minek volna nekem az aranyszőrű paripa, mikor sem ólam, sem királyi abrakom!

- Add nekem, kéri a középső, adok érte egy bársonnyerget aranyzablával.

- Minek volna nekem a bársonnyerreg és az aranyzablaló nélkül! felelt a kapczás fejű.

- Add nekem, kéri a legkisebb, legszebb királykisasszony, a mit kívánsz, azt adok.

- Hogyha meg nem sérténém a felséges királykisasszony személyét, három csókért odadom.

A legkisebb királykisasszony egy szó, nem sok, de még annyit sem szólt, azt is lassan mondta, - hanem odahajolt, s meg akarta csókolni a kapczás fejűt; de, hogyím az orczája olyan szurmos volt, mint a ki három hétig szüretel: főlebb tolt a kapczát fehér kezével s ime meglátta egy aranyhajsza végét! De erről nem szólt semmit, hanem megcsókolta háromszor a kapczás fejű nap tündöklésű homlokát.

A legkisebb királykisasszonyé lett az aranyalma, három csókért, szerelem három magváért magához váltotta; de ezt tőle szépszóval, kéréssel és fenyegetéssel a középső királykisasszony csalta el.

Itt, elkövetkezik a harmadik vasárnap is, a kapczás fejű újra az aranyalmával játszott; hentergette a kert kellőközepén levő domb oldalán.

Csak játszik, csak játszik, egyszer újra a kertben terem a három ékes virágszál, a három királykisasszony, tették magokat, mintha sétálni jöttek volna csupa parádéból. Megállnak a kapczás fejű előtt s azt kérdi tőle a legnagyobb királykisasszony:

- Hol vetted azt az aranyalmát?

- Hol vettem? a Hajnalkertben szakasztottam arról az almafáról, melynek gyémánt a virága, ezüst a levele, arany az almája.

- Add nekem, kéri a legnagyobb, adok érte egy aranykardot, melynek ezüst a vasa, arany a markolatja.

- Minek lenne nekem az aranykard; vitézt illet az meg!

- Add nekem, kéri a középső, adok érte egy igaz gyönggyel kivarrott zsacsót.

- Mit ér a zsacsó, ha üres!

- Add nekem, kéri a legkisebb, a legszebbik, a mit kívánsz, azt adok.

- Ha meg nem sérténém a felséges királykisasszony személyét, három csókért odadom.

A legkisebb királykisasszony nem szólt semmit, hanem odahajolt a kertészbojtárhoz, hogy majd megcsókolja; de, hogyím az orczája olyan szurmos volt, mint a ki három hétig szüretel: főlebb tolt a kapczát s ime! egy egész aranyhajsza pillantott meg! Ennek sem kell több, hanem megcsókolta háromszor a kapczás fejű naptündöklésű homlokát.

A legkisebb királykisasszonyé lett az aranyalma, három csókért magához váltotta. Ezt az aranyalmát magának tartotta meg; bár két nénje szépszóval, kéréssel, fenyegetéssel eleget kérte, de nem adta oda.

Jól mondta a tátos „hogy a ki csókot vet, szerelmet arat“; mert a legkisebb királykisasszonynak azon idő óta, hogy a három aranyalmát három-három csókért magához váltotta, se' éjjele se' nappala. Egész tengernyi éjszakán keresztül mindig a kertész bojtárról, szép aranyhajáról és ragyogó homlokáról álmodozott; egész tengernyi napon mindig szünetlenül róla gondolkozott; egészen a szerelem rabja lett mint a kit megigéznek, megbabonáznak, megvernek szemmel. Megigézte őt az az aranyhajszál, mely, mintha valami erős láncz lett volna, egészen a kertész bojtárhoz kötözte. De a kapczás fejű sem volt különbül, őt is a szerelem gyötörte s a kertben mindent viszáson tett; mindent tövel-hegygyel forgatott össze. Szidták is érte mint a vizes kutyát; de ő mindezeket a szép királykisasszonyért szépen zsebre rakta.

Egyszer, ugy hajnaltájban, hogy a szerelem miatt nem volt nyugodalma a királykisasszonynak, mit, mit nem cselekedett: felöltözködött s le ment a kertbe sétálni. Csak sétál, csak sétál, egyszer a kert kellőközepén levő kerek domb tövéhez ér, hát látja, hogy annak tetején fészülködik a kapczás fejű.

Most mit csináljon?

Vissza is menne, meg nem is, el is szaladna, meg nem is, oda is menne, meg nem is; de valami mégis úgy vonta arra a helyre mint a mágnes a vasat. Végtere is az lett a dolog vége, hogy odament a kapczás fejű kertészbojtárhoz, leült melléje, kivette a kezéből a kagylófésűt s elkezdte vele fészülni annak azt a szép aranyhaját, melyet ki sem lehet mondani.

A kapczás fejű pedig a királykisasszony ölébe hajtotta a fejét s azt úgy fészülte aztán a kagylófésűvel.

Mikor a királykisasszony készen volt a fészüléssel azt mondták egymásnak: én a tiéd, te az enyém, ásó kapa se' választ el egymástól. Azzal megölelték, megcsókolták egymást s úgy váltak el. E napságtól fogva, mihelyt pitymallani, szürkülni kezdett az idő: a királykisasszony azonnal fölkel a selyemágyából, hirtelen felöltözködött, titkon kilopódzott a kertbe, felszaladt a kert kellőközepén levő kerek dombra s ott fészülgette a kapczás fejű aranyhaját a verőfényen.

Itt egyszer eszébe jut a vén királynak, hogy jó lenne már az ő leányait férjhez adni, mert itt az ideje; kinyílt már a három szép virág, a három ékes királykisasszony, csak az nincs a ki leszakitsa. Ej, dehogy nincs! a nagyobbik királykisasszonyt egy herczeg akarta leszakasztani; a középsőt egy gróf választotta volna élete párjának, csak a legkisebbnek nem akadt illő társa; pedig ezt szerették legjobban, pedig ez volt a legszebb, a legkedvesebb. Mondom, hogy a vén királynak eszébe jutott, hogy jó lenne már leányait férjhez adni: az egész birodalmából összegyűjtette a házasulandó grófokat, herczegeket, bárókat, hirneves vitézeket, urakat, urfiakat, válogatott cigánylegényeket és hosszú süveges kankóstókat, hogy majd a kinek hajítja a három királykisasszony az aranyalmát, az legyen kinek-kinek élte párja. Mikor mindnyájan együtt voltak: a legnagyobb királykisasszony szíve választottjának, a herczegnek hajította az aranyalmát, ki azt szerencsésen megkapván, övé lett az ékes virágszál; - a középső királykisasszony szinte szíve választottjának, a grófnak hajította az aranyalmát. Ez is megkapta szerencsésen s az övé lett az ékes virágszál. Most a legkisebbre, a legszebbikre került a sor. Valjon kinek fogja hajítani? Körülnéz, hej nincs ott az ő szíve választottja, nincs ott az aranyhajú és naptündöklésű homloku kertészbojtár! háromszor is megcsóválta, háromszor is meglóbbálta az aranyalmát, hogy majd elhajítja, de nem tudta magát elszánni!

Mi dolog ez? kérdi magában a király, tán hiányzik valaki? - körülnéz, de senkitsem tudott megnevezni, hogy ki hiányzik; mert mindenki ott volt.

A főkertész elérte az öreg király gondolatját: azért felszólt.

- Felséges uram! mi mindnyájan itt vagyunk, nem hiányzik közülünk senki sem, csak az a roszt kapczás fejű kertészbojtár, de ez talán számadásba sem jön?!

- Rögtön hívják fel! parancsolta a vén király.

Felhívják a kapczás fejű kertészbojtárt, s íme! alighogy betette a lábát a küszöbön, már repül feléje a aranyalma, - ugyannyira, hogy alig maradt annyi ideje, hogy az aranyalmát is megkapja s az ajtót is betegye, de mégis szerencsésen megkapta. Az övé lett a legkisebb, a legszebb királykisasszony, ő szakasztotta le a legszebb virágot.

Az összegyűlt uri népek összenéztek, azt sem tudták: nevensenek-e, azt sem tudták: bosszankodjanak-e? A vén király pedig ezen való haragjában annyira fölgerjedt, hogy a neki esett tulajdon hajának és szakálának s úgy tépte mint a kendert, vagy még ennél is jobban; - nem nézett aztán sem istent, sem embert, hanem felugorván aranytronusáról, a kezében levő királyi botjával kiüzte a szobából legkedvesebb, legszebb leányát; de nem csak kiüzte, hanem sarkig érő aranyhaját a kezére tekervén, végig hurczolta-voncizolta tizenkét szobán, a tizenharmadik szoba grádicsáról pedig mintegy kutyát lerugdosta, aztán minden örökségéből kitagadta, hogy ő neki nem gyermeke, hogy ő nem nemzette e világra, hanem eb fajzotta fattyú sarjadék, hogy ő vele nemhogy egy sőt kenyeret ennék, de még egy fedél alatt sem lakik! A szegény egy pár cseléd sírvariva a kertbe szaladt, s ott huzták meg magokat valami bokorban; mint isten elzúlott fészkek nélküli madara; úgyannyira, hogy még az esküvőre sem eresztették, de nemcsak esküvőre, hanem még a lakziba se szabad volt oda szagolni, pedig boldognak, boldogtalannak huzta a cigány, szólt a muzsika; pedig még az árva gyerekeknek is akkora darab kalács volt a kezében, hogy majd letörte a derekát.

Az egy pár cseléd kapta a lelkét mit, mit nem cselekedett! szedett Jancsi egy kalap érett

gyümölcsöt, csermolyás kenyerek ugyanis volt, leültek egymás mellé párosan arra a kerek dombra, a melyen azelőtt a szép királykisasszony hajnalhasadáskor fésülgette a kapczásfejű aranyhaját, s ott megtartották a lakodalmat kettecskén; minden falatot a szerelem mézével, csókkal édesítették. Minden falat után, melyet egymás szájába raktak, megcsókolták egymást, mondván: Ne, ez itt a tyukhúsleves vékony metéttel, - ne, ez a fekete leves, ez a barát füle, baraczklekvárral, - ne, ez a tejszeles káposzta, dagadóval, - ez itt a pulyka pecsenye és ez itt végre a menyasszonykalács.

-91-

Aztán fontak egy rossz kalyibát zöld galyakból, arattak belé friss füvet, betakarták egy rossz szűrrel, két karjuk volt a vánkos, hosszú aranyhajuk a takaró s mégsem fáztak meg. Ez volt az ő királyi rezidenciájuk, ez volt a fölvetett menyasszony ágya.

A tyukpadláson volt egy hánytvetett rozsdás puska, csupa piszok, csupa szenny volt; ugyannyira, hogy kár volt rá jó szemmel nézni, - ezt a rozsdás puskát kitisztította a kapczás fejű, megmosta a patakban, vasporral kicsiszolta s elment vele vadászni. Ez a rozsdás puska olyan tulajdonsággal bírt, hogy a mire csak ráfogta az ember, akár jól célzott, akár nem, már az a halálfia volt.

Hogy meghallotta a király két kedves veje, a herceg, meg a gróf, hogy a kapczás fejű elment vadászni: ők sem akartak kisebb emberek lenni mint az, ők is elmentek vadászni, nagy készüléttel, nagy pompával, czifra fényes puskával és vadásztarisznyával; de bár egy istenadta napot eltarisznyáztak, egy borda vad, nem sok, de még annyit sem lőttek; a kapczás fejű pedig majd megszakadt a sok vad alatt, annyit lőtt, hogy az orra már majd a földet szántotta mint valami csoroszllya.

-92-

Itt egy tisztán összetalálkozik a három vő; a herceg, meg a gróf, meg a kapczás fejű.

- Ejnye pajtás, be sok vadat lőttél, mondja a herceg, hol tettél ennyire szert?

- Az erdőn, felelt a kapczás fejű.

- Hiszen mink is ott bolyongtunk, de egy borda vad nem sok, de még annyit sem lőttünk!

- Az a baj, hogy csak bolyongtatok mint a keringős juh, de nem vadásztatok! felelt a kapczás fejű.

- De nem azt mondom én neked pajtás, szólt a gróf, hanem azt, hogy neked sok a vadad, nekünk sok a pénzünk, te neked szükséges lenne a pénz, nekünk a vad: azért nem adnád el nekünk jó pénzért, bizony nem bánod meg; urrá teszünk.

- A mit kívánsz, azt adunk, egészíté ki a herceg a gróf beszédét.

- Már ez okos beszéd, válaszolt a kapczás fejű, tehát a mit kívánok azt adtok. Nekem pénz nem kell, mert nem érzem hiányát, hanem akkor adok vadat, akár mind odadom, ha egy-egy akasztófa bélyeget hagytok a hátatokra sütni.

Mit volt, mit tenni a két vőnek, a hercegnek meg a grófnak, vad nélkül szégyeneltek volna haza menni, mit mondanak majd otthon, hogy ők egy borda vadat sem lőttek, ez a gyezse pojdes fajánk pedig annyit lőtt, hogy majd megszakad alatta; pénzért nem adja, erőnek erejével pedig csak nem vehették el tőle? ráengedték sütni az akasztófa bélyeget a hátukra. Mikor ez megvolt, a kapczás fejű átadta a számnélküli sok vadat; ő pedig lőtt valahol egy kósza verebet, czérnával a puskájára kötötte, a sapkáját félre vágta s füttyürészve danolgatva bandukolt hazafelé.

-93-

Mikor a kapczás fejű a rezidencia előtt elment volna, már ekkor a két kedves vő hazaszállította a sok vadat. A király imhogy ki nem bújt a bőréből, annyira örült a sok vadnak; de nemcsak a vadnak, hanem két vejének, hogy mily derék emberek azok, hogy mily jól adta férjhez két szép leányát. Mondom mikor így legjobban örülne, hogy madarat is lehetett volna vele fogatni, ép akkor pillantotta meg azt a szerencsétlen kapczás fejű kertészbojtárt, ép akkor ment el az a rezidencia ablaka előtt, hátán a rozsdás puska, ezen pedig a madzagra kötött verebét hintálta-lobálta a szél. Haragra lobbant a vén király, dühbe jött, szaladt a puskáért, hogy most mindjárt mintegy veszett kutyát agyonlővi. Agyon is lőtte volna, ha a felesége, ki oly jó volt mint egy falat kenyér, fejére kulcsolt kézzel sírva-ríva nem kéri, ha ez meg nem kapta volna a kezét s félre nem rántotta volna a puskát, midőn elsült.

-94-

No, ez abba maradt.

Itt egyszer a burkuskirály hadat üzen a spanyol királynak, hogy ilyen, amolyan teremtette, ha legény, álljon ki a csatasíkra; mert különben kő kövön nem marad s minden irgalom kegyelem nélkül apráját, nagyját kard élre hányja s még annak az ártatlan síró-rívó portékának sem kegyelmez, mert azt is kősziklához vereti; vérét a föld issza, husát a kutyával eteti. A spanyol király se veszi a dolgot tréfára, minden armádiáját összedobolhatja, két vejével együtt kirukkolt a csatasíkra; de még ha annyian, még ha hat annyian lettek volna is, mégis früstökre is kevés lett volna a burkuskirálynak, oly nagy erővel jött rá, annyi tengernyi népe volt. No most spanyol király jaj neked, jaj a te ősz fejednek, három szép leányodnak, egész népednek, nemzetségednek! mert ha ezer lelked volna is, mégis mindegyiknek drága világát kioltaná a burkuskirály.

De a kapczás fejű sem maradt a felesége oldala mellett a pendelregementben, hanem idejekorán fölkel, felöltözött, a vállára vetette a kötőféket és elindult fölkeresni jó tátoslovát, hogy az apósának a nagy veszedelemben légyen segítségére.

Hogy a hársfához ért, megütötte háromszor a fa oldalát a kötőfékkel. Mindegyik ütésre hangos

-95-

nyerítés hallatszott a hársfavárból, hogy szinte megkondult bele a világ, végre kiugrott az aranyszörű, zsarátnokot evő tátosló, kérdezvén:

- Mit parancsolsz kedves gazdám?

- Nem egyebet édes lovam, mint azt, hogy izíbe, tüstént ebben a szempillantásban, teremts elő nekem egy olyan regement huszárt, kiken még a réz is vert arany legyen és paripájaik szőre oly fényes, hogy tükör gyanánt használhassa a huszár.

Alig ejtő ki kívánságát a kapczás fejű: ime! ott állt előtte a gyöngyadta, gyönyörves regement aranypánczéban, aranysisakkal, csak a parancsszóra várt. Maga a kapczás fejű pedig megmosdván harmatvizben, kiereszté aranyhaját, s felpattant a tátosló hátára és ekkor oly szép volt mint az esthajnal csillag, vagy tán még ennél is szebb. Ezzel elvágatott a csatasíkra, a regement katona pedig mindenütt a nyomába.

Hogy a csatasíkra ért az aranyos vitéz, a spanyol király eleibe lovagolt két vejével együtt; az egyik oldalán volt a herczeg, a másik oldalán a gróf.

- Ha meg nem sérteném a fenséges királyfit, kezdé beszédét a spanyol király, mert ékes külsejéről, deli természetéről itélve más nemis lehet mint királyfi, mondja meg nekem, segítségünkre jött-e, vagy bántodásunkra?

-96-

- Sem segítségedre nem jöttem, sem bántodásodra, hanem csak az igazságért harczolok, válaszolt az aranyos vitéz.

Itt összeütközik a két tábor, összemérték erejüket s már-már majd vége lett a spanyol király népének, de ép ekkor fuvatta meg az aranytrombitát az aranyos vitéz s rá a burkus király népére és mint a répát úgy aprították az ellenséget. Magát a vén királyt az aranyos vitéz vágta ki az ellenség közül, megszabadítván a bizonyos haláltól, aztán neki egyenesen a burkus királynak, kihívta őt egyszál kardra. Mindenki abba hagyta a csatát, mindenki csak az aranyos vitézt és a burkus királyt nézte. Összecsaptak, összetűztek, de mégis a burkus király húzta a rövidebbet; mert az aranyos vitéz ketté hasította a fejét. Hogy elesett a burkus király, a népe nyullá változott, elkezdett szaladni, - utánna az aranyos huszárok s mind leaprították, csupán csak egyet hagytak meg hírmondónak. Mikor vége volt a csatának, a vén király nagy hajlongások, nagy hálálgatások között köszönte meg az aranyos vitéznek a hozzája való szívességet, - de az aranyos vitéznek baja támadt; mert hogy nem, mikor a kardját a hüvelyébe akarta dugni, a czombjába szalasztotta s azonnal kibugygyant szép piros vére. Oda szalad a vén király, saját aranyrojtos nyakravalóját oldozta le, s azzal kötözte be a sebjét. Aztán elváltak egymástól nagy hálálgatás és nagy hajlongások között; az egyik jobbra, a másik pedig balra ment s mindnyájan hazajutottak szerencsésen; a spanyol király rezidenciájába, az aranyos vitéz pedig, már mint a mi kapczás fejünk, eléb a hársfavárhoz ment, hol ott hagyta jó tátoslovát az aranyos vitézekkel együtt s csak aztán bandukolt hazafelé. Aztán ismét a mi kapczás fejű kertészbojtárunk volt olyan szurmos pofával mint a ki három hétig szüretel; csak azzal a kis különbséggel, hogy a jobb lábára sántított; fájt neki a kardszúrás által ejtett seb; még pedig annyira fájt, hogy nemcsak, hanem ugyancsak, úgyanynira, hogy azt a nagy erős vitézt a lábáról is leejtette. Megíjed a felesége, hogy ugyan mi a baja, hogy ugyan mi lelte s kérdi tőle:

-97-

- Mi bajod van szívem szép szerelme?

- Jaj, ne kérdezd feleségem, gyöngyvirágom, az erdőn voltam, megbotlottam, s egy kopacsba megütöttem a lábamat.

- Mutasd szívem aranyos virága.

- Nem mutatom, gyöngy ibolyám, kedves feleségem. Minek néznéd, majd begyógyul.

De a menyecske nem tágított s addig sarkalta, addig nógatta az urát, hogy erőnek erejével megnézte. Hát látja, hogy a czombján egy kardszúrás van, mely ura atya aranyrojtú, fekete selyemnyakravalójával van bekötve; nagyobb hitelesség okáért rajta a király neve és czimere aranynyal van kivarva. Nem szólt semmit a férjének, hanem leoldotta a kardszúrásról a király nyakravalóját és bekötötte a férje sebjét patak mentében szedett ezerjófűvel. A király nyakravalóját magához véve, ment egyenesen atyja színe elébe. Szalad az első ajtóra, zörget rajta, nem eresztették be; mert ott egy szuronyos puskáju katona állt sirbakot, kinek erős kegyetlenül meg volt hagyva, hogyha ilyen, meg ilyen személy akar - lányának már nem is nevezte - a király színe elébe járulni, be ne eressze fejvesztés terhe alatt. Szalad a másik ajtóra, ott sem eresztették be; szalad a harmadikra, ott sem eresztették be, bár úgy kérte azt a kemény szívű katonát, hogy a szívét majd a tenyerére tette. Meghallja az édes anyja, hogy az ajtó előtt sír-rí legkedvesebb, legszebb leánya, megesett a szíve rajta, kimegyen hozzá, kérdi tőle: hogy mit akar? Be nem merte vezetni, mert félt az urától, a vén királytól, pedig leánya, édes leánya, véreből való vér, husából való hús, csontjából való csont, tulajdon édes leánya volt.

-98-

A legkisebb királykisasszony elmondta az anyjának, hogy mért jött, hogy az ura bonczán van egy seb, az pedig nemző apja tulajdon aranyrojtos, fekete selyemkeszkenőjével van bekötve, ha nem hiszi édes anyám: ím, itt van a kebelemben, - azzal kivette kebeléből az aranyrojtos nyakravalót.

-99-

A nagy sirás-rivásra a vén király is kijött, hát látja, hogy az aranyos vitéznek adott tulajdon aranyrojtos, fekete selyem keszkenője a leánya kezében van.

Kérdi tőle, hogy hol vette.

- Hol vettem? felséges király atyám, hát mi türés tagadás, az uram ma reggel nyögni kezdett, kérdém tőle: mi a baja, de nem akarta sehogy kibeszélni, míg erőnek erejével meg nem néztem, hát uramfia, mit látok, mit nem, a czombján egy kardszurás van, mely felséges uramatyám tulajdon nyakravalójával volt bekötve.

A vén király nem várta be leánya beszédének a végét, ott hagyta a faképnél, mint Sz. Pál az oláhokat, hanem rohant lohalálába a kertbe, egyenesen a kolyibának tartott, berúgja az ajtaját, hát kit lát ott sebben feküdni, nem mást mint országa megmentőjét, élte szabadítóját, tulajdon legkedvesebb, legszebb leánya férjét, édes-kedves vejét. A vén király azonnal felösmerte benne az aranyos vitézt, az aranyregement vezérét. Lehajlott hozzája, fölemelte, karjára vette, legszebb szobájába vitte, éjjelnappal ápolta, míg csak egészen meg nem gyógyult. Aztán a kapczás fejű lett legkedvesebb veje, országa örököse, holta után pedig király, a másik két vejét pedig, mivel egy-egy akasztófa bélyeget engedtek a hátukra sütni: elcsapta, elkergette, és az országából kiűzette.

-100-

Mikor pedig a kapczás fejű egészen jobban lett, nem volt semmi baja, papot, hohért, vaskalapot hivattak; a pap: összeadta; a hohér: seprőzte; az istennyila: kerülgette, de soha meg nem ütötte. Lakzit laktak, tehenet vágtak, hordót furtak, faggyat hoztak, faharanggal harangoztak, tökkel kolompoztak. A vén király holta után pedig ő lett a király; minthogy azonban igazságos ember volt, nem szerette a másét: két sogorát is kegyelembe fogadta; adott nekik egynek egynek egy tótherczegséget.

Eddig volt, mese volt, talán igaz se volt.

A CSODASZÖRNY.

-101-

Volt egyszer egy igen igen gazdag kalmár, kinek a pinczében káddal állt az arany, meg az ezüst élire verve; de minden aranyánál és ezüstjénél többet ért két szép hajadon leánya.

-102-

-103-

Egyike szebb volt mint a másik, de a rózsabimbó is egy töről hajt és a facsemete is egy töről fakad, mégis az egyik bimbó teljesebb mint a másik, és az egyik csemete dúsabb fakadású mint a másik: így az egyik leány mégis szebb volt mint a másik, az pedig a kisebbik volt.

A két leány hire hétvilágra szólt. Hét világból gyűltek össze a kérők, kik szerették volna az aranyos fészkekből kiszállítani az aranyos madárkákat, bár a többi közt voltak itt olyanok is, kik a madár helyett csak az aranyos fészket szerették volna elszedni.

Ezek a gyöngyadta szép leányok olyan szűzkincscsel birtak: hogyha nevettek: rózsa nyílt az arcukon; hogyha könnyeztek: igaz gyöngy hullt a szemekből és hogyha jártak-keltek: arany potyogott a sarkaikból; de ha bünt követtek volna el: e szűzesség virágai elhervadtak volna; a rózsa, elszáradt volna, az igaz gyöngyforrás kiapadt volna és az aranyhullás megszűnt volna.

-104-

Egyszer, mi történik a dologból, mi nem, a kalmárnak hosszú útra kelletvén mennie, ezért megkérdezte a leányait, hogy kinek-kinek mit hozzon.

- Nekem, mondja a nagyobbik, olyan selyemruhát, mely magától megálljon a szoba pádimentomán, mégis karika gyűrű legyen az átmérője s dióhéj a szekrénye.

- Jól van leányom, felelt a kalmár, hozok. Hát neked Violám, mit hozzak? mert közbe légyen mondva, így hívták a kisebbiket.

- Nekem apám, mondja a kisebbik, egy szép rózsát hozzon.

- Oh te kis bohó! ha a világon csak egy rózsa nyílnék, se több, se kevesebb, még azért is elmennék, még azt is elhoznám! - No leányaim, ti már kívántatok tőlem valamit, most rajtam a sor, most én következem. Itt van porcellán cserépbén két bokor rozmaring. Ezek a rozmaringok oly természettel bírnak, hogy minden istenadta nap kétszer, hajnalban és alkonyatkor, rózsavízzel kell meglocsolni; mert ha csak egyszer is elmulasztjátok, azonnal leszárad egy ága, - s valahányszor meg nem öntöztetek, mindannyiszor egy-egy ága fonnyad el, úgyhogy utoljára csak a koró marad. Én e virágokat a ti örzétekre bízom, azért mindjárt által is adom. E virágokról aztán én megtudhatom: ki volt a szorgalmatos, ki a lusta, kinek hervadt el a rozmaringja, kinek nem.

-105-

A két leány örömtől lelkendezve vette át a virágot, s égre-földre ígérték, hogy minden istenadta nap, reggel és alkonyatkor megöntöztetik s úgy örzik, mint a kétszeme világukat, vagy még ennél is jobban.

Megyen, mendegél aztán a kalmár hetedhét ország ellen, olyan selyemruhát csak kapott ő, melynek karika gyűrű volt az átmérője, dióhéj a szekrénye, mégis megállt a szoba pádimentomán, de rózsát, bár tűvé tett érte minden zeget-zúgot, sehohsem kapott. Itt lelkelem teremtette, most mit csináljon, hova tudjon a lelke lenni, hol vegyen rózsát legkedvesebb, legszebb leánya számára? e nélkül csak nem mehetett haza! Azért feltette magában, hogy addig haza nem megyen, míg rózsát nem talál, ha mindjárt a világból kellene is kimennie, ha mindjárt addig megyen is még a két szemével lát, még a lába térdig el nem kopik; mert ő legkedvesebb s legszebb leányának azt mondta: ha a világon csak egy rózsa nyílnék, se több, se kevesebb, még azért is elmennék, még azt is elhoznám.

Azért nyakába akasztotta a nagyvilágot s ment mendegélt hetedhét ország ellen, de rózsát, sehol, de sehol sem talált; fáját ugyan lelt eleget, de virág nem volt rajta s egy némelyiken még a friss szakasztásnak is ott volt a jele, de a rózsa hiányzott. Ezért a kalmár nagy búbánatnak adta magát, mely, mint valami fekete lepedő, egészen beterítette, egészen beborította.

Csak búsul, csak búsul, egyszer egy szigethez ér. Beuszik a szigetre, gondolván magában, hogy itt már csak lesz rózsá! mert az egész sziget csaknem virággal volt beültetve, mintha itt lett volna a virágerdő.

Csak megyen, csak megyen, egyszer egy aranysoványú nagy kert kapujához ért, hol két sárkánykigyó állt őrt. No, gondolta magában, ezek most engemet mindjárt megesznek, de ha megesznek is, mégis bemegyek: ezért nekik ment bátran. Mikor egészen melléje ért a két irdatlan nagy sárkánynak, csak akkor vette észre, hogy bíz azok nem ették meg, de, nemcsak hogy meg nem eszik, hanem még felebottját se hajtották; ő tőlök bíz akár egy regement katona is bemehetett volna kertbe, mert kövé voltak válna.

Bemegy a kertbe a mi kalmárunk, s meglát ott egy emberformát. Köszön neki, de nem fogadja. Köszön neki másodszer is, de bíz az csak nem mondta rá a „fogadj Istent.“ Mi dolog ez, tünődik a kalmár, s oda megyen hozzá, hát ekkor látja, hogy sóbálványnak, kövé vált alaknak köszönt. Ez sehogy sem férhetett a fejébe, gondolván, hogy itt tán a tündérek, tán az ördögök voltak a képfaragók, de ez nem emberi munka! Itt egy tündérfi, ott egy tündérkisasszony némán, mozdulatlanul, mintegy sóbálvány.

De ő neki nem az volt a dolga, hogy ezeket az emberformákat szemmel-szájjal bámulja, hanem virágért, még pedig rózsáért jött. Azért a kert minden zegét-zúgát összejárta, tűvé tett mindent, de rózsát nem talált, bár ott nyiltak a különbnél különb, szebbnél szebb virágok. A mint így csetlik-botlik, egyszer egy palotához ért, mely a kert kellő közepén állván, tizenkét fehér márvány garádicson kellett fölmenni.

Fölmegyen a tizenkét márvány garádicson, az ajtóhoz ért, mely akkora volt, hogy néhol kapunak is megjárta volna.

Hogy az ajtóhoz ért, ez magától felnyilt előtte, s magától csukódott be utána. Végig menvén az üvegfolyosón, a konyhába ért. Itt a tűz magától égett a patkán, magától fűttek az ételek, a nélkül, hogy valaki csak egy darabfát is tett volna rá, vagy csak egy csuporhoz is a tüzet oda szította volna; sőt mi több, itt lelkem teremtette! egyszer a seprő csak fölkerelkedik az ajtószegből, magától szépen kiséperte a konyhát, s aztán újra visszament a maga helyére. A kalmár egészen elálmélkodott az ily fura dolgokon; mert sehol egy lelket sem látott; de csak akkor ijedt meg, midőn a magától forgó nyárson sült pecsenyéből vágni akarván, valaki úgy a körmére huzott, hogyha izés lett volna is, mégis bekapta volna.

A konyhából egy szobába ment, ebből a másikba, így sorba, míg hét szoba során nem ment keresztül, végre a nyolczadikba ért, hol két személyre az asztal már megis volt terítve.

Hogyim éhes volt a kalmár, nem igen várta a kinalást, hanem leült az egyik székre s várta, hogy mi lesz már ebből. De nem sokáig kellett várnia, mert magától felpattanván az ajtó, az asztalon termett az első fogás étel. A kalmár hozzá látott az evéshez. A szemközt levő tányérról is szinte elfogyott az étel; ott is evett valaki, a nélkül, hogy ő azt láthatta volna, hogy ki az. Elfogy az első fogás étel, el a másik, el a harmadik is, s így sorba, míg csak mind a hat fogás az asztalra nem került. Hogy az utolsó fogás étel is elfogyott, láthatlan szolgálékek aranymedenczében lágymeleg vizet hoztak, hogy mossa meg a kezét és a szakalát s töröközzék meg az aranytörlőbe. Ezt elvégezvén, láthatlan társa hasonlóképp cselekedett a nélkül, hogy ő láthatta volna, hogy ki az, mert csak a lágymeleg víz locsanását hallotta.

Itt elkövetkezik az estve, el a lefekvés ideje is, ezért integettek neki, hogy menjen. Megyen a kalmár az integetés után, s mindenütt a merre csak ment, a szobák ajtajai magoktól nyitak fel előtte, magoktól csukodtak be utána. Egyszer a kalmár egy fehér hálósobába ért, hol két személyre már készen várt a vetett ág s bíz ő kelme az egyikbe le is feküdt. Itt a kalmárban fölébredt valami, a félsz-e, vagy micsoda? azt egész bizonyossággal nem merem állítani, elég az hozzá, a szemét soha le nem vette a másik ágyról, hogy valjon oda fekszik-e valaki? - Itt, lelkem teremtette! egyszer csak elkezd a dunna suhogni, mint mikor azt valaki magára húzza. Már a kalmáron a halál veritéke is csepegett; de azért a szemét soha le nem vette a másik ágyról; ugyanynyira, hogy az káprázni is kezdett, de nem csak káprázott, hanem összefolyt előtte minden s még azt a patyolatfehér dunnát is zöldnek, kéknek látta. Itt, lelkem teremtette! egyszer csak megmozdul a szomszéd ágyban a dunna, mint mikor valaki fektében megfordul. A kalmárnak se' kell több, kiugrik az ágyból, szalad a másik nyoszolyához, hogy most majd megfogja azt, a ki ott fekszik; de csak hülthelyet talált, mintha valaki ép most ugrott volna ki a nyoszolyából.

Ekkor, ép mellette, megszólal egy hang, mondván: aludjál békében, míg jó dolgod van!

Hirtelen odakap a kalmár, de ismét semmit sem fogott. Most egy rózsakéz egy folyóka-zsinort rántott meg, s a gyöngyvirág csengő hangjára, megzendült az ablak alatt a feketébe öltözött kis madarak bandája. Fekete volt ruhájok, szomorú a notájok, hogy azt a ki hallotta, biz majd meghasadt a szíve rajta; meghasadt volna, s kihajtott volna belőle a búbánat fája, fekete galylyal, fekete levéllel, gyász virággal.

Ettől a szomorú notától még a kalmár félsze is, fekete szemfödelet terítvén magára, lefeküdt a halottas ágyra, helyébe azonban a kalmár régi bátorsága ismét föl kezdett éledni; szépen visszafeküdt az ágyába s mikor a fekete kis madárkák elhagyták a szomorú notát, már akkor

javába aludt, pedig ha nem aludt volna, hallhatta volna, hogy mint zokog keservesen láthatlan hálótársa.

A kalmár reggelre kelve kitekint az ablakon, valjon hogy van az idő odakin? de nem nézte ő az időt, hanem majd kibújt a bőréből örömeiben; de hogysis ne! midőn az ablak alatt termő aranysövénynyel kerített kis kertben egész sereg rózsát látott, még pedig a következő tündéri renddel: a legszélső rózsakarikákban ékeskedtek a százlevelű piros rózsák, – telt arczuk majd megcsattant, piros vérök majd elcseppent, – de már a másik karikában kissé halványabbak valának, a harmadikban még halványabbak, így mindig halványabbak, míg utoljára fehérbe mentek által. A fehér rózsák kellő közepén díszlett a rózsakirályné. Egy teljes fehér rózsza, melynek liliumfehér arczára gyengéden volt rálehelve a pirosság, ép úgy, mint az ő kisebbik leánya arczára.

-111-

Itt a kalmár mit, mit nem cselekedett, kiugrott az ablakon, neki egyenest a legszebb rózsának, nem kérdezvén azt, szabad-e, nem-e, leszakasztotta a rózsakirálynét. A rózsafa tövéből hangos jajszó, keserves sirás-rivás hallatszott.

Itt lelkem teremtette, mi kerül a dologból, mi nem! mintha a garabonciás deák jelent volna meg az égen, sárkányon ülve, egyszerre oly rettentő égiháboru keletkezett; villámlott, menydörgött, s úgy potyogott az istennyila, mint mikor a körtvefát rázzák. Egy koromfekete felhő, mint a kilőtt nyíl, egyenesen a kalmár felé tartott s megállott a feje fölött. A fekete felhőből, mint valami hintóból, kiszállt egy csodaszörny, sziszegő, pattogó kigyóhajjal, – melyek farkaikkal mint valami ostorral pattogtak, – serte szakállal, ragyavert arczal és szalonnabörként összetöpörödött testtel. A kalmár azt gondolta magában: itt az itélet napja, annyira megijedt! s úgy érezte magát, mintha azt a fekete felhőt ő tartaná a vállán s azalatt rogyott volna le a földre. Hát még mikor meghallotta, hogy mit kíván tőle a csodaszörny, akkor ijedt ám meg; de nem csak megijedt, hanem annak a nagy erős embernek, ki egy oroszánnyal is megküzdött volna, szép fekete szakála, mint valami hitvány seprő, a földet kotorta, a szive pedig úgy nyilallott, úgy hasogatta valami, mintha egy nagy kést, kétszer, háromszor is megforgattak volna benne.

-112-

Azért nyilallott pedig a szive olyan nagyon, mert a csodaszörny azt parancsolta neki: hogyha, harmad nap alatt, azért, mert a legszebb virágot, a rózsakirálynét le merte szakasztani, életétől megfosztani, mondom, hogyha harmad nap alatt, el nem viszi neki legkedvesebb, legszebb leányát, kinek a rózsát szánta: no, lesz neki ne mulass; mert még a fényes napot is feketének látja; még azt a percet is megátkozza, a melyben született!

Haj! életért, éltet; királynéért, királynét; virágért, virágot; legszebb virága volt pedig a kalmárnak legkedvesebb, legszebb leánya, mely virágnak a töve a szívébe, még pedig ott is a kellőközepébe volt ültetve. És most ezt a virágot lekeltett kebléről tépni s egy csodaszörny keblére tűzni!! Ezért nyilallott a kereskedő szive oly nagyon, mintha egy nagy kést kétszer, háromszor is megforgattak volna benne.

A szegény kalmár búsan bandukolt hazafelé, de még otthon még nagyobb szomorúság várakozott reá; mert a hogy szokták mondani: a háza füst nélkül égett; mert alighogy kihúzta a lábát a házból, alighogy betette maga után az ajtót, a nagyobbik leánya összegyűjtven véle egy vivású czimboráit – urfiakat híni sem kellett, mert azok ugyis ott voltak – lakodalmat tartottak esküvő nélkül, férjhez mentek egy nap háromszor is; úgyhogy, mikor édes apja a nagyobbik leány számára meghozta a czifra ruhát, mely magától is megállott a szobapádimentomán, mégis dióhéj volt a szekrénye, karikagyűrű az átmérője: – inkább illett volna rá a gyász, a fekete szemfödél, s inkább is ment volna a koporsóba, mint édes atyja színe elébe!!

-113-

De nemis öntözte meg a porcellán cserépből levő rozmaringbokrot sohasem, melynek azért minden istenadta nap egy-egy ága száradt el; úgyannyira, hogy mikor hazaérkezett az édes atyja, számon kérni a virágot, ékes rozmaringbokor helyett csak kórot talált; viruló hajadon helyett fonnyadt virágot!

De bezzeg nem is nyílt az arczán a rózsza, ha nevetett; nem hullt igaz gyöngy a szeméből, ha könyezett és nem potyogott a sarkából az arany, ha egyet lépett; mert a rózsza elszáradt, a könyforrás kiapadt és megszűnt az aranyhullás. Csak a kisebbik leány birta még e szűz kincseket, de ő megis öntözte virágát, a porcellán cserépből levő rozmaringbokrot, minden istenadta nap; úgyhogy, mikorra édes atyja haza érkezett, ékes virágot, viruló hajadont talált.

-114-

És ő neki ezt a legkedvesebb, legszebb, most igazán egyetlenegy virágát kellett letépni a kebléről, egy kigyóhajú, serte szakálú csodaszörny keblére tűzni!...

Haj, hiában! életért éltet, virágért virágot, királynéért királynét!

Mielőtt a nap háromszor leáldozott volna, már a szép leány a szigeten volt.

Ott volt egyesegyedül szánandó állapotban. Ennek igazán gyászba borult nappala. Olyan volt mint a nagy vadon erdőbe kiültetett virág, mely ha virit is, magának virit, vagy tán még ennél is szánandóbb állapotban, mert néha-néha csak akad egy szerető nélküli legény, ki a vadon virágát leszakasztja s a kalapjához tűzi; – de őt ki szakítja le?! Omlott is a szép leány könnye mint a záporosó; a nagy vadon erdőbe kiültetett fehér rózsza galyai közé azonban egy kis madár, valahol ott a fris mezőben a két szép aranyalma alatt a szive környékén, vagy tán éppen abban, fészket kezdett rakni. Míg a fészket rakta, a kis madár ott danolgatott a fülébe szebbnél szebb notákat. A szép leány csak hallgatta, csak hallgatta, hogy mit danol az a kis madár.

Ez a kis madár volt pedig a – szerelem madara.

Ha szerelmes a kis leány; legjobb álmomagyarázó kis szivecskéje; ez a legjobb álmoskönyv, melyben iratlan betűkkel van beírva az álom magyarázata.

Az volt pedig beleírva s azt olvasta ki belőle: hogy őt álmában egy tündérszépségű királyfi látogatta meg, ki szépszóval, édes beszéddel és aranyos igérettel biztatgatja. Az az ékes ifjú pedig nem volt senki más, mint egy tündérkirály, ki őt kiszabadítandja e kriptályból, hol ő eleven van eltemetve, ki aztán elviszi messze, messze a csillagokba, vagy valami Aranykertbe, hol őt megkoronázzák, királyné lesz belőle s minden lépten-nyomon huszonnégy szobaleány kíséretti.

Itt, mi történik a dologból, mi nem, egyszer nagyobb bizonyosság okáért egy aranyhajsza is hagyott ott a tündérkirályfi; de, midőn másnap a verőfényen megnézte, hát uramfia! az aranyhajsza serteszőrré változott.

No ez abba maradt. – Egyszer, a mint kertben le- s fel sétálgatott volna, már nagyon megunt az ördögárnáját – a heverést és a némaságot; mert semmitsem kellett neki dolgoznia, mindent a helyébe vittek s mert senkivelsem válthatott egy árvaszót sem: ezért emigy sohajtott fel:

– Istenem, már beszélni is elfelejték! be jó lenne valaki, ha mindjárt egy féreg lenne is, csak beszélni tudna!

Alig ejtette ki e szavakat, már előtte állott a csodaszörny, mondván:

– Hivtál, im itt vagyok!

A szép leány annyira megijedt tőle, hogy szóni sem birt, csak a kezével intett, hogy távozzék.

A csodaszörny abban a pillantásban, mint láthatlan pára, mint álomlátás, eltűnt; – de mégis ködbe burkolva ezt kiáltá vissza:

– Majd ha egyszer engem unalmadban látni kívánnál: ne, itt van ez a harangvirág, csak ezt lobáld meg s ennek ezüstcsengő hangjára azonnal nálad teremek.

Ezzel a virágot a leány lábaihoz hajította. Nagyon csördült a harangvirág; piczi ütője az oldalához verődött. A szép leány, hogy hogy nem, fölvette a harangvirágot.

A szép leánynak e napságtól fogva nem volt nyugodalma, mert a csodaszörnynek ép oly kedves hangja, ép oly édes beszéde volt, mint az ő álomlátogató ifjáié: ezért szüntelenül évődött-túnődött magában, valjon nem egy személy-e a kettő; valjon nem a csodaszörny-e a gyöngyadta ékes tündérkirály; valjon nem ő fogja-e megszabadítani e kriptályból, a melyben elevenen van eltemetve?!

Egyszer a mint így tépelődött, a mint így ette magát, ugyanabba a kis kertbe vetődött, hol az apja a legszebb virágot, a rózsakirálynét leszakasztotta. Annyira megszerette ezt a helyet, annyira kedves lett előtte, hogy csaknem minden idejét itt töltötte. Leült a rózsakirályné tövébe s ott sirdogált, ott könyezett, ott búsult, mint a párja vesztett galamb, mint a szomorúfűzfa.

Csak búsult, csak búsult, egyszer azonban eszébe jutott a harangvirág, melyet mindig magával hordott a keblében. Hogy eszébe jutott, kivette a kebléből, meglendítette s ennek csengő hangjára, egyszerre, mint varázslat, ott termett a csodaszörny, leült mellé s egy jó darabig együtt beszélgettek. Mikor a beszéd véget ért, a leány intésére a csodaszörny, mint pára, mint álomlátás ismét eltűnt.

Ez napságtól fogva gyakran előhívta a csodaszörnyet; eleinte egy hónapba egyszer, aztán kétszer, háromszor, utoljára mindennap s végre annyira megszokta, hogy nélküle el se tudott lenni.

A szép leány mihelyest a kezével intett, a csodaszörny azonnal eltűnt s mihelyest meglóbálta a harangvirágot, azonnal ott termett.

Egyszer, midőn így együtt beszélgetnének, azt találja mondani a szép leány a csodaszörnynek:

– Istenem! be szeretném én felnevelő apámat, szülő anyámat és édes testvéreimet meglátogatni!

– Ha csak az szivednek kívánsága, felelt a csodaszörny, azon legkönnyebben segíthetünk. Ne, itt van ez a karika gyűrű, húzd a nevetlen-ujjadra, este lefekvés előtt fordítsd meg háromszor s reggelre otthon ébredsz fel; – hanem csak azon szín alatt eresztlek haza, hogyha egy hét elteltével hasonló módon vissza jössz; különben a milyen jó vagyok most, olyan rossz leszek!

A szép leány úgy tett, miként a csodaszörny mondá: estve, lefekvés előtt, megfordította háromszor a karika gyűrűt, reggelre otthon ébredt fel.

Légi úton, virágnyszolyán hat hattyú vitte haza, csendes ringatással, énekszó mellett. Nagy volt otthon az öröm, midőn megpillantották a rég nem látott szép leányt; mindenki örült, mindenki szeme könybe lábbadt, csak az édes testvéreé, a nénejeé nem; mert irigykedett reája, hogy a huga még most is bírja a szűzleány kincseket, ő pedig elvesztette; de azért ő is tettette magát mintha örülne.

Itt elérkezik az egy hét, el az elválás ideje is: ezért a szép leány keserves zokogások, nagy könnyhullatások között elbúcsuzván szerető apjától, szülő anyjától és édes testvérétől, a szigetbe

ugyanazon az uton módon jött vissza, a mint odament.

Itt újra haza szeretett volna menni a szép leány, ismét azt találja mondani a csodaszörnynek:

- Istenem! be szeretném én nemző apámat, szülő anyámat és édes testvéreimet látni.

-119-

- Hogy teljék szived kívánsága, felelt a csodaszörny, ne, itt van ez a csésze bűvös ír, melylyel estve, lefekvés előtt, kend meg szűz vállacskáidat, majd meglátod, hogy milyen sugár szárnyak nőnek ki a te vállaidból s haza repülhetsz. Egy hétig, hét napig otthon mulathatsz, de a nyolczadikra kelve itthon légy; különben a milyen jó vagyok most, olyan rossz leszek!

Ugyis lett. - A szép leány elvette a csészt, estve, lefekvés előtt, megkente szűz vállacskáit, kétfelől kinőtt sugár szárnya és hazarepült.

Nagy volt otthon az öröm, midőn megpillantották a világszép leányt, mely még nagyobb lett, midőn, asszony módjára, feldicsekedett, hogy ő vele ilyen jó bánik, olyan jó bánik a csodaszörny, mintha nem is ő volna annak a rabja, hanem az ő neki.

Ennek hallattára még nagyobb lett, még jobban meghizott a nényébe az irigység. Itt, lelke teremtette, mit cselekedett, mit nem! a hugától a bűvös irt ellopta s csak két hét múlva adta vissza, mondván, hogy úgy találta, pedig a látogatásra a csodaszörny csak egy hetet, csak hét napot adott. Ezért ímhogy a halál félelme el nem fogta a szegény leányt, szüntelen azt forgatván elméjében: „hogy a milyen jó vagyok most, olyan rossz leszek!” Ezért nagy könnyhullatások, keserves zokogások között búcsuzván el szerető apjától, szülő anyjától és édes testvérétől, estve, lefekvés előtt, nagy lelki szorongatások között megkente szűz vállacskáit, kétfelől kinőtt sugár szárnya s hazarepült.

-120-

Hogy hazaért, a halálra ítélt rab félelmével kebeléből kivette a harangvirágot, meglobálja kétszer háromszor is, de az nem adott hangot; majd szép szóval hívogatta a csodaszörnyet, de az nem jelent meg.

Sírva-ríva keresi, nagy könnyhullatások, keserves zokogások között a kert minden zegét-zúgát összejárta, de nem akadt rá.

Csak keresi, csak keresi, egyszer ugyanabba az aranysovénnyel kerített kis kertbe vetődött, hol apja a legszebb rózsát, a rózsakirálynét leszakasztotta, s uramfia! ott találja a csodaszörnyet ugyanazon rózsakirályné tövében - élet nélkül, elkékülve, összegörnyedve; a kigyók a fején megmeredve, kinyújtózva heverték mellette.

Hozzá rohon a szép leány, költögeti, de nem hallja, ébresztgeti, de nem ébred, könyeivel öntözgeti, de nem érzi a forró könyeket. Majd lehajol hozzá, a fejét az ölébe veszi s homlokánál megcsókolta.

Ime, a halott megmozdult!

Megcsókolja másodszor is.

Ime, a halott egyet sohajtott!

Megcsókolja harmadszor is, mondván:

- Ébredj szivem szép szerelme! ébredj tündérr királyfi!

-121-

Ime! egyszerre, mint a villám, felugrott a csodaszörny! de többé nem a kigyóhaju, serteszakálu, ragyavert arcú s szalonnabőrként összetöpörödött testű csodaszörny, hanem egy gyöngyadta 24 éves, aranyhajú, selyemszakálú, ékes ábrázatú, sugártestű tündérr király.

Hát a világszép kisasszony kit lát maga előtt, kit egyebet, mint álomlátogató szerelmes ifjút!

Hogy meglátták egymást, egymás nyakába estek, megölelték, megcsókoltak egymást, mondván: te az enyim, én a tiéd, ásókapa sem választ el egymástól.

Nem hijába danolt a szerelem kis madara, míg a fészket rakta, a fészek készen volt s az egy pár cseléd, az egy pár madárka, beleszállt, beleköltözött.

Az ékes tündérr király kézen fogta a kalmár kisasszonyt, egy rózsalugos alá vezette s ott leültek kettecskén egymás mellé.

- Most szivem szép szerelme, mondja az ékes tündérr király, halld szomorú historiámat: nekem egy boszorkány szeretőm volt, de én ezt nem tudtam. Mikor már ez a boszorkány megfogott a hálójában, mikor már a szerelem rabja lettem, gondoltam magamban, hogy most szép szerelmem a szeretőmet. Ezért titkon az ablakához lopodztam, betekintettem rajta, hát uramfia, mit láttam! nem egyebet, mint azt, hogy a szeretőm, a bűbájós asszony, a fejét levette a nyakáról s maga elé az asztalra tette. A fej előtte ott forgott magától mint valami sergetyű s ő azt bűvös irral szépítgette, kifestette. Nekem se kellett több, e napságtól fogva soha, de soha, feléje sem mentem, cserbehagytam. Hogy cserbehagytam, hogy feléje sem mentem, ő engem átok alá vetett: az országomban minden élő, okos és okatlan állat kővé váljon; magam pedig minden teremtett állat ijedelmére csodaszörnynyé, s mindaddig fogjon meg az átka, míg az alól a hú szerelem fel nem oldoz. - Most már szivem szép szerelme, hú szerelmed által olyan szabad vagyok mint a madár, de bezzeg még nem szabadok a kővé vált tündérr ifjak, tündérr kisasszonyok, és a birodalmamban levő minden okos és okatlan állat: őket azért költsd fel mély álmukból. Hogy fölkelthesd, menj be a palotának hetedik szobájába, hol egy aranyrácsos almáriomban,

-122-

gyémántokban egy varázsvesszőt találsz. Vedd azt magadhoz, keresd fel e kert kellőközepén álló cseremustfát, s a varázsvesszővel üsd meg háromszor annak az oldalát, majd meglátod, hogy egyszerre, mint valami varázslatra, hogy fölébrednek azok a kővé vált alakok.

Ugyis lett. - A világszép kalmár kisasszony bement a palota hetedik szobájába, megtalálta az aranyrácsos almáriomot, abban a gyémántokban levő varázsvesszőt, azt magához vette, fölkereste aztán a kert kellőközepén a cseremustfát s vele annak az oldalát háromszor megütötte.

-123-

Ime! az első ütésre megmozdultak a kővé vált alakok; a másodikra hangot adtak, s a harmadikra, mint valami mély álomból mindnyájan, de mindnyájan fölébredtek s ki-ki a maga dolgához látott, mintha csak tegnap feküdtek volna le a halálos terítőre, mintha csak tegnap aludtak volna el.

Mire a világszép kalmárkisasszony a tündöklő palotához vissza érkezett, már ekkor a tündérfiak és a tündérkisasszonyok elébe mentek s úgy fogadták őt mint királynéjokat.

De még ez nem volt elég, hanem a világszép kalmárkisasszonyt beleültették a szélhintóba, bevitték a fürdőszobába, hol gyémánttal, mint megannyi tükörrel kirakott szoba közepén aranykád állott, aranykádban pedig életbalsam. Ebben őt megfürdették, az aranytörűkőzővel megtörölték, sarkig érő aranyhaját kibontották, mindegyik szádra egy-egy igaz gyöngyöt húztak, aztán szépen felfodorították, két foncsikba fonták. Mikor ezzel is készen voltak, biborbarsonyba felöltöztették, az első székbe beültették és a tündérkoronával királynénak megkoronázták.

Mikor ezzel is készen voltak, hét világra szóló lakodalmat csaptak s jelen voltak mint vendégek: a nap, hold és a csillagok fényes tábor.

-124-

A nap sütött, a hold világított és a csillagok ragyogtak.

A feketébe, gyászba öltözött kis madárkák, piros haczukát kaptak, s oly víg notákat huztak, hogy még az is tánczolt, a ki nem akart, az is nevetett, a ki nem akart, ha mindjárt tulajdon édes apja feküdt volna is a terítőn.

A fűzek alá a vidék népsége számára hosszú asztalokat raktak ki, erre aranyabroszt vontak, az aranyabroszra ezüsttálat tettek és az ezüsttálban mindenféle jobbnál jobb, különbnél különb étkeket tálaltak fel.

Áldás hullt mindenfelé, mint a tavaszi harmat, mint a nyári lágymeleg eső s a népségnek olyan lett ez a sziget, mint a gyermeknek az anyja emléje.

Az öreg kalmárért, meg a feleségeért, meg a nagyobbik leányáért üveges-aranyos hintót küldtek, de csak az öreget, meg a feleségét hozták el, mert a nagyobbik leány tulajdon édes apját és szülő anyját elhagyta; boszorkánynak állt be s lett minden jónak ellensége, elrontója.

Az öreg kalmár, ha az egyik leányára, a kisebbikre nézett, nevetett az egyik szeme; ha a másik leányára, a nagyobbikra gondolt, könnyelábadt a másik szeme; egyszerre sirt is, nevetett is.

-125-

Igy lett az egyik leányból tündérkirályné, így lett a másik leányból vén boszorkány; így lett a elsőből ékes virágszál, így lett a másodikból virág helyett koró, vagyis kóroból kötött seprő, seprő ördögök kezében.

A LIDÉRCZ.

-126-

-127-

Hol volt, hol nem volt, elég az hozzá, volt egyszer egy vén asszony, ki boszorkány volt s ennek egy tizenhét éves leánya.

-128-

-129-

Vén volt már a boszorkány, vénebb az országútnál, öregebb a Sz. Gellért hegyénél, de nem volt vén - patvar vigye! - a tudománya. A vén asszonynak egyik lába a siron innen, a másik pedig a sirban, mely felé hét rét görnyedve ballagott; de mivel csak tipegett-tapogott, lassan ért el oda, de mégis elért.

De mielőtt elért volna, a meghalóágyán magához inté az árvát s azt mondja neki:

- Édes leányom, mondanék én neked valamit, kettő lesz belőle: tégy szert Lidérczre. Arra pedig szert tehetsz: hogyha tiszta fekete jérczét, de olyant, melynek mindene, a kis körmétől kezdve egész az orra hegyéig tiszta fekete legyen, még pedig olyan mint a csillagtalan éjfélnél, mint a fekete posztó, vagy még ennél is feketébb. Ha szert tettél ilyen fekete jérczére: ezt a ketreczből, melybe csupán csak egymagát rekeszd be, soha, de soha ki ne ereszd, hanem mindig be legyen csukva; hogy ahhoz kakas ne férhessen. Mikor ez a fekete jércze kakas nélkül az első tojását elhullatta, a jérczét azonnal öld meg, a husát pedig mindenestül, úgy a hogy van, ásd el.

-130-

Mikor ezt elvégezted, a fekete jércze tojását tedd a honod alá s hordozd azt ott kilencz napig szünetlenül.

Kilenczed napra a tojás kikel s kibujik belőle a Lidércz.

Ez a Lidércz csak olyan koszos, boglyas, kolonczos, kis, piczi csibécske lesz, melyet még a varjú se vinne el, de még a szarka se bántaná, hogy azt a ki meglátja, nem adna érte egy fületlen gombot.

De te mindezekkel mitse gondolj, hanem a Lidércz után láss.

Enni ugyan nem kér, de nem is eszik, hanem minden istenadta nap háromszor: reggel, délben és este, mint a hogy a polyabeli gyermekcsénél szokták, szép tiszta rongyocskát tégy alá.

Majd a Lidércz este lefekvés előtt megszólal ilyenképen:

- Mit kívánsz? mit kívánsz?

És te neked ekkor ez légyen szód és mondásod:

- Egy kád aranyat, egy kád ezüstöt és egy kád rézpénzt.

És a Lidércz ebbeli kívánságodat tüstént azon szempillantásban teljesíteni fogja.

Mikor a Lidércz ebbeli kívánságodat teljesíté, megrázkodik, legénynyé válik s azon éjszaka veled hál reggelig.

Reggel pedig ismét megrázkodik és újra, mint annak előtte, Lidércz lesz belőle.

Ha legény volnál: a Lidércz leány lenne; de mivel leány vagy, az legénynyé változik.

Három nap alatt megszabadulhatsz tőle; de tovább ne is tartsd magadnál, mert gyenge piros véred, mint a nadály, mint a piócza mind kisziná és te ekkor virág helyett kóróvá száradnál.

A Lidércztől megszabadulásnak két utja és módja van, még pedig: vagy eladod, vagy elveszted.

Eladhatod pedig, hogyha világos nappal 12 órától délutáni két óráig - mert közbe legyen mondva, a Lidércz napjában csak egyszer és pedig ekkor alszik - mondom, hogyha világos nappal tizenkét órától délutáni két óráig olyan zsákba teszed, mely telisded tele van kóczczal és e közé a feleközepe táján bepakolod.

De csak, mint mondtam, délben tizenkét órától délutáni 2 óráig adhatod el, mert a Lidércz aztán tüstént fölbredne s téged vérbe-fagyba hagyna.

És ha azt kérdik tőled, hogy mint adod, erre csak az legyen szód és mondásod:

- Egy kis pénzért, se többért, se kevesebbért.

Elvesztheted pedig: hogyha a Lidérczet, mikor alszik egy kóczgongyolába szépen bepakolod, aztán kiviszed az erdőre, ott egy nyirfa-tuskot keressz, melyet aztán kifursz és abba a lyukba beszegezed; de jól vigyázz arra, hogy a szeg szinte ugyanazon nyirfa tuskóból való legyen; különben onnan könnyen kijönne és téged ismét vérbe-fagyba hagyna.

A Lidércz aztán ebben a lyukban három nap, három éjszaka él, mely idő alatt szünetlenül, mint az anyátlan gyermek, egyre sír, egyre rí hangos zokogással.

Ha eladhatod, a ki megtalálja venni, az nem három napig, hanem három álló esztendeig birhatja és ez idő alatt el is adhatja ugyanazon az úton és módon, a mint te elattad.

De ez idő alatt azzal a bizonyossal, a ki majd megveszi, mindig vele hál és pedig: ha leány veszi meg: legényképeben; ha legény: leányképeben.

De jaj lesz annak, a ki harmadszor találja megvenni, a ki a harmadik gazdája lesz; mert aztán ha fölbred az alvásából, azt ízzé-porrá tépi, azzal azt teheti a mit akar, az már egészen az ördögé.

No jól van, ez abban maradt.

Itt meghal a vén boszorkány, kinek a lelke elszállt a gyehenna lángjai közé, hogy ott ezeresztendeig égjen, szabadulás nélkül, a bőreért pedig az ördögök jöttek el s azok vitték el a pokolba fújtatónak.

Az árva aztán magára maradt, mint az ég madara, mint a kinek se apja, se anyja nincsen, hanem úgy áll peczéren mint az újjam.

Itt a leány, a mint édes anyja a meghaló-ágyán meghagyta, vett egy tiszta fekete jérczét, még pedig olyant, mely a kis körmétől kezdve egész az orrahegyéig, mint a csillagatlan éjfél és mint a posztó, vagy még ennél is feketébb volt.

A leány aztán a fekete jérczét ketrecz alá tette és soha ki nem eresztette, hogy ahhoz kakas aranyért se férjen.

A fekete jércze aztán heted napra megtójt s a tojását a leány kilencz napig hordozta a hona alatt.

Kilenczed napra a tojás felpattant s kikelt belőle egy koszos, borzas, kolonczos kis csirke, mely nem volt nagyobb mintegy ökörszem, mintegy kis madár.

Ez a koszos, borzas és kolonczos csirke volt pedig a Lidércz.

Ő aztán a Lidérczet egy kis katulyába tette, alája pedig, mint a polyabeli gyermek alá, minden istenadta nap háromszor: reggel, délben és estve tiszta patyolat rongyot rakott.

A Lidércz egész istenadta nap semmit, de semmitsem evett, hanem mindig ott ült a katulyába a tiszta fehér patyolat rongyon.

-134-

Itt eljön az estve, el a lefekvés ideje.

A leány levettkőzik; lehuzza a lábáról karmazsin csizmáját, kibontja sarkig érő haját és hálóinget vesz magára.

A Lidércz csak nézi, csak nézi a leánynak szép piczi lábacsáját, hosszú selyemhaját, piros két almáját, szép két cziczi-dombját és ekkor megszólalt, vékony hangon mint az üvegcsengetyű ilyenképen:

- Mit kívánsz? mit kívánsz?

- Három kád pénzt, felelt a leány, az egyikben legyen vert-arany, a másikban vert-ezüst és a harmadikban rézpénz.

Itt lelkem teremtette a Lidércz megrázkódik s mint ezüstoffüst, mint aranypara, mint égő köd eltűnt a szobából, kibujt a kulcslyukon és kiszállt a kéményen.

A Lidércz aztán alig volt oda egy-nehány perczig; csak addig sem, míg az ember kettőt pillant s már ekkor ott állt a leány előtt legényképen.

De már ekkor a három kád pénz is a kis kamrában állott; az egyikben volt vert-arany, a másikban vert-ezüst, a harmadikban pedig rézpénz.

A Lidércz aztán az ágyra feküdt, a leány mellé bujt s kivilágos kiviradtig vele hált.

A szép leány aztán reggelre kelve olyan sárga lett mint a kikirics, olyan sápadt mint a halott és olyan fehér mint a fehér-liliom.

-135-

Fehér-liliom!? az ám! de olyan fehér-liliom, melynek az élte gyökerén féreg rág.

Az ő féрге volt pedig a Lidércz.

Reggel aztán a Lidércz ismét olyan kóczos, boglyas és kolonczos csirke lett, mint annak előtte volt, hogy azt, a ki látta volna, azt mondta volna, hogy az nem ér egy ütöt, nem egy fapetákokot.

A szegény leány aztán alig várta, hogy a Lidércz 12 órakor elaludjék s hogy elaludt, tüstént felszaladt a padlásra, hozott le onnan egy kötény kóczot, azt zsákra rakta és a Lidérczet belepakolta.

Mikor a leány mindezekkel készen volt, szaladt a vásárra, hogy a Lidérczet majd eladja.

De mikorrára kiért a vásárba, az óra ép' kettőt ütött, a Lidércz fölébredt s így nem adhatta el.

Haza viszi nagy sírva-ríva, hogy már a Lidércz megint vele hál, hogy az újra, mint a nadály, kiszíja szép piros vérét.

Ugyis lett. - Mert mikor eljött az estve, el a lefekvés ideje, a szép leány feküdni készült. Mondom, hogy feküdni készült, megágyaz, megveti az ágját, lehuzza a lábáról karmazsin csizmáját, kibontja sarkig érő selyemhaját és hálóinget vesz magára.

A Lidércz csak nézi, csak nézi a leánynak szép piczi lábacsáját, hófehér lábszárát, sarkig érő selyemhaját, piros két almáját, szép két cziczi-dombját és ekkor vékony hangon mint az üvegcsengő megszólalt ilyenképen:

-136-

- Mit kívánsz? mit kívánsz?

- Három kád pénzt, felelt a leány, az egyikben legyen vert-arany, a másikban vert-ezüst és a harmadikban rézpénz.

Itt lelkem teremtette! a Lidércz ismét megrázkódik s mint ezüstoffüst, mint aranypara, mint gyémántköd eltűnt a szobából; kibujt a kulcslyukon s kiszállt a kéményen.

De a Lidércz alig volt oda annyi ideig, míg az ember kettőt pillant, míg egy Miatyánkot elmondhat, s ott állt a leány előtt legényképen.

A három kád pénz pedig már ekkor a kamrában állott; az egyikben volt vert-arany, a másikban vert-ezüst és a harmadikban rézpénz.

A Lidércz aztán a leány mellé az ágyra feküdt s kivilágos kiviradtig vele hált.

A szép leány reggelre kelve olyan sápadt lett, mint a ki már a terítőn fekszik kinyújtóztatva, mint a kit most vesznek ki a sírból, mint a kettétört virág, mely mindig halványabb halványabb lesz, míg utóljára csaknem a halál halványsága fogja el.

De volt pénz elég; egész dögével!

-137-

Reggel aztán a Lidércz ismét olyan kóczos, boglyas és kolonczos csirke lett, mint annak előtte

volt, hogy azt még a szarka se vitte volna el, még az is ott hagyta volna, a hol találta, hogy azt a ki látta volna, azt mondta volna, hogy ez az idéetlen csirke nem ér egy fületlen gombot, nem egy kurjantást.

A szegény leány aztán másnap alig várta, hogy a Lidércz a szokott időben, világos délben tizenkét órakor elaludjék és hogy elaludt, tüstént felszaladt a padlásra, honnan egy kötény kocgot hozott le, azt zsákra rakta, a Lidérczet belepakolta.

Mikor a leány mindezekkel készen volt, lóhalálában rohant a vásárra, hogy majd eladja a Lidérczet.

De a leány mikorrára kiért a vásárba, az óra ép' kettőt ütött, ép' délutáni két óra volt, a Lidércz pedig fölébredt és ezért nem adhatta el.

A leány aztán a Lidérczet haza viszi nagy sírva-ríva, hogy az már megint vele hál, hogy az már újra, mint a nadály, kiszíja szép piros vérét.

Ugyis lett. - Mert mikor eljött az estve, el a lefekvés ideje, a leány feküdni készült.

Hogy feküdni készült, az ágyat elbontotta, megvetette; de ekkor azt gondolta, hogy saját halálos ágyát veti meg, hogy nemis az ágyba, hanem a terítőre, a deszkára fekszik. És jobb is szeretett volna ott azon a deszkán kiterítve feküdni, mint azon a vetett ágyon!

-138-

De volt neki sok pénze! De mit ért az neki, ha mindjárt egy pinczével lett volna is, ha az ő szívének abban nem volt semmi gyönyörúsége, semmi öröme, hanem azt úgy nézte, úgy tekintette, melyért lelkét-testét az ördögnek eladta.

Azért le se akart feküdni, hanem csak az ágyszélén virasztani át azt a tengernyi éjszakát, mint a kinek halottja van, kit reggel, délben és estve mindig sirathat.

Neki is volt halottja, kit reggel, délben és estve mindig sirathatott és az volt: szép fehér lelke, kit az ördögnek pénzért adott el.

Ezért egészen a bubánatnak adta magát, mely rászállt s mint valami fekete lepedő, egészen beterítette, egészen beborította.

De a leány mégis csak lefeküdt; levetette karmazsin csizmáját, kibontotta sarkig érő selyemhaját és inget vett magára. A hajába fekete pántlikát font be.

A Lidércz csak nézi, csak nézi a leánynak gyenge fehér lábát, sarkig érő selyemhaját, piros két almáját, két szép cziczi-dombját s aztán vékony hangon, mint az üvegcsengő, megszólalt illetéknépen:

- Mit kívánsz? mit kívánsz?

- Sz...ebadta! - követem alásan - felelt a leány.

-139-

Itt lelkem teremtette! a Lidércz újra megrázkódik s mint ezüsthüst, mint arany pára, mint gyémántköd eltűnt a szobából; kibujt a kulcslyukon és kiszállt a kéményen.

De a Lidércz alig volt oda annyi ideig, míg az ember kettőt pillant s már ekkor ott állt a leány előtt legényképében.

A szegény leány házát - követem alásan - izével egészen környös körül hordta, még pedig annyira, hogy még az ajtót se lehetett volna kinyitni.

A Lidércz aztán a leány mellé az ágyra feküdt s vele hált egész kivilágos kiviradtig.

A szép leány reggelre kelve olyan halvány lett mint a letört, színe hagyott buzavirág, olyan sárga mint a kikircs, mint a kiben lélek se lett volna, hanem csak hálni járt volna bele.

Reggel aztán a Lidércz ismét olyan kóczos, boglyas és kolonczos csirke lett mint annakelőtte volt, hogy azt a ki látta volna, azt mondta volna, ez a pípés csirke nem ér egy ütöt taplót, nem egy fadrombot, hogy azt még a madár se vitte volna el, hanem még az is otthagya volna a hol találta.

A szegény leány aztán többet ki sem ment a szobából, hanem mindig egyre sírt-rít, hullt a könye mint a záporosó; ugyannyira, hogy az nap még tiszta rongyot sem tett a Lidércz alá, melyért az a leányt előfogta s úgy megverte mint a kétfenekű dobot.

-140-

Itt elkövetkezik az estve, el a lefekvés ideje, a leány ezért megvetette az ágyát s levetkőzött; levetette szép piros csizmáját, kibontotta sarkig érő selyemhaját s inget vett magára.

A Lidércz csak nézi, csak nézi a leánynak gyenge fehér lábát, hófehér lábszárát, sarkig érő selyemhaját, piros két almáját, szép két cziczi-dombját s mikor jóllakott a nézéssel, vékony hangon, mint az üvegcsengő, megszólalt illetéknépen:

- Mit kívánsz? mit kívánsz?

A leány nem szólt semmit.

- Mit kívánsz? mit kívánsz? ismétlé a Lidércz.

A leány nem szólt semmit.

- Mit kívánsz? mit kívánsz?

A leány újra nem szólt semmit s mikor harmadszor sem szólt, felugrik a Lidércz nagy mérgesen, neki esik a leánynak, sarkig érő selyemhaját a kezére tekerte s kiséperte vele a ház földjét. Hosszú selyemhaja, mint valami selyemborona, mint valami selyemseprő az egész szobát tisztára kiséperte. Aztán a Lidércz elkezdett vele labdázni; felhajította a padlásig, meg a földhöz verte, újra felhajította, meg a földhöz verte; tizenkétszer felhajította, tizenkétszer verte a földhöz, de csinálhatott már azzal akármit, akár fejszefokával is verhette, mert az többé mit sem érzett, mert annak már semmije sem fájt, mert az már meg volt halva.

-141-

Mikor már a Lidércz a leányt holtig verte, mikor már agyonütötte, felkapta mint valami szalmaszálat s meg sem állt vele a pokolig; de csak a testét, de csak a bőrét vihette el magával, mert a lelke már ugyanis az ördögöké volt, mert az már ugyanis a gyehenna lángjai közt égett-
elégetlenül; mert fekete galambképében, mint a kilótt nyíl elszállt oda, honnan csak 1000 esztendő múlva, mint fehér galamb kerülhet ki s ekkor az igazak hazájában leszen az ő lakása, hol aztán az nagy tisztességben él.

-142-

-143-

PRÜCSÖK JÁNOS.

-144-

-145-

Volt egyszer a világon két mester ember. Levén az egyik becsületes csizmadia, a másik pedig vargamester. Egy fedél alatt laktak az istenadták, mégis mindenben különböztek egymástól, csak egyben egyeztek meg: - a szegénységben; mindkettőnek lapos volt az erszénye, beleütött az istennyila!

Egyszer azt találja mondani a csizmadia a vargának:

- Hej, koma! mondanék én egyet, kettő lesz belőle: tegyünk szert pénzmagra!

- Csak az itt a bökkenő, felelt a varga, hogy én azt a mesterséget egyáltalán nem értem, de még az apám se értette; mert a hogy jött a világra, úgy ment vissza, csupán két csizmadiatallérja volt, azt is nekem hagyta.

- Ej, dehogy nem értjük! válaszolt a csizmadia, olyan gondolatom támadt mint a peták! Ugy-e, van a birónak jó öt lova?

- De van ám!

-146-

- No, ha van, azokat majd szépen elcsenjük s te komám kiviszed az erdőbe, ide meg ide, én pedig azalatt látogatóba megyek a kigyelméhez, majd el panaszolja ő nekem az egész dolog sorát rendjét, majd mondja ő nekem: hogy ennyit meg ennyit adnék annak az embernek, a ki ugy szépszerével előadná a lovaimat, - én pedig állok elébe s mindazokra szóm és mondásom ez lesz: van nekem egy mágyiás könyvem, melyből e széles világon történt minden dolgok kilehet olvasni: tán biróuram lovairól is szól az irás.

Ugyis lett. - Ellopták a biró öt lovát; a varga kivitte azokat a megnevezett helyre, a csizmadia pedig a mágyiás könyvet zsebre tevén, elballagott másnap a kárvallott biróhoz.

- Adjon isten jó napot, biró komám uram!

- Fogadj isten komám uram!

- Azt hallottam, hogy valami nagy szerencsétlenség érte komám uramat?

- Hej, ne is említse Prücsök uram! ellopták az öt lovamat!... szegény párák, milyen áldott jószágok voltak!... tudom azoknak sem lesz többet olyan gazdájok mint én voltam!... szegény párák!... szegény párák!...

- Azt valami gazember cselekedte!

- Igazság szól ki Prücsök uramból, becsületes ember hogy is tette volna?!... szegény áldott párák! Biz eliheti kigyelmed, hogy annak, a ki előadná, nem sajnálnék tőle 300 forintot.

-147-

- Kétszer se mondja biró uram, mert szaván fogom; tegnap találtam egy mágyiás könyvet, ebben minden e széles világon történt dolgok meg vannak írva: hátha a kelmed lovairól is szól az irás, hátha nem alszik az ördög?!

- Hiszen ha szólna, kelmedtől sem sajnálnám a háromszáz forintot, akár előre is kifizetném.

- Nem kell nekem előre, felelt a csizmadia, majd csak akkor, ha előlesznek a lovak.

Ezzel kiveszi Prücsök János a köpönyege zsebéből a mágyiás könyvet, felnyitja s elkezd belőle handrikálni illetéknépen: ha a szálason lemegyünk, a fenéken fel, nagy hegy alatt kis dombon egy sugár cserfához van kötve mind az öt lova kigyelmednek. Ez van szórul szóra ákom-bákom betűkkel a mágyiás könyvben megírva, a ki nem hiszi, im olvassa, - de szerencsére senki sem tudott olvasni. - Elhitték.

Itt kimegyen az erdőre egy sereg ember botokkal, baltákkal, vasvillával fölfegyverkezve, hol is

a mondott s nevezett helyen már messziről meglátják a biró öt lovát egy sugár cserfához kötve, mellette pedig egy bujnyik kinézésű ember tartotta a kötőfékeket; ez pedig nem volt senki egyéb mint a varga.

-148-

Még messziről rá kiabálnak: megállj gazember... megállj hunczut... ilyen, amolyan lókötője!...

No, persze a zsványképébe felöltözött vargának is volt annyi esze hogy megállott: azért illa foré, nád a kert!... persze ezeknek is volt annyi eszök, hogy nem vették üzöbe a vargát, csakhogy a lovak megvannak!

Itt nagy hírrel haza vezették a lovakat, Prücsök Jánosnak pedig kifizették a háromszáz forintot, még rádásul meg is köszönték.

Itt hire futamodik Prücsök Jánosnak, hogy itt meg itt ebben a faluban lakik egy híres jós, ki a sátánnal czimborál, a hazajáró lelkekkel szövetkezik, a kopogó szellemekkel pedig ép' barátságot kötött s ezek szereztek neki egy olyan mágyiás könyvet, hogy abban minden, de minden a széles világon történt dolgok ákom-bákom betűkkel be vannak írva; - úgyannyira elterjedt a híre, hogy magának a királynak fülébe is eljutott, pedig ép' ekkor veszett el a királynének legkedvesebb aranyjeggyűrűje, pedig ez napságtól fogva a királynének se' étele, se' itala, hanem egyre sír-rí s naponta három kendőt is száritgatnak utána, hogy szinte beteg bele.

A királynak se' kellett több, hogy meghallotta az ország-világra szóló jóst, üveges aranyos hintót - elől kocsis, hátul huszár - parádésan küldött érte.

-149-

Megáll Prücsök János háza előtt az aranyos hintó, s a huszár jelenti alásan hogy mi járatba van. Váltig szabadkozott Prücsök János, gondolván hogy most rákerül az ebharminczadjára, hogy neki ilyen meg ilyen sok váltómunkája van... hogy ő nem mehet... hogy elvesztette a mágyiás könyvet, e nélkül pedig oda minden tudománya; de mind ez nem használt semmit, mert hogyha a híres Prücsök János nélkül visszamernek tért a rezidenciába, fejök vesztese alatt volt kiadva a parancsolat. Mit volt, mit tenni, vagy akart vagy nem, elvitték Prücsök János uramat, ki keserves könyhullatások között vált meg kedves élete párjától és kedves komájától, s még a testamentomát is megírta, hogy már neki így lesz vége, úgy lesz vége.

Mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen, hetednapra elértek a rezidenciába s bevezették Prücsök Jánost a király elébe. Szegény Prücsök Jánosnak vagy volt melege, vagy nem, de most az egyszer saját véres verejtékében fürdött meg, annyira folyt róla az izadtság. De mégis a mennyire, annyira vigyázott magára s három napot kért a királytól gondolkozásra. A király megadta neki a három napot, meg ha még harminczháromat kért volna is, csakhogy aztán a gyűrű meg legyen.

Itt Prücsök János soha világ éltében nem volt oly nagy úr, mint most; bevezették a fehér szobába, de jobb szeretett volna ő otthon a tőke mellett ülni, mint azon a bársony széken, aranyos kanapén, - mert egészen a búbanatnak adta magát, úgyannyira hogy se' étele, se' itala, s hármat is rántott a nadrágszíján, de az mégis bő volt.

-150-

Közbe légyen mondva, a királyné legkedvesebb jeggyűrűjét hárman lopták el: az inas, a kukta meg a szakács.

Itt elkövetkezik a dél is; Prücsök még mindegyre búsul, azt sem tudja, hogy hányadán van az idő, pedig már felterítették a puszpángfa asztalra az aranyabroszt, aranyabroszra czintányért tettek, mellé ezüstkanalat, négyágú villát és szarvasnyelű kést, - de mondom, jobb szeretett volna ő otthon abból a négy krajczáros cseréptányérból fakanállal bablevest enni mint ezt a parádét.

Beviszik az első tál ételt s ez volt a fekete leves. Ép az az inas vitte be, a ki részes volt az aranygyűrű ellopásában.

Prücsök János föltette magában, hogy megszámlálja az ételeket, - azért mikor az inas letette a fekete levest a puszpángfa asztalra, azt találja mondani az ételnek: itt jön már az első.

Az inas se' holt, se' eleven nem volt; azt gondolta, hogy neki mondja, hogy itt jön már az első, a ki a gyűrűlopásban részes volt; - de mégis valahogy mint a részeg kiténferedett a szobából.

-151-

Alig ér ki az inas a szobából, alig nyitja be a konyha ajtaját, már ketten is kérdik, a kukta meg a szakács, hogy mit mondott a híres jós.

- Jaj, ne is kérdezzétek, végünk van, már tudja, de hogy is ne tudná mikor jós, hogy mi hárman loptuk el a királyné legkedvesebb aranyjeggyűrűjét!

- De nem azt mondom én, mondja a kukta, hanem azt: eredj be te szakács, hát neked mit mond?

Bemegy a szakács, beviszi a második tál ételt s leteszi a puszpángfa asztalon levő aranyabroszra.

- Itt jön már a második, mondja Prücsök János az ételnek, a szakács pedig azt gondolta, hogy neki mondja, se holt se eleven nem volt, csak mint a részeg kitántorgott a fehér szobából.

Alig ér ki a szakács a fehér szobából, alig huzta be a lábát a konyha küszöbjén s tette be az ajtót maga után, midőn ketten is kérdezték egyszerre: mit mondott?

- Jaj ne is kérdezzétek, azt mondta mit neked mondott, itt jön már a második.

- De nem azt mondom én, felelt az inas, hanem azt: eredj be te kukta, hát neked mit mond?

Bemegyén a kukta a fehér szobába s leakarja tenni a harmadik tál ételt a puszpángfa asztalon levő aranyabroszra, midőn megszólal Prücsök illetéknépen:

-152-

- Itt jön már a harmadik.

A kukta se' holt se' eleven nem volt, kiejtette a czintányért a kezéből s térdre esett Prücsök János előtt.

- Kegyelem, grácia! mink loptuk el a királyné legkedvesebb aranyjeggyűrűjét, én, meg az inas, meg a szakács.

Az inas meg a szakács ott füleltek a kulcslyuknál s mikor látták, hogy a kukta mindent bevallott, ők is berohantak a fehér szobába, letérdepeltek Prücsök előtt s kegyelmet, gráciát kértek a fejükre; - - de előbb a királyné legkedvesebb aranyjeggyűrűjét letették a puszpángfa asztalra.

Végre megszólalt a szakács mint a ki köztük legidősb volt s így legtöbb esze is volt, illetéknépen:

- Ha jós úr szépszerével úgy eltudja simítani a dolgot, hogy az egészből semmi se' légyen: itt van parolás tenyerem, hogy azonnal lefizetek háromszáz forintot.

- Én is adok, én is adok háromszáz forintot, mondják ketten is egyszerre, az inas meg a szakács.

Prücsök János pedig majd kibujt a bőréből örömeiben; elfogadta az ajánlatot s előre fel is vette a 900 forintot.

-153-

Mikor Prücsök János a pénzt zsebre tette, hozatott a kuktával egy fehér czipót, lisztet és vizet. Ezeket aztán ő összekeverte s a királyné legkedvesebb aranyjeggyűrűjét beledagasztotta. Az ablak alatt ép' ott legelészett egy nyáj pulyka, kapja a lelket, lehajítja közéjük a tésztát s benne a királyné legkedvesebb aranyjeggyűrűjét, - hát látja, hogy azt a legnagyobb kanpulyka kapta fel.

Most bezzeg hívást se várt Prücsök János, hanem egyenesen berontott a királyhoz.

- No felséges uram, tudom már hogy hol van a királyné legkedvesebb aranyjeggyűrűje!

- Ugyan úgy-e?... hát hol van?

- Hát ezelőtt mintegy két héttel, a mikor a királyné imádkozni ment a rezidencia udvarán keresztül, akkor vesztette el legkedvesebb aranyjeggyűrűjét s felségednek egy állatja nyelte el: azért ha nem sajnálja felséged attól az állattól megvállását, még most is ott van a zúzójában.

- Ha csak egy zúzás állat s melyik légyen az?

- Az a nagy kanpulyka, mely a nyáját vezérli az udvaron.

- Ha csak egy kanpulyka!... Hej, pulykák legfőbb pásztora állj elő!

-154-

Előáll a pulykák legfőbb pásztora s a király kiadja neki a parancsolatot: hogy a legnagyobb kanpulykát meg kell fogni, a fejét tókéra tenni, éles baltával levágni s aztán a zuzóját szépen kivenni, czintányérra téve behozni.

Megfogják a legnagyobb kanpulykát, fejét a tókéra teszik s elvágták az éles baltával, a zuzóját pedig szépen kivették, czintányérra tették s úgy vitték be a király elébe.

Prücsök János pedig a kanpulyka zuzóját csillagos bicskájával kétfelé hasította s ime! kigurult belőle a király lábaihoz a királyné legkedvesebb aranyjeggyűrűje.

Felkapja a király az aranygyűrűt s egyenesen beszaladt a feleségéhez, ki a jeggyűrű utáni bujában betegen feküdt s tizenkét szobaleányával együtt éjjel-nappal síratta keserves könyhullatásokkal.

A királyné alighogy megpillantotta legkedvesebb aranyjeggyűrűjét: azonnal jobban lett; kiderült szomorú orczája s tündökölt mint az a fényes nap az égen.

Prücsök Jánost pedig az asztalhoz ültették, még pedig az első székbe s megvendégelték úgy, hogy míg él sem felejtí el.

Mikor ez a nagy vendégség is meg volt, három zsák pénzt mértek ki a számára s úgy küldték vissza a maga falujába. Magát pedig üveges-aranyos hintóba ültették, melyet hat seregélyszőrű paripa vontatott, bent pedig a hintóban Prücsök János oldala mellett ült az ország király tanácsosa.

-155-

Mentek, mendégéltek hetedhét ország ellen s már egy jó darabot magok után hagytak, mikor eszébe jut az ország-király tanácsosának, hogy meg kellene tréfálni ezt a híres jóst, hogy valjon olyan nagy-e a tudománya mint a milyennek országvilág híreszteli?

Azért leszállott az aranyos-üveges hintóból s ép' a szemügyébe akadt egy prücsök, melyet aztán fölvelt s a markába szorított.

Mikor aztán visszaült az aranyos-üveges hintóba, azt kérdi a híres jóstól:

- No jós uram, ha oly híres ember kelmed, hát mondja meg, hogy mi van az én markomban?

Prücsök János csak gondolkozik, csak gondolkozik, de sehogy sem jőhetett a nyíjtára, hogy valjon mi lehet az ország-király tanácsosa markában, egyszer csak felkiált:

- No, te Prücsök vagy most kínban!

- Kitalálta kigyelmed, felelt az ország-király tanácsosa, csakugyan prücsök.

Ezzel kinyitván markát, a szegény prücsök kiugrott a tarlóra.

-156-

Igy szabadult meg Prücsök János, így nem vallott szégyent!

Végre elértek abba a faluba, a hol Prücsök János lakott s leszállították az aranyos-üveges hintóból. Ő aztán bement a házába, az ország-király tanácsosa pedig vissza a rezidenciába.

Igy lett Prücsök Jánosból gazdag ember; de azért a komájáról sem feledkezett meg, mert a három zsák pénzt kétfelé mérték; feleközepét kapta a varga, feleközepét a csizmadia.

Hítták Prücsök Jánost még azután is számtalan sok helyre, de volt esze nem menni, ha mingyárt a római pápa hivatta volna is, pedig az már csak nagy úr! mindenkinek csak azt felelte: hogy a királynál jártában elvesztette a mágyiás könyvet s vele együtt elveszett a tudománya is, a hol pedig nincs, ott ne keress!!

PATKÓS KÖRMÖNDINÉ.

-157-

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer kovácsné, ki boszorkány volt.

Ezt az asszony úgy hiták, hogy patkós Körmöndiné.

Mondom, hogy boszorkány volt az asszony, sok állt hatalmában; azért ő kigyelmét szerették, meg nem is; azért félték is tőle, mint az égető tűztől, meg nem is.

Ha ez az asszony valakire megharagudott, azt úgy meg tudta verni a szemével, hogy a keze-lába összezsugorodott; azt úgy meg tudta kötni a szemével, hogy rajta kívül egy teremtett lélek, senki, de senkisé is tudta kioldozni, csupáncsak Körmöndiné asszony.

Ha a leány szerelmes lett valakiben és ha az őt nem szerette, csak Körmöndiné asszonyomhoz kellett menni. Az aztán adott a leánynak olyan szert, hogy a legény mindig ő utána járt, mindig csak azt az egyet szerette.

-160-

Ha valakinek a tehene véres tejet adott, csak Körmöndiné asszonyomhoz kellett menni; az adott annak a bizonyosnak olyan szert, melylyel a tehenet köröskörül kellett füstölni, hogy attól a fejős tehén nem adott többet vérest.

Ha valaki haragban volt valakivel, csak Körmöndiné asszonyomhoz kellett menni, az annak a bizonyosnak a haragosát úgy megrontotta, hogy egész életében nyavalyás lett. Pedig csak egy csupor főzeléket adott neki, de volt abban a kerek föld alatt minden, de minden: bab, borsó, lencse, kása, kukoricza, búza, árpa és dara; pedig csak ezt a főzeléket kellett annak a bizonyosnak a háza előtt hosszában elhinteni, és ha az a bizonyos átment rajta, annak a testén minden, de minden: bab, borsó, lencse, kása, kukoricza, búza, árpa és dara, mint a veres patics, kiütött.

Itt a boszorkány éjnek idején fölkel az ura mellől, ki mellé aztán egy seprőt fektetett és az, ha mindjárt tüzes taplót tettek volna is a fülébe, ha mindjárt ezer dobot is ütöttek volna meg az ágya előtt, föl nem ébredt volna, hanem aludt mint a tők, mint a juhászbunda.

Mondom hogy fölkel az asszony, kezébe veszen egy kötőféket, melylyel a kovácslegényt háromszor főbe ütötte.

Itt lelke teremtette! a kovácslegény leugrik az ágyról, négykézláb áll, megrázkódik s tüstént lóvá vált.

-161-

Aztán a boszorkány a fejébe húzza a kötőféket, csontnyerget tesz rá, egy hányt-vetett ócska bundadarab volt a nyeregtakaró s ráül a lóra, mondván:

- Hipp-hopp, ott legyek, a hol akarok!

Azzal a ló szaladásnak eredt, kibújt az ajtóhasadékon, ki a kéményen s megsem állt, míg a Sz. Gellért hegyre nem ért, hol már ekkor egész boszorkány sereg volt együtt. Kik aztán elkezdettek táncolni, danolni, majd az ivás-evéshez láttak s csaptak ott olyan dáridot, hogy egy kis lakzival ért fel. Mikor aztán jól ettek-ittak, újra a tánczhoz, dalláshoz fogtak.

Mikor a boszorkányok legjavában tánczoltak, egyszer egy hosszú ember jött le a hegyről, s kiválasztott közülök egyet, kivel aztán vele hált, és annak a bizonyos boszorkánynak egy kis-pénzt adott.

A boszorkányok itt tánczoltak mindaddig, míg a kakas nem kukurikult; de a legelső kakasszóra

tüstént, mintha kettévágták volna, abba hagyták a mulatságot s ki-ki a maga lován hazaparıpázott.

Mikor a szegény kovácslegény hajnalban föl akar kelni, csak ekkor vette észre, hogy olyan fáradt, hogy még a kezét is alig bírja fölemelni, mintha egész istenadta éjszaka nem aludt, nem pihent volna, hanem mindig a vasat verte volna vagy félmázsás pörölylvel.

-162-

No ez abban maradt, de a kovácslegény másnap, harmadnap, negyednap is, mikor föl akart kelni az ágyból, mindig oly fáradtnak érezte magát, hogy a kezét is alig bírta fölemelni.

De, hogyis ne! mikor az az istentelen vén banya – hogy a patvar vigye el! – minden istenadta éjszaka megnyergelte és rajta a Sz. Gellért hegyre s onnan meg vissza parıpázott.

Itt a kovácslegény egyre száradt, egyre száradt, míg utoljára úgy elszáradt mint a seprő.

Volt ennek a kovácslegénynek egy cimborája, ki obsitos katona volt.

Ennek az obsitos katonának szemébe tűnt, hogy az ő kenyeres pajtása egyre szárad, egyre fonyad mint a férges oltvány.

Az obsitos katona végre nem állhatta meg szó nélkül, ezért kérdőre vonta a pajtását, mondván:

- Te Pista! – mert így hıták a kovácslegényt – mi dolog az, hogy te a magad porczióját megeszed, mégis az nem fog rajtad, hanem egyre száradsz; csak a bőrod, csak a csontod?

- Nem tudom én barátom, hogy mi a bajom, felelt a kovácslegény, de mikor reggelre fölbredek, mikor föl akarok kelni, olyan fáradt vagyok, hogy majd visszaesem az ágyba s egész testem a földfelé húz, mintha három mázsa vas volna a nyakamba akasztva!?

-163-

- No, ha nem tudod hogy mi a bajod, majd mindjárt megtudjuk, csak egy kis ólmot keress, majd öntést csinállok.

Keres a kovácslegény ólmot, az obsitos pedig azt vaskanálba tette s a tűzre tartotta. Mikor aztán az ólom megolvadt, azt egy vedervízbe belezúditotta.

Aztán az obsitos a vödörvízből kivette az öntést, hát, uramfia! az öntés lovat ábrázolt; még a füle-farka, de még a négylába is megvolt.

- No Pista! tudom már hogy mi a bajod?!

- Micsoda? kérdi a kovácslegény.

- Jaj, ne is kérdezted! téged minden istenadta éjszaka a boszorkányok megnyergelnek és rajtad, mint valami lovon, elparıpáznak.

- Igazán?!

- De igazán ám! olyan igaz az, minthogy az a fényes nap süt az égen! Nézd, látod-e ezt az öntést?

- Látom.

- No ha látod, nézd itt van a farka, itt a feje, csak ajaka nincsen, itt a négy lába; egészen lóforma.

- A biz az.

- De most Pista, folytatá beszédét az obsitos, az itt a kérdés, hogy kicsoda nyergel meg téged; azt volna ám jó megtudni! Azt pedig csak úgy tudhatjuk meg, ha rostát forgatunk: ezért hozd be a rostát, meg egy kis ollót. A többi aztán az én dolgom!

-164-

A kovácslegény behozza a rostát, meg a kis ollót, s odadja az obsitosnak, ki aztán kétfelé nyitotta a kis ollót s úgy szúrta a rostába.

Mikor ezzel is készen volt, a rostát a kis ollónál fogva, úgy tette a Pista, meg az ő nevetlen-ujja körme-hegyére, hogy azokon a rosta tetszése szerint szabadon froghatott.

Az obsitos aztán mormogott magában valamit, de hogy mit mit nem, azt egész bizonyossággal nem tudom, elég az hozzá, hogy aztán fen szóval kérdezte a rostát illetéknépen:

- Sz. Péter! Sz. Pál! ki nyergelte meg a mi Pistánkat; a Bogosné asszonyom-e vagy más?

A rosta nem fordult meg, bár az obsitos háromszor ismételte a maga mondókáját.

- Sz. Péter! Sz. Pál! ki nyergelte meg a mi Pistánkat; a Csókásné asszonyom-e – mert így hıták a faluban egy vén asszonyt – vagy más?

A rosta most sem fordult meg, bár az obsitos ennél is háromszor ismételte a maga mondókáját.

- Sz. Péter! Sz. Pál! ki nyergelte meg a mi Pistánkat; Körmöndi asszonyom-e vagy más?

Ime! a rosta a nélkül, hogy valaki csak egy kisujjal is ért volna hozzá, magától el kezd frogni és megfordult háromszor.

- No Pista, szólt az obsitos, a gazdasszonyod nyergelt meg, azt a k...teremtését; de tudom, hogy megkeserüli, hiszem azt az egyet! Azért máma nálad hálok; én fekszem kívül, te pedig belől.

-165-

A többi aztán az én dolgom.

Ezermester volt Körmőndiné asszonyom, de az obsitos sem volt kevesebb egy hajszállal sem; mert, hogy eljött az este, el a lefekvés ideje, az obsitos lefeküdt a kovácslegény helyére. – Itt, úgy tizenegy órafelé jön a kovácsné, hozta a kötőféket, hogy már a kovácslegénynek így veri úgy veri háromszor a fejéhez, de az obsitos, mikor a boszorkány a fejéhez akarta verni a kötőféket, az a karjával háromszor vágta vissza.

Ime! a boszorkány négykézláb leesik a földre, lónak válik, csak az ajaka, csak a lókörmé hibázott.

Az obsitos aztán ízibe leugrik az ágyról, a boszorkány fejébe húzta a kötőféket, csontnyerget tesz rá – egy hányt-vetett ocska bundadarab volt a nyeregtakaró – s felül a nyeregbe.

Aztán az obsitos sarkantyúba kapja a lovat, mely kibujván a kulcslyukon, ki a kéményen, háromszor kerülték meg a falut.

Mikor háromszor megkerülték a falut, az obsitos megáll a kovácsháza előtt, bekiált az ablakon, hogy keljen föl a mester, mert neki ilyen sietős, olyan sietős utja van, pedig a lovának mind a négy lábáról leesett a patkó.

-166-

Mit volt mit tenni a kovácsnak, éjnek idején fölkelt az ágyából, kiment a műhelybe és a lovat meg akarta patkolni.

Itt a kovács hozza az izzó tüzes patkót, fölemeli a ló lábát, hát látja, hogy nincs a lónak körme, hanem a helyett olyan kezeje van mint embernek.

A kovács ijedtében imhogy sóbálványnya nem változott, annyira megijedt, a ló pedig csakugy reszketett, csakugy remegett egész testében, de se nem moczcant, se nem nyerített, hanem állt egy helyben, mintha a földből nőtt volna ki, majd hátra nézett nagy keservesen, hát a kovács csak ekkor látta, hogy a lónak még az ajaka is hiányzik.

Az obsitos aztán ráfordul erős kegyetlenül a kovácsra, hogy a lovat tüstént patkolja meg, mert pecsés levelet, az ország levelét viszi, különben lesz ne mulass!

Mit volt mit tenni a kovácsnak, kénytelen-kelletlen megpatkolta a lovat, de az se nem rugott, se nem mozdult, hanem állt egy helyben, mintha a lába a földből nőtt volna ki.

Az obsitos aztán megfizetett a patkolásért s elnyargalt, a kovács pedig lefeküdt.

Itt lelke teremtette mi kerül a dologból, mi nem, a kovácsné, mint ha beteg lett volna, másnap nem kelt föl az ágyból, hanem a kezét-lábát összehúzta s úgy feküdt az ágyban.

-167-

A kovács aztán odament a beteghez s kérdi tőle, szót szólván:

– Mi a bajod édes feleségem?

De az asszony egy árva szó nem sok, de még annyit sem szólt, hanem ott feküdt az ágyban mint egy darab fa; kezét-lábát összehúzta.

– Ugyan édes feleségem, szólt a kovács, mért nem nyújtod ki a lábad? mért húzod úgy össze magad mint a szegény ember malacza.

De az asszony egy árva szó nem sok, de még annyit sem szólt, hanem ott feküdt az ágyban mint egy darab fa; kezét-lábát összehúzta.

– Ugyan édes feleségem, szólt újra a kovács, mért nem nyujtod ki a kezed; mért húzod úgy össze magad mint a szegény ember malacza?

De az asszony most sem felelt, hanem feküdt az ágyba mint egy darab fa.

– Ugyan édes feleségem, kérdi tovább a kovács, mutasd a kezed, mért nem adod ide?

De az asszony nem adta oda a kezét, hanem feküdt az ágyban mint egy lelketlen darab fa.

Itt a kovács megharagszik s meg akarja fogni a felesége kezét, de az asszony nem engedte; de hogyim a férfi mindig erősebb mint asszony, a kovács erőnek erejével megnézte az asszony kezét, hát látja, hogy az meg van patkolva.

-168-

Nézi a másikat, az is meg van patkolva. Nézi a két lábát, azok is meg vannak patkolva s egyszerre mint a nap világos lett előtte, hogy ő tegnap kit patkolt meg, hogy a felesége boszorkány, hogy az a ló a mult éjszaka mért remegett olyan nagyon?!

Az asszony harmadnapra kiköltözött ez árnyék világból s a fejfájára aztán rávágta a patkót annak a jeléül: hogy itt nyugszik Patkós Körmőndiné asszonyom.

A MOSTOHA LEÁNY S AZ ÉDES LEÁNY.

-169-

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy özvegy asszony s ennek egy mostoha és egy édes

-170-

-171-

leánya.

Azt tartja a szóbeszéd: mindenkinek magafelé hajlik a keze; de igaz is: mert míg az özvegy asszony a tulajdon magzatját „édes-, kedves“-nek nevezgette: addig az árvának nem volt egyéb titulája mint „te ilyen, meg olyan bestia“; - mert míg az édesnek ezerszép kendőt, százsorszép szoknyát, tulipiros ládát, választóvizet szűszéket és karmazsin csizmát vett: addig a mostoha csak pettyegetett festett kendőt, ringy-rongy viselt szoknyát, melyet már az édes elnyűtt, elvetett, szürke rozszekrényt és fekete csizmát kapott. De azért a mostoha leány még abban a ringy-rongy ruhában is szebb volt, mint az a másik; mert ha hébe-hóba eleresztették a templomba - mert még az istenházába sem mehetett el minden istenadta vasárnap, míg az a másik mindig ott lehetett - mondom hogyha elmehetett a templomba, az egész falu legénysége haza kísérte, míg annak a másíknak, bár felöltözött nagy cifrán, felebotját sem hajtották, mintha ő lett volna az árva, nem pedig amaz.

-172-

Ezért az édes leány szüntelen irigykedett a mostoha leányra, pedig az oly jó volt mint egy falatkenyér, oly ártatlan mint a ma-született gyermek és oly szelid mint a galamb, mint a kezes bárány, melyet mindig marokból etetnek-itatnak.

De valamint az a kutya is, melyet jobban szeret a gazdája, marja a másikat: így az édes leány is, kit édes anyja imhogy tejbe-vajba nem fürösztött, míg a másik kenyérben sem evett eleget, - marta a másikat és addig-addig marta, míg a háztól egészen elmarta, hogy menjen - le is út, fel is út - szolgálatot keresni.

A mostoha leányt nem nagyon kellett vasalni a szolgálatra, mert, a mi ringy-rongy ruhácskája volt batyuba kötötte s elment e széles világba szolgálatot keresni. A mostohája süttött neki az útra hamuban sült vakarót.

A mostoha leány aztán megyen, mendegél, egyszer egy nyúves kutyára talált, mely már 100 esztendő óta feküdt az út mentében az egyik oldalán, a nélkül, hogy azt valaki, bár minden arra járó-kelőt megszólított, megfordította volna. Hogy a mostoha leány a nyúves kutyához ért, az azt találja neki mondani, szót szólván:

-173-

- Hová-hová mostoha leány?
- Elmegyek szolgálatot keresni.
- Jöszte eléb, fordíts meg a másik oldalára.

A mostoha leány a nyúves kutyát megfordította a másik oldalára.

- No mostoha leány, szól azután a kutya, jótét helyébe jót várj!

Azzal a mostoha leány tovább ment.

Csak mén, csak mendegél, egyszer előtalál egy almafát, mely már 100 esztendő óta, egy fiagyümölcs nem sok, de még annyit sem termelt, mert 100 éves haraszt volt rajta, melyet senki, de senki, bár minden arra járó-kelőt megszólított, nem rázott le. Az almafa a mostoha leányt is megszólította ilyenképen:

- Hová-hová mostoha leány?
- Elmegyek szolgálatot keresni.
- Jer eléb, rázz meg engem.

A mostoha leány egy szó nem sok, de még annyit sem szól, hanem megrázta az almafát. Az almafa, lehullván róla a haraszt, azonnal kivirágzott.

- No leányom, szól az almafa, jótét helyébe jót várj.

Azzal a mostoha leány tovább ment.

Csak mén, csak mendegél, egyszer előtalál egy hidat, melyet már 100 esztendő óta, bár minden arra járó-kelőt megszólított, senkisé tapasztott meg.

-174-

A hid a mostoha leányt is megszólította ilyenképen:

- Hová-hová mostoha leány?
- Elmegyek szolgálatot keresni.
- Jer eléb, tapaszsz meg engem.

A mostoha leány, egy szó nem sok, de még annyit sem szól, hanem izibe leszaladt a folyóba, gyúrt sarat, melylyel aztán a rongyos hidat megtapasztotta.

Hogy a mostoha leány elvégezte a dolgát, tovább ment.

Csak mén, csak mendegél, egyszer előtalál egy vén asszonyt, ki vasekével két kakason kősziklát szántott.

- Hová-hová mostoha leány? kérdi a vén asszony.
- Elmegyek szolgálatot keresni.

- No, ha szolgálatot keressz, jer én hozzám, megfogadlak. Három napból áll egy esztendő s egyéb dolgod nem lesz, mint látod-e azt a kerek erdőt?

- Látom.

- No, ha látod, annak a kellőközepén a selyemréten van az én réztetejű, kakaslábonforgó váram, menj haza, rakd meg a tüzet, főzz kását. Mikor készen lesz a kása, hozd ki ide nekem. Ne, itt van 12 szoba kulcsa. Tizenegybe bemehetsz, de a tizenkettedikbe be ne merj menni, mert ha ezer lelked volna is, mégis gonoszul vesznél; mert ott maga az ördög van lánczra verve.

-175-

A mostoha leány beszegődött a vén asszonyhoz, ki vasekével két kakason kősziklát szántott, az pedig átadta neki a 12 szoba kulcsát.

A mostoha leány aztán megtalálta a kerek erdőt, kerek erdőben a girba-gurba utat, melyen haladva egy rézhidhoz ért. Ezen átmén, a selyemrétre jutott. A selyemrét kellőközepén állott a vén banya kakaslábon forgó vára, rezes tetejével. Hogy a mostoha leány ideért, bement a kastélyba, hol egy lelket sem talált, hanem az a gyöngyadta kastély oly üres volt, mint a kriptály. Aztán izibe megrakta a tüzet, a kását odatette, hogy hagy főjön s tizenegy szobát kisépregetett; de midőn a tizenkettedikhez ért, fölébredt benne a kíváncsiság: vajlon milyen lehet az az ördög?

Benézett a kulcslyukon, de az ördögöt csak nem láthatta.

A mostoha leány aztán kezébe vette a kulcsot s megpróbálta: vajlon ez a kulcsa? Az volt. De most vajlon kinyilik-e vele? Kinyilott. De most vajlon benyilik-e az ajtó? Benyilott.

Most a mostoha leánynak sem kell több, bement a szobába. Körül néz, de az ördögöt csak nem látta, ha csak azt a 7 kád aranyat és ezüstöt, mely ott élére volt verve, ördögnek nem akarta nézni; de annak nincsen lólába, lúdtalpa! No, ha nincs lába, gondolta magában, majd csinállok én.

-176-

Azzal a mostoha leány leterített a földre egy aranyabroszt, mely úgy a szegen függött s azt arannyal és ezüsttel úgy megpakolta, hogyha akart volna is többet rárakni, mégse fért volna.

A mostoha leány aztán, mikor a hátára akarta venni az aranyabroszt: akkor vette észre, hogy a szögletben egy fekete asztal is van.

A fekete asztalon volt egy nagy, ebadta aranyüst, mely aranyfödővel volt befedve.

Júj! gondolta magában, tán abban van az ördög?

Azt csak meg kell néznie, ha addig él is, ha mindjárt szörnyet hal is; mert még ördögöt világszép életében sose' látott!

De hátha megharap; hátha bekap; hátha beránt abba az irdatlan nagy üstbe s ott a csontomról a húst mind lerágja?...

Ha bekap is; ha megeszik is: csak kisz.... mégsem leszek az övé!

Éh! gondolta magában, megnézem én, ha addig élek is!

A mostoha leány aztán nagy bátran odament a fekete asztalhoz, az aranyfödő gyémántgombját megfogta s levette.

-177-

Belenyul aztán az aranyüstbe, de biz abban nem ördög volt, hanem olvasztott, híg színarany.

Mondom, hogy a mostoha leány benyúlt az aranyüstbe, hát látja, hogy a keze csupa sárga, csupa aranyos lett.

Ijedtében a hajához fente s íme! az attól aranyhajjá változott.

A mostoha leány aztán, mikor tetőtől-talpig meglátta magát a falban, mely oly fényes volt mint a tükör, de nemis csoda! mert hisz - isten bizony oly igaz, mint ha látták volna kigyelmetek, tiszta gyémánt volt! - mondom hogy meglátta magát a falban, alig ösmert magára, hogy ő-e az vagy pedig valami királykisasszony?

Csak nézi magát, csak nézi, egyszer azonban valami morgást hall.

Körül néz, hogy vajlon mi lehet az? vajlon nem az a vén asszony jött-e haza, ki vasekével, két kakason kősziklát szántott? hát látja, hogy a fekete asztal alatt egy nagy ebadta, lánczos kutya fekszik s az büffentette el magát.

A fekete lánczos kutya csakugy szükölt, csakugy morgott s csattogtatta rá fehér fogait. De hiszen csak ne lett volna lánczravetve, csak szabadon lett volna, sose' látta volna ő többet isten fényes napját és ragyogó csillagát, hanem tüstént szanaszét tépte volna az a fekete kutya!

-178-

Jaj! gondolta magában a mostoha leány, ott az ördög! ízibe a hátára vette az aranyabroszt, benne a temérdek sok kincset s utczó vesd el magad; szaladásnak eredt.

Hogy kiszaladt a réztetejű, kakaslábon forgó vár kapuján: a vaskakas, mely a kastély tetején ült, tüstént megszólalt.

Meghalja a kakassót a vén asszony, neki sem kell több, ráült az egyik kakasára s haza paripázott.

Hogy hazaért a vén banya, egyenest a tizenkettedik szobájába szalad s látja itt a gazdálkodást.

Ennek sem kell több, ízibe előrántja az aszagot, ráül, mint valami paripára s utána a mostoha leánynak.

De már ez ekkor árkon-bokron túl volt, túl a selyemréten, túl a girba-gurba uton, túl a kerek erdőn és ahhoz a hidhoz ért, melyet megtapasztott.

Mondom, hogy elért a hídhöz, azt mondja a hídnak:

Rejts el engem jó hidacska,
A sarkamba van a banya.

A híd elrejtette; a mostoha leány a hidon vakolattá változott.

Mikor a vén banya a hídhöz ért, s mikor az azt kérdezte tőle:

- Hallod-e te jó hidacska! nem láttál erre szaladni egy ilyen meg ilyen leányt? az azt felelte, hogy: nem.

Ezzel a vén banya visszafordult, a mostoha leány pedig tovább szaladt.

A vén banyának pedig azért kellett visszatérnie, mert a kérdezgetés miatt paripája elvesztette ördögös erejét; de otthon, midőn a paripáját tüzes zsarátnokkal megabrakolta, az tüstént visszanyerte elébi erejét.

Hogy a fa-paripa elébi erejét visszanyerte, azt a vén banya újra maga alá csapta, ráült s utána a mostoha leánynak.

A vén banya a merre csak szaladt, mindig ezt kiabálta, mindig ezt hajtotta:

Lipit-lapát, lipit-lapát,
Majd elérem a szép leányt.
Lipit-lapát, lipit-lapát,
Majd elérem a szép leányt.

Biz azt el is érte volna, hogyha az almafa el nem rejtette volna; de, hogyím a leány az almafához ért, azt találja annak mondani, szót szólván:

Rejts el engem jó almafa,
A sarkamba van a banya.

Mondom, az almafa elrejtette; a leány sóvári piros almává változott s felült az almafára. Ott is ő volt a legszebb alma.

Hogy a banya az almafához ért, azt kérdi tőle:

- Hallod-e te jó almafa, nem láttál egy ilyen meg ilyen leányt erre szaladni?

- Nem láttam én, felelt az almafa.

A vén banya paripája a kérdezgetés miatt elvesztvén ördögös erejét, az kénytelen-kelletlen visszafordult; de midőn hazaért, megabrakolta azt tüzes zsarátnokkal, melytől a paripa tüstént visszanyerte elébi erejét.

Hogy visszanyerte a faparipa elébi erejét, maga alá csapja a vén banya, ráül s utána a leány után. Útközben szünet nélkül ezt kiabálta:

Lipit-lapát, lipit-lapát,
Majd elérem a szép leányt.
Lipit-lapát, lipit-lapát,
Majd elérem a szép leányt.

Biz azt el is érte volna, ha a nyüves kutya el nem rejtette volna; de hogyím a kutyához ért a mostoha leány azt találja annak mondani:

Rejts el engem nyüvös kutya;
A sarkamba van a banya.

Mondom, a leányt a kutya elrejtette; egy szőrszállá változott s a farkára ült.

Hogy a banya a kutyához ért, azt kérdi tőle, mondván:

- Hallod-e te jó kutyácska! nem láttál egy ilyen meg ilyen leányt erre szaladni?

- Nem láttam én, felelt a kutya.

Itt a vén banya nagy dérrrel-dúrral fordult vissza; mert a mostoha leányt nem űzhette tovább; mert eddig terjedt a birodalma, eddig terjedt a hatalma.

A mostoha leány aztán szép csendesen bandukolt hazafelé s a vén banyának felebotját sem hajtotta.

Mikor a mostoha leány már nem messze volt a maga szülőtte falujától, a mostohája kakasa felszállt a kémény tetejére s ott csak elkezd:

- Kikiríku - kukuriku! itt jön a mi mostoha leányunk talpig aranyos ruhában!

Hogy meghallotta a mostoha, hogy mit beszél az a kakas, nem volt rest, hanem a fazék szedővel kiugrik a pitvarból s lekergette a kakast a kémény tetejéről, mondván:

- Hess-hess! hogy jőne még az én mostoha leányom!

A kakas pedig innen a kerítésre, a kerítésről pedig a szemétdombra szállt, mindenütt kiabálván:

- Kikiríku - kukuriku! itt jön a mi mostoha leányunk talpig érő aranyos ruhában!

A mostoha pedig csak hajtogatta, csak hajtogatta, mondván:

- Hess-hess! hogy jőne még az én mostoha leányom!?

Erre a szóra kinyílik a kis-ajtó s rajta betoppan a mostoha leánya, hátán az aranyabrosz, az aranyabroszban pedig a számnélküli arany és ezüst.

-182-

A mostoha leány világszép éltében most először hallotta a mostohájától, ki kérdést intézett hozzája e szózat szerint:

- Mit hoztál é d e s kedves leányom!?

Bezzeg a mostoha leány most egyszerre nemcsak „édes“, de még „kedves“ is lett.

Itt a mostoha asszony mit mit nem cselekszik, kapja a lelkét, az édes leányát is elküldte, hogy menjen szolgálatot keresni.

De már ennek nem hamuban sült vakarót készített az útra, mint annak az árvának, hanem réztepsiben sült pogácsát.

Az édes leány is elment szolgálatot keresni.

Csak megyen, csak mendegél, egyszer ő is előtalálja a nyűves kuttyát, mely ugy az útmentében feküdt.

Hogy előtalálta, az azt kérdi tőle:

- Hová-hová édes leány?

- Mit kérded? felelt az édes leány, nem eb gondja!... elmegyek szolgálatot keresni.

- Jer eléb, fordíts meg engem a másik oldalomra.

- Biz én nem megyek; nem mocskolom be szép fehér kezemet! s nem fordította meg.

Azzal az édes leány tovább ment.

-183-

Csak mén, csak mendegél, egyszer előtalálja az almafát is.

- Hová-hová édes leány? kérdi az almafa.

- Mit kérded? nem almafa gondja!... elmegyek szolgálatot keresni.

- Jer eléb, rázz meg engem!

- Biz nem rázlak én; nem rondítom be szép fehér kezemet! és nem rázta meg.

Azzal az édes leány tovább ment.

Csak mén, csak mendegél, egyszer előtalálja a hidat is.

- Hová-hová édes leány? kérdi a hid.

- Mit kérded? nem hid gondja az!... elmegyek szolgálatot keresni.

- Jer eléb, tapaszt meg engem.

- Biz nem tapasztlak én; nem sározom be szép fehér kezemet! s nem tapasztotta meg.

Azzal az édes leány tovább ment.

Csak mén, csak mendegél, egyszer elér a vén asszonyhoz, ki vasekével két kakason kősziklát szántott.

- Hová-hová édes leány? kérdi a vén asszony.

- Elmegyek szolgálatot keresni.

- Sose' fáradj; megfogadlak én. Egyéb dolgod nem lesz, mint látod-e azt a kerek erdőt?

- Látom.

-184-

- No, ha látod, annak a kellőközepén van az én réztetejű, kakaslábon forgó váram, menj haza, rakj tüzet, főzz kását. Mikor ezekkel készen leszesz, ne, itt van 12 szoba kulcsa, tizenegybe bemehetsz, sóprögesd ki, de a tizenkettedikbe be ne merj menni, mert ha ezer lelked volna is, mégis gonoszul vesznél; mert ott maga az ördög van lánczra verve, mely azonnal bekap.

Az édes leány beszegődött a vén asszonyhoz, ki vaskével két kakason kősziklát szántott és átvette a kulcsokat.

Az édes leány aztán nem nézett se jobbra, se balra, hanem – megtalálván a kerek erdőt, kerek erdőben a gírba-gurba utat, a gírba-gurba uton a rézhidat, melyen átmenvén a selyemrétre ért, a selyemréten a kakaslábon forgó várat rezes tetejével – ízibe bement a kastélyba, sem tüzet nem rakott, sem a szobákat ki nem sepregette, hanem ízibe berontott a 12-ik szobába. Itt leterített az aranypadimentomra egy aranylepedőt, melyet úgy telerakott arannyal és ezüsttel, hogy majd megszakadt alatta.

A fekete kutya most is a fekete asztal alatt ült lánczra verve. Csakugy morgott, csakugy csattogtatta a fogát, hogy jobban sem kellett. De hiszen csak ne lett volna lánczra vetve, csak szabadon lett volna, tudom szanaszét tépte volna azt a leányt, tudom hogy vacsorán érte volna Pilátust!

-185-

Az édes leány aztán az aranyabroszsza s az aranyabroszban levő számnélküli sok kincscsel kiszaladt a vár kapuján.

Alighogy kihúzta a lábát a kapun, a vaskakas azonnal megszólalt.

Meghallja a vén banya a kakasszót, ez sem rest, kifogta az egyik kakasát, haza nyargalt s egyenest be a tizenkettedik szobába. Hát látja a gazdálkodást, sok hija a pénznek.

A vén banya sem rest, ízibe előrántja a lapátot, ráül mint valami paripára s utána a tolvajnak, mindenütt ezt kiabálván:

Lipit-lapát, lipit-lapát,
Majd elérem a szép leányt.
Lipit-lapát, lipit-lapát,
Majd elérem a szép leányt.

Biz azt el is érte, mert a híd, bár az édes leány megkérte, hogy takarja el, nem rejtette el; mert ő sem tapasztotta meg.

Mondom, hogy utólérte a banya az édes leányt, a magával vitt tüzes gereblyével meggereblyézte, minden ruhát úgy össze-vissza tépett rajta, hogy abból annyi sem maradt épen, mennyibe egy garasára sőt be lehetett volna kötni; de eléb, el is felejttem mondani, az aranyabroszt s benne a temérdek sok kincset is elvette tőle.

-186-

Az édes leány aztán nagy sírva-ríva, vérbe-fagyba hagyva bandukolt hazafelé a maga szülőtte falujába.

Mikor már nem messze volt a falutól, az édes anya kakasa felszállt a kémény tetejére s ott csak elkezd:

- Kikiriku - kukuriku!... itt jön a mi édes leányunk vérbe-fagyba hagyva!

Itt meghallja az asszony, hogy mit beszél az ő kakasa, kiugrik nagy mérgesen a nyujtófával s lekergette a kakast a kémény tetejéről, mondván:

- Hess-hess!... hogy jőne még az én édes leányom!

De a kakas nem tágitott, hanem a kémény tetejéről a kerítésre, innen a szemét-dombra szállt, mindenütt kiabálván:

- Kikiriku - kukuriku!... itt jön a mi édes leányunk vérbe-fagyba hagyva.

De az asszony innen is elkergette, mondván:

- Hess-hess!... hogy jőne még az én édes leányom!

Arra a szóra nyílik a kis-ajtó s bedől rajta az édes leány vérbe-fagyba hagyva; ugyannyira, hogy még tulajdon édes anya is alig ösmerte meg egyetlen egy tubusleányát, kit, hogy az ördög már hétszer el nem vitt, biz bolondul cselekedett.

-187-

A mostoha leányt aztán még azon a télen a falu legszebb, legderekabb legénye elkendőzte feleségének, feleségiségének eljegyezte; pedig, mikor háztűzhelyt jöttek nézni: a mostoha leányt kád alá borították; pedig, mikor a háztűzhely nézők azt kérdezték az asszonytól: van-e leány eladó? az saját leányát talpig érő selyem ruhába öltöztetve vezette be.

De az árvát a kád alatt is megtalálták s menyasszony lett belőle, az édes leány pedig otthon maradt makkot sütni.

Otthon maradt, meg is vénült, mégis pártát viselt; sose' jutott búfedél alá.

-188-

-189-

Volt egyszer egy szegény ember, kinek annyi pénze volt, mint békának a tolla, mint a talpamon a szőr.

Hogy szegény volt az istenadta, elment egy gazdag emberhez, valami urhoz, pénzt kérni.

A gazdag ember adott neki, de az adás farkán csomó volt, még pedig az, hogy ekkor meg ekkor, ha a föld alól teremti is, visszafizesse.

De a szegény ember a pénzt a mondott időre nem tudta visszafizetni, de nem is volt rá szükség; mert a gazdag ember egészen elfelejtette, csak a haló-ágyában jutott eszébe.

Mondom, hogy a haló-ágyán eszébe jutott, a testámentomában meghagyta, hogy a szegény ember a költsön adott pénzért azon éjszaka, mikor a temetőbe leteszik, istrázsát álljon.

Midőn a gazdag ember ebbeli szándokát tudtára adák a szegény embernek, az ijedtében imhogy a böréből ki nem bujt, annyira ráesett a félsz. Ezért egészen a busulásnak adta a fejét, mintha az apja-anyja feküdnék a teritőn.

-192-

Csak búsul, csak búsul, egyszer arra vetődik egy obsitos katona s kérdi tőle:

- Mit búsul gazduram?

- Hogyne búsulnék, óh jó ember; mikor egy gazdag embernek tartozom, ki a meghaló-ágyán meghagyta, hogy a legelső éjszaka, mikor leteszik a földbe, a sirjánál én álljak istrázsát és az nap ép ma van.

- Hahó gazduram, ha csak az a baja, kisebb gondja is nagyobb legyen annál! majd kimegyek én a temetőbe, majd állok én ott sirbakot, csak izibe főzzenek egy jó vetett turus galuskát és izibe süszenek meg akkora kolbászt, hogy kertet lehessen vele keríteni, hogy hagy lakjam jól.

Itt a szegény ember az obsitos katona kívánságát teljesítette; a feleségével papos vacsorát készítettett, még pedig olyant, hogy annak az izét, savát-borsát míg a világ világ lesz, a katona sose felejtí el.

Hogy jollakott a katona, hogy, mint a duda mikor fölfujták, megtelt a horpasza: ő kigyelme kibandukolt a temetőbe; de eléb kért a szegény embertől egy irdatlan nagy csáti-fát, mely bunkos botnak is beillett volna.

Itt a katona a temetőben mit mit cselekszik, kapja a lelkét, a bunkos botjával egy nagy ebadta várat kerített, annak a várnak a kellős közepébe egy keresztet huzott, mely keresztre aztán ráállott.

-193-

Csak áll, csak áll, egyszer ugy éjfél tájban jön egy irtoztató nagy fekete bika, mely egyenesen a gazdag ember sirjának állott s azt kikaparta.

Aztán a fekete bika megfogta a gazdag ember tirkóját, megrázta azt erősen, ugyannyira, hogy a csontja és a husa mind kihullott, csupáncsak a bőre maradt a kezében.

Aztán a fekete bika az emberbőrt letette maga mellé a földre, a halottat pedig ismét visszafektette a sirjába s azt újra betemette, ugy a mint volt.

De ezalatt az obsitos katona az emberbőrt, hogy hogy nem, a várba behuzta. Ez lehetett ugy féltizenkettőre.

A fekete bika csak aztán vette észre, hogy nincs emberbőr. Keresi-keresi, hát látja, hogy a várban egy obsitos katonánál van, pedig, mint már már mondám, az idő ugy fél-tizenkettőre járt, pedig a fekete bikának csak tizenkét óráig volt szabad ideje.

- Add ide, kéri a fekete bika.

- Nem adom, felelt az obsitos.

- Add ide.

- Nem adom.

- Add ide, ha mondom, a mit kívánsz azt adok.

- Egy zsák pénzért odadom.

- No, csak obsitos katona ne volnál, mert ezzel az ördög sem bir, mert ez annál is többet tud; no, no csak kerített várban keresztben ne állnál, tudom hogy ideadnád, tudom hogy megkeserülnéd, hiszem azt az egyet!

Itt a fekete bika aztán térülfordul, elszalad s pár percz mulva elhozta a zsák pénzt.

A fekete bika aztán a zsák pénzt behajította a várba, a katona pedig az ember-bőrt kihajította.

Itt lelkem teremtette, mi történik a dologból mi nem, ugy láttam, mint most, ott voltam a hol beszéltek, a fekete bika megrázkodik, magára veszi az emberbőrt és a gazdag ember képében elszaladt.

A katona aztán, hogy elütötte a tizenkettőt, utána az egyet, azután a kettőt, nem várta meg,

-194-

hogy a hasára süssön a nap, hanem úgy pitymallás-felé beállit a szegény ember udvarára.

Koczogtat az ablakon, de senkise hallja, zörget az ajtón, de senkise nyitja.

De a szegény ember fiacskája ébren volt, ki aztán megszólítja az apját ilyenképen:

- Édes apám! koczogtat valaki.

- Piszt! hallgass fiam, hallgass.

- Édes apám! zörget valaki.

- Piszt! hallgass fiam, hallgass.

-195-

A katona megint az ablakra megyen, koczogtat rajta, de senkise hallja, zörget újra az ajtón, de senkise nyitja.

- Édes apám! megszólal újra a kisfiu, koczogtat valaki az ablakon.

- Hallgass fiam, hallgass.

- Édes apám, de az ajtón is zörgetnek!

- Hallgass fiam, hallgass.

No ez abban maradt, de az obsitos katona türöm-olaja se tartott örökké, ezért bekiált az ablakon:

- Gazduram, én vagyok.

- Kicsoda? kérdi a szegény ember.

- Én.

- Kicsoda?

- Kicsoda, kicsoda! én az obsitos, kit ma estve oly jól tartott.

- Hát nem vitte el az ördög?!

- Ej, dehogy vitt! nem kellek én még annak sem! hanem ízibe keljen föl, öltözködjék fel, tegye a kalapját a fejébe, galyabitsa a szűrét a nyakába s aztán gyujtsen világot, eressen be, mert ujságot mondok, még pedig nagyot.

A szegény ember aztán kibujt a felesége oldala mellől a dunna alól, meggyújtotta a fa közé csíptetett tört-fáklyát és az obsitost beeresztette, de eléb az ablakhoz ment, kinézett rajta, hogy valjon valósággal az obsitos-e az, nem az ördög-e az katona képében?

-196-

Mondom, hogy beeresztette a katonát, az leült a tűzloczára s azt mondja a szegény embernek.

- No gazduram, van-e egy talicskája?

- Van vitéz uram, van.

- Nem nyikorog-e?

- Dehogy nem, akár a Sunyi hegedűje, akár ez a talicska.

- No, ha nyikorog, kenje meg, mert kimegyünk a temetőbe s egy zsák pénzt hozunk haza, már pedig azt egyáltalán nem akarom, hogy országvilág kiálljon a csudálkozásunkra, hogy éjnek idején valjon mit vihetnek azon a talicskán!

A szegény ember aztán a talicskáját megkente s mikor ezzel is készen volt, kimentek a temetőbe, hol a zsák pénzt föltették a talicskára s hazavitték.

Hogy hazavitték, a sok pénzt kétfelé mérték; feleközepe lett az obsitosé, feleközepe pedig a szegény emberé, kinek aztán annyi pénze lett, hogy a számát sem tudta, hanem itczével mérte mint a paszulyt.

A TERHES ASSZONY.

-197-

Volt egyszer egy terhes asszony, ki oly nyalánk, oly kíváncsi volt, hogy a mi szemének-szájának megtetszett, mindent, de mindent megkivánt. És e kívánságait az ő jó bolond, teddide-teddoda férje, hacsak szerét tehette, ha mindjárt a föld alól teremtette is elő, mind beteljesítette. Egyszer a terhes asszony a többi közt azt találja mondani a férjének, szót szolván:

- Ejnye, hékás, be megenném valamit!

- Mit édes feleségem? kérdi az ura.

- Mit-e? hát akasztott ember tüdejét és máját.

-198-

-199-

A terhes asszony alighogy kiejtette ebbeli szíve szándokát, az ura tüstént a nyakába galyabította a szűrét s elindult azzal a gonosz szándékkal, hogy hoz akasztott ember tüdejét és máját.

Hogy az egyszeri ember a gyalogútra ért, egy nyúl keresztbe szaladt előtte. Ez nem jó jel, gondolta magában, de azért tovább ment. Ép pénteki nap volt, mely hogy az egyszeri embernek eszébe jutott, vissza is jött volna, meg nem is, de azért mégis csak tovább ment; mert a terhes asszony kívánságát teljesíteni kell. Csak mén, csak mendegél, egyszer egy fekete kutya került elébe, mely aztán elszaladt mellette. A fekete kutyának olyan vörös szeme volt, mely sötétben úgy égett, úgy világított, mint a tűz, mint a rehült fa, vagy még ezeknél is jobban. De az egyszeri ember ezzel sem sokat gondolt; mer a felesége terhes volt, kinek minden kívánságát teljesítenie kell.

-200-

Csak mén, csak mendegél, egyszer megbotlik, elesik valamiben. Mikor fölkel, fölugrott, csak akkor látta, hogy az egy koponya volt. A koponyából egy kigyó nézett ki, mely csakugy sziszegett, csakugy öltögette ki reája a fulánkját, hogy mindjárt agyonszúrja. De az egyszeri ember ezzel sem sokat gondolt; mert a felesége terhes volt, kinek minden kívánságát teljesítenie kell.

Csak mén, csak mendegél, egyszer egy nagy rakás embercsontra talált... Itt egy kéz, ott egy lábszár, amott egy oldalborda, emitt egy kézfő... Az embercsontok felett egy farkas ült, mely azokról az itt-ott megmaradt hust rágicsálta. Zöld szeme csakugy égett, csakugy világított mint sötétben a revült fa; de sötét is volt, hogy szinte a kanál is megállott volna benne. Fújt a szél, hogy szinte harapott; hasította a levegőeget s hordta a havat és zuzmorát. De az egyszeri ember mindezekkel nem gondolt semmit; mert a felesége viselős volt, kinek minden kívánságát teljesítenie kell.

-201-

Csak megyen, csak mendegél, egyszer mégis elért az akasztófához. Az akasztófán ép rajta volt az akasztott ember. A szél csakugy lobálta, csakugy hintázta; de fújt is erős kegyetlenül, mint mikor valakit akasztani visznek, vagy már fel is akasztották. Az akasztott ember feje fölött egynehány varjú károgett.

Az út ép az akasztófa mellett vitt el, melyen egy tojással kereskedő ember kullogott, ki ép a pipáját tömögette. A hátán volt a kosara, benne pedig vagy háromszáz tojás.

Hogy a tojással kereskedő ember az akasztófa alá ért, hogy a pipáját már megtömte, azt találja mondani az akasztott embernek, szót szólván:

- Hej, atyafi! nem adnál egy kis tüzet?
- De biz adok, felelt neki az egyszeri ember.

A tojásos ember pedig azt gondolta, hogy csakugyan az akasztott ember felelt; ennek se kell több, utcú vesd el magad, szaladásnak eredt s meg sem áll mindaddig, míg a faluba nem ért.

A sok tojásból egy tojás lett, de még ez is összetört, ugyannyira, hogy csakugy patakzott; végig folyt a hátán, végig az inán, de még a kiskörmén is. Ennek is megesett a diószegi vásár, mint Kenyeresnek a bab; e sem kér többet akasztott embertől tüzet, hiszem azt az egyet!

-202-

Az az egyszeri ember, ki a tüdőért és a májért ment, azt sem tudta hogy nevesse-e, vagy pedig felmászson arra az akasztófára? de mégis ízibe lerugta a csizmáját, előkereste a bicskáját, felmászott a fára s kivette az akasztott ember tüdejét és máját. Hogy aztán hazavitte, a felesége megfőzte, megsütötte és megette.

Mikor az asszony szájába tette az utolsó falatot és lenyelte, az óra ép 12 ütött, ép éjfél volt.

Hogy elütötte a tizenkettőt, a szoba ajtaja egyszerre mint a parancsolat magától kinyilott. Ki lépett be rajta? Ki egyéb, mint az akasztott ember! Még a kötél is a nyakán volt!... A terhes asszony még akkor is ott ült az asztalszögben, ki ekkor se holt, se eleven nem volt, de mégis szót szolt illetéknépen:

- Hol a hajad?
- Szél elvitte, felelt az akasztott ember.
- Hol a szemed?
- Holló kivájta.
- Hol a tüdejed és a májad?
- Te etted meg.
- Ki küldött?
- Az ördögök.
- Kiért?
- Teérted ebadta r....ja! Azért jer velem, vizlek!

Azzal az akasztott ember nyakoncsípte az asszonyt s meg sem állt vele a pokol fenekéig.

A VÉN LEÁNY.

-203-

-204-

-205-

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy olyan vén leány, ki még az országútnál is öregebb volt. Ennek a vén leánynak szépségre nézve nem hiszem, hogy e széles világon párját lehetett volna találni; mert a pofája olyan volt mint a cserzett-bőr, szemöldöke mint a tövises disznóé, foga - alul-felül kettő-kettő - mint a disznóagyara, szája mint a békáé, haja deres mint a zúzmorás fa, hátáról sohase fogyott el a kenyere, ruhája szájrétre szólt és a csizmája mindig azt kérdezte: hol a varga? De bezzeg volt pénze! az arany csuprostul állt a ládája fenekén, az ezüst pedig ép tarisznyástul; de nem is csuda! mert a Bánymarém volt a szeretője, ki éjnek idején, ép tizenkét órákor járt fel hozzája s ekkor mindig annyi kincset hozott magával, hogyím megszakadt alatta.

Itt hire futamodik, hogy itt meg itt Nekeresden milyen gazdag eladóleány van, csak vőlegény kell, de biz' azért csak nem jelentkezett senki.

No ha nem jelentkezett, gondolta magában tizenkét zsvány, majd elveszük mi a menyasszonyt. Magát a vén leányt ugyan nem bánjuk, ha az istennyila üti is meg, csak a pénze legyen a miénk! Mondom, hogy a zsványok ily szép szándékkal voltak a vén szűz irányában, éjnek idején erős kegyetlenül fölfegyverkezve leánynézőbe mentek. Azaz nem is mentek be, csak a kertben húzták meg magukat, honnan aztán egyet közülök elküldtek kérőnek. Azaz nem is kérőnek ment el az az egy, hanem csak azért, hogy kikémlelje, vajon alszik-e már a vén leány? Ha alszik - isten légyen neki kegyelmes! - rögtön rajta hajtanak; ha pedig nem: várnak addig, a meddig elszunyad.

-206-

Itt a zsvány ily szép szándékkal csendesen az ablakhoz sompolyog, a vén leány pedig ép akkor ásított egyet, még pedig akkorát, hogy a szája széle a két fülét csókolta, mondván:

- Itt van már az első!

A zsvány azt gondolta, hogy neki mondja, - ezért megszeppenvén, intett a másíknak, hogy jőjön.

Odajön a másik s a mint ott fülelnek, hogy mi lesz már ebből, a vén leány újra egyet ásított, mondván:

- Itt van már a második!

A két zsvány azt gondolta, hogy nekik mondja, megijedtek s intettek a harmadíknak is, hogy jőjön.

-207-

Odamegyen a harmadík is s a mint ott fülelnek, hogy mi lesz már ebből, a vén leány újra egyet ásított, mondván:

- Itt van már a harmadík!

A három zsvány megijedt s intettek a negyediknek is, hogy jőjön; de ez is ép így járt s így sorba mind a tizenkettő.

A zsványok, mondom, azt gondolták, hogy a vén leány őket számlálja, ezért az ablak alatt tanakodni, susogni kezdtek.

Csak susognak, csak susognak, egyszer a vén leány újra megszólal, mondván:

- Sustorogjatok csak, sustorogjatok, majd az alfelembe csaplak!

A 12 zsvány azt gondolta, hogy nekik mondja, egy se szeretett volna e tisztességben részesülni, megijedtek, utczú vesd el magad, és a kertbe szaladtak, hol is hátul a tökszárban elbujtak; pedig a vén leány, hogy legyen mivel szalonnabőrként összetöpörödött, nyírfahajként összezsugorodott testét tengetni, a tűzben vadalmákat sütött s ezeknek mondá: „Sustorogjatok csak, sustorogjatok, majd az alfelembe csaplak!”

Hogy a vén leány a vadalma vacsorát elköltötte, le akart feküdni; de ép ekkor jutott eszébe, hogy a kis kutyája, melyet ép Tökszárnak hítak és a melylyel együtt egy ágyban szokott feküdni, még nincs ide ben. Mondom, hogy ez eszébe jutott, kiállott a pitvarajtóba s elkiáltja magát ilyeténképen:

-208-

- Tökszár, ne! Tökszár, ne fütty! Jöszte be, készen vár a dunnám!

A zsványoknak se kell több, utczú vesd el magad, szaladásnak eredtek s még most is szaladnak, ha meg nem álltak!

A BOSZORKÁNY.

-209-

-210-

-211-

Egyszer egy szolgáló szállást kért egy vén asszonytól, ki boszorkány volt. Ez adott is neki.

Mikor le akart feküdni a boszorkány, azt mondja a leánynak, hogy mossa meg a lábát.

A leány odamegyen s mosogatni kezdi a vén asszony lábát. A mint ott mosogatja, egyszer azt találja mondani a vén banyának:

- Ejnye, be sárga ez a kend lába!
- Sárga biz az, mert sok halottat meggázolt már az!

No ez abban maradt, de kevés idő múlva, megint csak elkezdi a leány.

- Ejnye, be sárga ez a kend keze!
- Sárga biz az, mert sok halottat megszorogatott már az!

No jó, ez megint abban maradt, hanem kevés idő múlva megint csak elkezdi a leány:

- Ejnye, be sárga ez a kend foga!
- Sárga biz az! mert sok halottat megrágott már az... Hamm! téged is bekaplak!

És a boszorkány a szegény leányt minden szőröstől-bőröstől úgy a hogy volt, bekapta s elnyelte mint Jónást a czethal.

-212-

BOLOND JANKÓ.

-213-

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember s ennek egy hóbolygós fia, kinek a szülőtte falujában „Bolond Jankó“ volt a titulája.

-214-

-215-

A szegény ember a mi Jankónkat elküldte szolgálatot keresni. El is ment az s beszegődött az egyházfihoz ökrésznek. A mi Jankónknak egyéb dolga nem volt az egyházfinál, csak két ökröt bíztak a keze alá, hogy azokat úgy őrizze, mint a két szemevilágát, vagy még annál is jobban.

A mi Jankónk éjnek idején kihajtotta a két ökröt a temetőbe.

Az ökrök ott legelésztek, a mi Jankónk pedig leült egy sírdombra, elővett a csuhujjából egy tuczet kártyát s a holdvilágnál kártyázni kezdett, mondván:

- Tököt, makkot Jankó... adutt Jankó... nagyobb kisfilkó nagy filkónál Jankó...

Csak kártyázik, csak kártyázik, egyszer az óra ép tizenkettőt ütött, ép éjfél volt.

Mikor az óra elütötte a tizenkettőt, honnan honnan nem, egy vén kamasz ördög mint a peczek megállott a mi Jankónk előtt; de ez az ördögöt, mintha ott se lett volna, számba sem vette, hanem csak a magáét hajtotta, mondván:

-216-

- Tököt, makkot Jankó... adutt Jankó... nagyobb kisfilkó nagy filkónál Jankó...

A mi Jankónk hogyim az ördögére rá se hederített, az lekuporodott melléje a sírdombra s aztán ketten kezdtek kártyázni.

Az ördögnek ép egy kanpoltrája volt, Jankónak pedig két kis-pénze.

Csak kártyáznak, csak kártyáznak s addig-addig kártyáznak, míg a mi Jankónk az ördögtől a kanpoltrát szerencsésen el nem nyerte, de az azt nem akarta odadni, hanem szaladásnak eredt. De a mi Jankónk sem akarta a maga jussát hagyni, azért utána az ördögnek; elől az ördög szaladt, hátul pedig a mi Jankónk.

Az ördög a templom mellett szaladt el, mely ép a temető tőszomszédságában állott, a mi Jankónk pedig azt gondolta, hogy abba szaladt be, pedig tudjuk, hogy annak az бүдös.

Jankónak se kell több, neki vetette a hátát a templomajtónak s azt befeszítette.

Keresi, keresi az ördögöt a templomban, de, természetesen, sehelse találta. Mikor aztán elfogyott a türelem olaja, neki esett az apró-szenteknek, hogy fizessék meg neki tüstént, ebben a szempillantásban a kanpoltrát, melyet az ördögtől holdvilágnál egy sírhalmon nyert, mert különben mindjárt izzé-porrá töri őket.

-217-

De azok, természetesen, nem fizettek. No, ha nem fizettek, gondolta magában a mi Jankónk, majd megfizetek én. Megfizetek pedig ezzel az ispiritusos bottal, melyet szünet nélkül magával hordott.

Azzal a bolond neki esett az apró-szenteknek - de a nagygyát sem kimélte - csihi-puhi, mind össze-vissza törte; kinek a kezét, kinek a lábát, kinek az orrát, kinek az egész fejét ütötte le.

Mikor aztán a bolond elvégezte a fizetést, annyira elfáradt, hogy tüstént elaludt a templom pádimentomán, mintha a legjobb rendén lett volna a szénája.

Pedig dehogy volt jó rendben! mert reggel, midőn a harangozó csendíteni jött, hát látja a szép gazdálkodást, látja hogy az apró-szentek mind agyba-főbe vannak verve.

Ennek se kellett több, egyenesen a paphoz szaladt. El is jött az a szent bibliával, hogy Jankóra

tüstént ráolvassa a sz. ígéket, de a bolond, a mint fel akarták költeni, azt gondolta, hogy most is az ördöggel van dolga, mert a papot abban a hosszú fekete reverendában annak nézte s azt úgy pofon találta cserdíteni, hogy majd vacsorán érte Pilátust.

A bolondot aztán lefűlelték, összekötözték s vason vitték a törvényházba, hogy ott mondják ki rá a szentenciát.

Az volt pedig a szentencia: hogy Jankót egy oly elhagyatott üres házba csukják, a melybe éjnek idején az ördögök tanyáznak.

Ebből az ördögös házból, a kit abba becsuktak, nem volt rá eset, hogy valaha valaki visszakerült volna.

Igy Jankónak megint az ördögökkel volt dolga, de nem félt tőlük, mert már volt egygyel dolga és attól is ő nyerte el a kanpoltrát, nem pedig az ördög az ő két kis-pénzét. Ezért Jankó félt is az ördögöktől, meg nem is.

De hiszen, gondolta magában, csak hagy jójjenek, majd megszámlolatom ő kigyelmöket, tudom kurtát húznak, hiszem azt az egyet!

De el is felejttem mondani a szóbeszéd között, hogy Jankónál ott volt az ispiritusos bot, meg aztán a sut-zsák, melyeket szüntelenül magával hordott mint az árnyékát.

Mondom, hogy Jankót az ördögös házba becsukták, tüzet rakott, mert volt a szegletben elég forgács. S aztán elővette a kártyáját és kártyázni kezdett, mondván:

-219-

- Tököt, makkot Jankó... adutt Jankó... nagyobb kisfilkó nagyfilkónál Jankó...

Csak kártyázik, csak kártyázik, egyszer zörgetnek az ajtón.

Júj! itt az ördög s ha ezer lelked volna is Jankó, mégis gonoszul vesznél!

De bíz az nem az ördög volt, hanem egy szegény obsitos katona, ki szállást kért.

A mi Jankónk adott neki szállást, de eléb tudtára adta az obsitosnak, hogy csak úgy maradjon itt, ha tetszik, mert ez ördögös ház, a melyben azok az urak.

A szegény obsitos katona mindezekre csak azt felelte, hogy nem bányá ő, ha mindjárt Belzebub ő felsége lakozik is itt, csakhogy szállást kapjon, csakhogy fedél alatt legyen, mert ottkinn olyan idő van, hogy még a jó kutyát is kár kiereszteni.

Csakugy fűjt a szél, csakugy sipolt, csakugy fűgült, mint mikor valakit akasztani visznek.

- No, ha nem bánod, felelt mindezekre Jankó, én sem bánom; csakhogy aztán magadra vess, hogyha veled is olyan történik, vagy még annál is gonoszabb multság, melyre maga a cigány is azt felelte: „Hogy ő bíz azt soha ki nem állja!”

-220-

Aztán mindketten leültek kártyázni, de egyszer azon veszik észre magukat, hogy a forgács elfogyott.

Volt a padlásan elég.

No, ha van, gondolta magában Jankó, majd fölmegegyek én, majd túrok le én onnan.

Fölmegyem Jankó a padlásra s egy jó csomó forgácsot le is túrt.

Ez ujra elég volt egy darabig, de megint elfogyott.

Ezért Jankó felküldte az obsitos katonát, hogy most már ő menjen fel, most már ő turjon le forgácsot, mert már fogyatéknán van, sötétben pedig csak nem maradhattak.

Mit volt, mit tenni a szegény obsitos katonának, fölment a padlásra forgácsért, de bíz az onnan nem jött többé vissza.

Nem jött pedig azért, mert alighogy fölért, az ördögök nyakon csipték s izzé-porrá tépték.

A mi Jankónk csak várja, csak várja, hogy mikor jön már le az obsitos katona.

Addig-addig várta, mig végre elfogyott a túróm-olaja, s azért felkiáltott a padlás-lyukon illetéknépen:

- Hej, atyafi, jöszte le már, ha mondom.

Erre a szóra az ördögök lehajítottak valamit a padlásról.

A mi Jankónk odanéz, hát látja, hogy az a szegény obsitos egyik, még pedig a jobbkarja.

-221-

A jobbkez után a balt, a bal után az egyik lábszárát, azután a másikat, a másik után a derekát, a derék után végre a fejét hajították le, melylyel úgy oldalba kolintották a mi Jankónkat, hogy mig él, soha, de sohase felejtí el.

Itt lelkelem teremtette! a szögletben a tűz, mintha a föld nyelte volna el, egyszerre magától kialudt s lett a szobában olyan sötétség, hogy szinte harapni lehetett volna, hogy a kanál is megállott volna benne.

Egyszerre a szoba világosodni kezd, s mikor egészen megvilágosodott, a mi Jankónk csak

akkor vette észre, hogy a szoba telisded-teli van - ördöggel.

Az ördögök aztán közrekapják a mi Jankónkat s elkezdtek vele labdázni; egyik kézből a másikba hajították s úgy labdáztak vele.

De a mi Jankónk sem állhatta sokáig a dicsőséget, hanem elővette a sut-zsákot, meg az ispiritusos botot.

Azért vette elő pedig a sut-zsákot, hogy annak száját kinyitván, az ispiritus bottal a sok ördögöt mind-mind belehajította, csupán csak egyet hagyott szabadon. És az nem volt senki más, mint a kitől a kanpoltrát elnyerte.

Jankó aztán ráivalkodik erre, hogy adja meg neki a kanpoltrát, melyet holdvilágnál sírdombon nyert el tőle, de eléb az ördögöt az ispiritusos bottal úgy oldalba teremtette, hogy az bögött, ordított mint a szakál, mint az oroszlán.

-222-

Az ördög mindezekre csak azt felelte, hogy ő nála egy krajczár, nem sok, de még annyi sincs, hanem ha eljön vele a pokolba, ott megfizeti a tartozását, mert akár egy zsákpénzt ad neki.

Jankó erre is ráállott.

Azért előfogta az ördögöt, ráült, mint valami paripára, a sarkantyuját úgy a horpaszába vágta, hogy kétfelől csakugy patakzott a vére, hogy jobban se kellett, s aztán elindultak a pokolfelé.

Hogy odaértek, Jankó leszállt az ördög hátáról, ki aztán őt teméntelen szobák során keresztül vezetvén, végre a pinczébe értek.

A pinczében hét kád volt egymás mellett sorjában elhelyezve. Ezekben pedig élire verve szám nélküli sok pénz; az egyikben volt vert-arany, a másikban termő-arany, a harmadikban nyers-arany, a negyedikben vert-ezüst, az ötödikben termő-ezüst, a hatodikban nyers-ezüst, a hetedikben pedig, mely úgy a szegletben állott, rézpénz.

Most az ördög azt mondta a Jankónak, hogy válasszon abból, a melyikből tetszik; akár az aranyból, akár az ezüsből, akár a rézpénzből.

De Jankó egyikből sem választott.

És ezer volt a szerencséje! mert mihelyest akármelyik kádpénzhez hozzá nyúlt volna, az azonnal lobbort vetett volna s ő ott, tüstént azon szempillantásban izzé-porrá égett volna!

-223-

Mondom, hogy Jankó egyikhez sem nyúlt, előfogta az ördögöt, hogy fizesse meg neki azt a kanpoltrát, melyet holdvilágnál sírdombon nyert tőle.

Az ördög nem tudott fizetni. Jankó azért elővette a sut-zsákot; kinyitotta a száját és ezt az egyetlenegy ördögöt is bele hajította.

Jankó aztán a sut-zsákon hurkot vetett, a hátára hajította s hazafelé indult a pokolból.

De most az volt a kérdés, hogy menjen ki, hogy el ne tévedjen, mert 32 szoba során keresztül menni nem bolondság ám!

Nem is jött volna ki onnan senkisé; de a mi Jankónk mégis kijött.

Kijött pedig azért, mert ő eleve élt a gyanúperrel, mindegyik szoba ajtajában egy-egy kártyát hullatott el.

Igy jött vissza Jankó a pokolból, így nem tévedt el s még azon éjszaka haza is ért.

Otthon aztán tizenkét kovácslegényt kért a falu birájától. Az adott neki. Ő aztán a tizenkét kovácslegénnyel, mindegyik kezébe egy-egy mázsás pörölyt adott, a sut-zsákot össze-vissza kovácsoltatta s mindaddig verette-üttette, míg az nem porzott.

-224-

Mikor aztán a sut-zsák porzani kezdett, kinyitotta annak a száját és a port szélnek eresztette.

E porból lett a vöröshangya. Azért oly mérges a vöröshangya csipése, mert ördögporból való.

E napságtól fogva nincsenek ördögök.

A falu aztán Jankónak ezért a szolgálataért egy bornyas tehenet adott.

Ő pedig aztán a bornyas tehenet elvitte a vásárra, hogy majd sóra-húsra ragaszt belőle egy pár garast. De a mint egy rengeteg erdőn keresztülmenne, egy fiatal sudar fa elkezd a mi Jankónk előtt hajlongani, csikorgani.

A bolond azt gondolta, hogy a sudar fa a tehenet akarja megvenni.

- Megveszed, kérdi a bolond, megveszed?

A sudar fa csak nyikorgott, csak hajlongott előtte.

- No, ha megveszed, itt hagyom; de holnap reggel az áraért eljövök s ha akkor meg nem fizetsz, ezt a nagy apádat, mely itt melletted áll, tüstént ki vágom.

Jankó aztán a borjas tehenet a sudar fához kötözte s azzal hazafelé bandukolt.

Másnap aztán Jankó, hátára vetvén egy fejszét, elindult a rengeteg erdőbe a pénzért.

Hogy odaért, hát látja, hogy a farkasok a tehenet borjával együtt még azon éjszaka megették, csak a kötele, csak a csontja maradt ott, a pénznek pedig se híre, se neve.

-225-

Megharagszik a mi Jankónk, hogy őt a sudar fa így rászedte, úgy rászedte, neki esik a vén fának, mely a fiatal fa mellett állott s a fejszével vágni kezdte.

Csak vágja, csak vágja, egyszer a fa oldalából egy irtóztató nagy rakás pénz dől ki.

A Jankónak sem kell több, hazaszaladt, kocsit hozott s a sok pénzt hazaszállította.

Sok volt a pénz, ezért szó se lehet arról, hogy meg lehessen számlálni. No, ha nem lehetett megszámlálni, vékával kell megmérni. Azám, csak volna, de még ez se volt!

- No, ha nincs vékánk, szólj a szegény ember, eredj el fiam a paphoz, kérj tőle vékát, de meg ne mond neki a világerért se, hogy pénzt mérünk.

Jankó elmegy a paphoz, megáll előtte mint a peczek s szót szól:

- Köszönteti tiszteletes uramat apám-uram, adjon egy üres vékát, mert pénzt mérünk.

A pap adott neki, de fölébredt benne a kíváncsiság, hogy valjon ez a bolond igazat beszél-e?

Mondom, hogy a tiszteletes urban fölébredt a kíváncsiság, a szegény ember házához sompolygott s betekintett az ablakon, hát látja, hogy a szegény ember, meg a fia, ketten mérik a pénzt; egyik a zsákot tartotta, másik pedig az aranyat lapátolta.

-226-

Itt a szegény ember észreveszi, hogy a pap az ablakon leskelődik, neki sem kell több, kiküldi a fiját egy nagy ebadta bunkos bottal, hogy ijessze meg a papot, de vigyázzon, nehogy agyon üsse.

Itt a bolond kimegyen a furkos bottal s úgy ütötte főbe a papot, hogy az még a kis-körmét se mozdította meg, hogy még azt se mondhatta, hogy: bá! Pedig ép ekkor kezdett pitymallani, ép ekkor szürkült az idő.

Itt a bolond mit mit nem cselekszik, a hátára veszi a papot, elvitte a szomszéd asszony kertjébe még pedig oda, a hol a hagymás ágy volt. Egy fej vörös-hagymát nyomott a pap kezébe, mintha az a hagymát kezdené dézsmálni, pedig a szomszéd asszony kardos egy asszony volt, ki még a papnak sem engedett.

Itt lelkem teremtette mi történik a dologból, mi nem, a szomszédasszony észreveszi, hogy valaki a hagymájában gazdálkodik.

Ennek se kell több, beszalad az aszagért s úgy főbe találta kolintani a papot, a mint ott guggolt, hogy az menten, tüstént azon szempillantásban felfordult, és csak ekkor vette észre, hogy az a tiszteletes ur volt.

-227-

Megijed az asszony, hogy ő a papot így ütötte, úgy ütötte agyon.

A mi Jankónk úgy a kerítés mellett leste, hogy mit csinál az asszony, hogy mint sír-rí fejre kulcsot kézzel.

Megszánta Jankó a szegény asszonyt, átkiált a kerítésen ilyenénképen:

- Mit sír, mit rí szomszédasszony olyan keservesen?

- Hogyne sirnék, oh jó Jancsi! mikor a tiszteletes uramat, ki ide jött hagymát lopni, agyonütöttem.

- Sose sírjon azért szomszéd asszony; kisebb gondja is nagyobb legyen annál! mert ha nekem jó pénzzel megfizet, elsímítom én a dolgot.

- Oh jó Jancsi, a mi pénzem van, mind odadom; pedig csuporral áll a huszas a láda fenekén!

- Nem kell nekem a kigyelmed pénze, van nekem elég, de ha a leányát, a Juliskát, nekem adja - ugyis régóta szeretjük egymást - még a hajszála sem görbül meg.

Az asszony ígérte, esküjével megpecsételte, hogy neki adja feleségül egyetlenegy legkedvesebb leányát, ki a faluban a legszebb leány volt.

A bolondnak se kell több, ismét a hátára veszi a papot, átvitte a másik szomszédba, hol a gazda böllér-mesterember volt.

Mondom, hogy a papot átvitte a szomszédba, a hidas ajtaját kinyitotta, egy disznót úgy szíven szúrt, hogy az még nemis nyikkant, aztán a papot, kezébe adván egy nagy kést, a disznó hátára ültette, mintha az ölte volna meg a szegény párát.

-228-

Itt fölébred a böllér, kimegyen a szobából, hát látja, hogy a hidas ajtaja tárva-nyitva van.

- Tyű, disznó teremtette! kiáltott a böllér, itt nem jól van a dolog! A böllér aztán kezébe kap egy vasvillát, s úgy oldalba teremtette a papot, hogy menten lefordult a disznóról.

És a böllér csak ekkor vette észre, hogy az a tiszteletes ur volt.

Neki se kell több, szalad egyenes a faluházához, hogy a tiszteletes ur így akarta úgy akarta a disznaját ellopni, hogy egyet már le is szúrt, hogy ő aztán így ütötte, úgy ütötte agyon a tiszteletest, bár csak egyet húzott rá.

A birákok aztán kimentek a helyszínére s azt mondták a tiszteletes úrra: úgy kell neki, mért akart zsvány lenni, mért akarta a más disznáját ellopni.

A szegény böllérnek pedig semmi baja sem lett.

Jankó aztán a falu legszebb leányát elkendőzte, eljegyezte, aztán lakzit laktak s még most is élnek nagy boldogan hogyha meg nem haltak. A sok pénz még a Jankó eszt is meghozta.

Wigand K. F. könyvnyomdája Pozsonyban.

TARTALOM.

-229-

A hamupipőke	3
A nádszál kisasszony	35
Az aranyhajú kertészbojtár	65
A csodaszörny	101
A Lidércz	127
Prücsök János	143
Patkós Körmöndiné	157
A mostoha leány és az édes leány	169
A szegény ember és az obsitos	189
A terhes asszony	197
A vén leány	203
A boszorkány	209
Bolond Jankó	213

Transcriber's Note:

Alternative spellings have been retained as they appear in the original.

List of corrected typographical errors:

- Page 5, "mintha élte **gyökéren**" changed to "mintha élte **gyökerén**"
- Page 6, "adott neki **almizsnát**" changed to "adott neki **alamizsnát**"
- Page 7, "te jóféle **bátyaid**" changed to "te jóféle **bátyáid**"
- Page 15, "hintóslovak **kicsisának**" changed to "hintóslovak **kocsisának**"
- Page 19, "viszed a **tizenharmadikat**" changed to "viszed a **tizenharmadikat**"
- Page 24, "**valászolt** a Hamupipőke" changed to "**válaszolt** a Hamupipőke"
- Page 31, "kedves **gazdam**" changed to "kedves **gazdám**"
- Page 37, "hanem az ő **feléségének**" changed to "hanem az ő **feleségének**"
- Page 42, "**három** aranyhajszálat: majd" changed to "**három** aranyhajszálat: majd"
- Page 45, "fényes **tekintetet**" changed to "fényes **tekintét**"
- Page 46, "**gazdáját** ismét láthatja" changed to "**gazdáját** ismét láthatja"
- Page 55, "**Aztan** összeölelkeztek" changed to "**Aztán** összeölelkeztek"
- Page 55, "**felmázott** a fűzfára" changed to "**felmászott** a fűzfára"
- Page 60, "kirepült az **alakon**" changed to "kirepült az **ablakon**"
- Page 62, "Ez **ismétlődött**" changed to "Ez **ismétlődött**"
- Page 63, "de **Jáncsi** azt" changed to "de **Jancsi** azt"
- Page 68, "a mi **Jacsinknak**" changed to "a mi **Jancsinknak**"
- Page 69, "zokog **keserven**" changed to "zokog **keservesen**"
- Page 73, "lánczos fekete **kutja**" changed to "lánczos fekete **kutya**"
- Page 78, "**elvezett** az aranyalmája" changed to "**elveszett** az aranyalmája"
- Page 82, "kéri a **közepső**" changed to "kéri a **középső**"
- Page 85, "**felsegés** királykisasszony" changed to "**felséges** királykisasszony"
- Page 87, "fésülködik a **kapszás** fejű" changed to "fésülködik a **kapczás** fejű"
- Page 89, "**aranyalmat** is megkapja" changed to "**aranyalmát** is megkapja"
- Page 89, "azt sem **tudtak**: bosszankodjanak-e" changed to "azt sem **tudták**: bosszankodjanak-e"
- Page 92, "**kogy** neked sok" changed to "**hogy** neked sok"
- Page 93, "ki nem bújt a **köréből**" changed to "ki nem bújt a **böréből**"
- Page 93, "**vezett** kutyát agyonlövi" changed to "**veszett** kutyát agyonlövi"
- Page 97, "hol ott **hagya** jó tátoslovát" changed to "hol ott **hagyta** jó tátoslovát"
- Page 98, "hanem **leoldolta**" changed to "hanem **leoldotta**"
- Page 105, "minden **isenadta** nap" changed to "minden **istenadta** nap"
- Page 109, "**mepszóal** egy hang" changed to "**megszóal** egy hang"
- Page 116, "A **csodaszörny** abban" changed to "A **csodaszörny** abban"
- Page 159, "keze-lába **összesugorodott**" changed to "keze-lába **összezsugorodott**"
- Page 122, "**búbájós** asszony" changed to "**búbájós** asszony"
- Page 130, "ki ne **erezd**" changed to "ki ne **ereszd**"
- Page 131, "**tüstent** azon szempillantásban" changed to "**tüstént** azon szempillantásban"
- Page 131, "**tüstent** fölébredne" changed to "**tüstént** fölébredne"
- Page 134, "**üvegcsengetjü** illetéknépen" changed to "**üvegcsengetyü** illetéknépen"
- Page 171, "annak a **masiknak**" changed to "annak a **másiknak**"
- Page 185, "ezt **kiabálnán**" changed to "ezt **kiabálnán**"
- Page 202, "a **tütejed** és a májad" changed to "a **tüdejed** és a májad"
- Page 206, "ásított: mondván:" changed to "ásított, mondván:"

- Page 217, "a **harangszó** csendíteni jött" changed to "a **harangozó** csendíteni jött"
- Page 219, "**kutját** is kár kiereszteni" changed to "**kutyát** is kár kiereszteni"
- Page 221, "szinte **haragni**" changed to "szinte **harapni**"
- Page 221, "egészen **megvilásogodott**" changed to "egészen **megvilágosodott**"
- Page 224, "fa csak **nyigorgott**" changed to "fa csak **nyikorgott**"
- Page 228, "**tiszteles** ur volt" changed to "**tiszteletes** ur volt"
- Page 228, "ütötte agyon a **tisztelest**" changed to "ütötte agyon a **tiszteletest**"
- Page 228, "azt **mondtak** a tiszteletes" changed to "azt **mondták** a tiszteletes"

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EREDETI NÉPMESÉK (2. RÉSZ) ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are

outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™

collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.